

ЛЮБОВ ГОНТАРУК

Тіжня вишня

*Новели
Невигадані історії*

Київ
«Наш час»

ЛЮБОВ ГОНТАРУК

Любо, вам вдаються новели, пишiть!»

Анатолій Дiмаров

Тiзня вишня

*Новели
Невигаданi iсторii*

Київ
«Наш час»

УДК 821.161.2 Гонтарук
ББК 84(4УКР)
Г65

Світлини Віталія Гонтарука

Гонтарук, Л. Р.

Г65 Пізня вишня / Л. Р. Гонтарук. — К.: Наш час, 2011. — 232 с.
ISBN 978-966-1530-86-6

У цій книзі відома українська поетеса Любов Гонтарук вперше виступає в новому для себе жанрі. Її ліричні мініатюри й афоризми — це напружені роздуми про життя, людей і навколишній світ.

Читачу пропонуються справжні золоті злитки філософії й поезії, в яких сконцентровано живу енергію думки й почуття.

ББК 84(4УКР)

ISBN 978-966-1530-86-6

© Л. Р. Гонтарук, 2011
© «Наш час», оригінал-макет, 2011

Зміст

Пізня вишня	1
Зміст	5
Неціловане жито	6
Наві	11
Ластівка	14
Син	18
Бажання	22
Пізня вишня	27
Дощовий день	29
Живий класик	31
Ірина	35
Лист із молодості	37
Ми — з України	42
Дорога	45
Кінь	48
Аристократ	50
Зерна	54
Рекорд гінеса	56
Замовлення	60
Вуса	64
А ви знову одна	67
Цибуля	69
Суд	71
Помилка	73
Вибачте	76

Лалі	78
Нані	81
Бонка	85
Васо	88
Білявка	90
Аріо	92
Наташа	95
Адмірал	100
Реакція	104
Manth	107
Постріл	111
Басейн	115
Любовна пневмонія	118
Дені	122
Сумна історія	125
Зірка любові	128
Копійка на щастя	131
Албанка	135
Інвалід	139
Онучка	142
Хірург	146
Цунами світла	150
Калопеді	154
СОН	157
Бездоріжжя	159
Зустріч	161
Гидке каченя	162
Вибір	164

Сповідь	166
Безвихідь	169
Правда	172
Теодор	175
Не вкради...	178
Витрати	181
Флакон	183
Чиста вода	186
Брехня	189
Помилка	191
Випробування	195
Неправда	199
Позерство	202
Любов — це мистецтво	205
Голуби	208
Фотоапарат	210
Психолог	212
Містер савато	215
Уміння дихати	217
Лотерейний квіок	220
Медсестра	223
Синдром страуса	225
Пан Скрип	227
Нижче створіння	230
Літературний доробок	232

Жеціловане жыто

Пан Валентин сидів навпроти. Худеньке, жовте, посічене дрібненькими зморшками обличчя було повне величі та ще чогось таємничого і незбагненого! З першого погляду не скажеш, що він — на заслуженому відпочинку: все в ньому грало та жило. Рухи такі виважені і граціозні, що мимоволі подумалося: ця людина — з вищого ешелону влади. Світлий злегка кучерявий чуб, незважаючи на сивину, був розкішним, а очі, голубі та глибокі, видавали розум і порядність. Він мовчав! Напевне, якраз мовчання було найбільш цікавою позицією цієї людини, по-своєму багатогранної та мудрої. Народити слово, живе і потрібне, вихлюпнути назовні потаємне й несподіване, задзвеніти фібрами душі, багатопланової і щирої, — ось на що я чекала! Відважитися на розмову, відкрити щось далеке й дороге, минуле і незабутнє, розповісти про свою нерозділену любов або навіть про щось важливіше і цінніше — було таким сильним бажанням, що я мимоволі позаздрила тій далекій і невідомій уже, мабуть, немолодій жінці, яка зуміла так глибоко сколихнути душу юнака, вилитися в неймовірної сили почуття, що з віддалі років не змаліло, не вилиняло, а, навпаки, стало ще сильнішим і вразливішим, бажанішим і ніжнішим!

— Вона, мабуть, була красивою? — по паузі мовила я, струшуючи мовчання.

— Чому була? Вона й зараз прекрасна! — Валентин легко повів бровою і загорівся сором'язливим рум'янцем. — Вам треба її побачити, вона неземна!

— А вона про це знає?

— Ну, що ви, я їй цього ніколи не казав! — Валентин знову зайнявся кольором маку. — Я не бачив її більше сорока років!

— Ви, мабуть, жартуєте... — розхвилювалася я. — У це важко повірити.

— І правильно робите, що не вірите, — в очах Валентина блиснула сльоза. — Я й сам не вірю, що це реальність!

— Невже ви ніколи не освідчилися їй у коханні?

— Ні, це було щось неймовірне! — Валентин укрився рясним потом. — Вона була дуже горда й недоступна...

— А ви, мабуть, соромливий і боягузливий?

— Я б не сказав, хоч... — зібгавши носовичка, сивочубий чоловік раптом знітився. — У мене був комплекс нерішучості, навіть страху, я боявся, що вона відмовить!

— Невже вона вас не помічала?

— Знаєте, тут дуже делікатна річ! Я не вдався зростом! Це мене пригнічувало, бо ж дівчата завжди надають перевагу високим юнакам.

— Хіба це може відігравати вирішальну роль у коханні? Чарлі Чаплін теж був маленького зросту, а який великий!

— Тепер я це розумію, а тоді... — Валентин пригубив склянку з водою. — Наша молодість припала на інші

часи... Моя любов була сором'язлива і цнотлива, я тремтів від одного погляду, від дотику її руки!

— А поцілунок? Невже обійшлося без нього?

— Не повірите, — Валентин знову взявся за носовичка. — Це дуже гарна й невігадана історія, майже неправдоподібна...

— ?!

— Яюсь я наважився, поборов соромливість і вирішив провести її додому. А жила вона в другому селі. П'ятикілометрова дорога нам була завиграшки. Ми простували полем, весело розмовляли, а вона, як мавка, входила в моє серце, стискала його, плутала думки... Довкіл — жита, зелені-зелені, місцями вже достиглі, жовті, аж золоті! І межа видзвонювала під ногами, вузенька-вузенька, вдвох не пройдеш. Вона йшла попереду, щораз оглядаючись, дві довгі й важкі коси петляли перед моїми очима, а я, мов сліпий, не бачив нічого, крім її гнучкого стану і жита... Усе в мені перетліло, перегоріло, я наливався вогнем, хотів торкнутися рукою цих дивовижних кіс, припасти поцілунком до усміхнених уст, але...

— Була надто вузькою стежка?

— І стежка була вузькою, і жито вигналося високе, і мак горів незвичним вогнем!

— Невже так і не відважилися?

— Таке скажете! А як було відважитися? Самі ж кажете, що стежка вузька і жито високе... А вона, мов царівна, збирала на межі маки, щораз нахилиючись, по-

казуючи міцні, засмагли ноги. Нарешті я не витерпів і попросив дозволу на поцілунок... Метнувши тугою коосою, вона голосно розсміялася й вибухнула маком. «Ні-і-і!» — горде та недосяжне забриніло з її уст, а хода стала ще швидшою, стан — ще гнучкішим, а маки — ще червонішими.

— А забігти наперед ви не наважилися?

— Куди там! Неціловане жито було дуже густим...

— З того часу ви її не бачили?

— Бачив... У газеті!

— Не зрозуміла... Як це — в газеті?

— Вона... Та що там говорити! Вона встигла вирости. Тепер я знову на вузькій стежці... І знову позаду, а вона не оглядається, простує серед житів, цілеспрямована, впевнена в собі!

— Вам моя порада: зателефонуйте їй...

— Ні! Хай краще залишиться жито моєї юності нецілованим! Їй тепер не до мене!

— Але ж вам є що їй сказати, зрештою, освідчитися в коханні.

— Ні, хай залишається все так, як є! Це свято душі моєї! Його не можна сполохати! Через усе життя я проніс це чисте й незаплямоване почуття, хоча завжди жив надією на зустріч...

— Ви дивна людина, таких, як ви, одиниці!

Мені ще хотілося щось йому сказати, порадити, але нічого мудрого і значущого я не знаходила. Хоч, опісля

Бога, чоловіки передусім у боргу перед жінкою: спочатку вона дарує їм життя, а потім надає йому змісту.

— Я щасливий, що наважився розповісти вам про це... — мовив на прощання сивочубий чоловік. — Можливо, вона прочитає, впізнає наше неціловане жито! А я доторкнуся до сторінки, на якій буде написано про неї... Більшого щастя мені не треба...

— Яке промовисте бажання!

Наві

Наві накривав на стіл. Високий, ставний, він не поміщався в кухні, головою щораз натикався на низько підвішену лампу, витягував руки, коли мив посуд, пригинався, коли треба було заглянути в каструлю, в якій булькало і шкварчало. Запахи, що розносилися по кімнаті, смачно лоскотали ніздрі...

Балакучість і вишуканість молодого чоловіка були його козирною картою, а легкий флірт й уміння себе подати дивовижно підкреслювали відкритість характеру та незвичайну здатність підтримувати розмову. З першого слова відчувалася впевненість у собі й уміння володіти ситуацією. Він не грав. Це не його стиль! Показувати себе, не хизуючись вродою, відкривати себе, не підкреслюючи переваги, працювати на співбесідника, не втомлюючи його, показувати своє вміння, не видаючи емоцій, — усе це робило Наві легким у поведінці і довірливим у спілкуванні.

— Прошу до столу... — приємно посміхаючись, промовив Наві. — Свіжина ще вчора бігала по двору.

Якщо скажу, що мене вразив накритий стіл, то це неправда. Він був вишукано сервірований, але я звернула увагу на інше. Простота і толерантність світилися в очах Наві, йому подобалося перебувати у центрі уваги, він чекав на захоплення й похвалу.

— А я не сподівалася, що ви так можете... — я сіла за стіл. — Хоча, будемо відвертими, кухня — це справа рук чоловічих!

— Так, це моя професія, — делікатно мовив Наві.

— Стояти біля плити в другу зміну — це, мабуть, заважно, — зауважила я і побачила, як змінилося обличчя Наві.

— Працювати в дві зміни — для мене радість, — знітившись, продовжив Наві. — Було б для кого.

— Невже нема? — запитала й помітила на прекрасному обличчі співрозмовника легкий сум і зажуру.

— Не питаєте! Розлучившись з дружиною, я й досі не могу прийти до тями, — Наві покрився крапельками поту. — Я так її любив!

— А вона вас розлюбила?

— Ні! Що ви! Нас розлучила теща.

— Це в наш час дуже типова історія, — смакуючи макаронами, мовила я. — Теща бачить у зятеві чужу людину, яка зазіхає на її власність!

— Але ж я старався з усіх сил! Оплачував кредити, рахунки, дозвілля... — Наві знаюче поклав мені в тарілку салат. — Вона не могла пробачити, що я сплю в її хаті.

— Але ж онукові раділа!

— Так! На сьомому небі була. Такий гарний хлопчик... — Наві засяяв. — Ми його всі дуже любимо!

— Невже не можна було пробачити всім заради дитини?

— Я хотів — усім і зокрема, але мені показали на двері.

— Щось не віриться, що такого красеня може спіткати лиха доля! Та на вас лише дивитися — то вже радість! — я пильно подивилася в очі Наві. — Правда в кожного своя.

— Погоджуюся з вами. Може, і я десь завинив, але не дійшов до зради. Я своїй дружині присягався в церкві.

— Важко повірити, що вас зраджували...

— І мені важко. Все перегоріло, тільки попіл залишився... — Наві пригубив воду. — У свої тридцять я почав усе спочатку.

— Не сумуйте, і на вашій вулиці буде свято! Тільки не поспішайте. Станьте на ноги. В Європі чоловіки одружуються в сорок чи й у п'ятдесят років і дітей встигають народити.

— А я в цьому більш ніж упевнений! Ось тільки закінчу з їхніми кредитами.

— Зятя — за двері, а кредити — плати...

— Так! Я пішов з легкою сумкою, взявши з собою лише п'ять років спільного життя і зобов'язання з виплати позикової суми... Утративши все, я знайшов себе. Синє небо — не лише в її очах!

Ластівка

Сидячи на балконі, я спостерігала за високою біло-корою березою, що торкалася своєю верхівкою неба, а гнучкими руками — вікна. Підтримувати чималий кусень неба, гордо вростати в його синяву — мабуть, нелегка справа... Заглибившись у землю, береза тримала своє густе плакуче віття, тулилася до вікна і кидала ласий шматок тіні мені в обличчя. Мирно хитаючи кроною, вона розливала гіллясту повінь, потужним насосом коріння викачувала воду з глибин...

Гойдати спекотну тишу, заколисувати полудень — звична робота берези. Їй не страшні ні палюче сонце, ні гарячий вітер, вона вдома, а тут навіть стіни допомагають!

Нам удвох весело! Ваблячи погляд і даруючи проходу, береза нічого не брала взамін, хіба що розставляла руки для ластівок, які так і норovali влетіти в її м'яке гілля, черкали попід вікном та виспівували спозаранку. Велично граючи крилами-стрілами і планеруючи довгими хвостами, ластівки розмовляли між собою.

— Розправ крила... — повчала мама-ластівка, показуючи елементи техніки польоту малому пташеняті. — Груді — вперед, ноги — під себе, плавніше вирулюй хвостиком у повітрі.

— Розіб'юся... — щebetало мале пташа, тримаючись краю ринви. — Така стрімка висота!

— Не бійся! — виспівувала мама. — Я поруч.

— Ой, страшно! — пицало дитя. — Краще підросту.

— А ти спробуй! Нема нічого прекраснішого в житті, як випробовувати крила, — наставляла мати. — Висота окрилює!

Опершись на лапки, ластів'ятко заглянуло вниз, розправило крильця й випурхнуло з гнізда. Роззявивши дзьобика, зависло в повітрі, тріпнуло кілька разів тільцем, задріботило хвостиком, затремтіло ніжками, заграло весельцями крил і зависло в повітрі.

— Відмінно! — вигукнула мама, пишаючись цим першим польотом. — Ще раз, закріпимо вміння!

— Як здорово! — раділо пташеня. — Яка легкість!

— Більше повітря набирай у легені! — повчала мати. — Обережно, у вікно не влети!

— А вікно погане? — дивувалося пташа.

— Ні, вікно — не погане, — задзвеніла турботливим співом мама. — На балконі може бути кішка.

— А кішка — ластівка? — заглядало в мамині очі ластів'ятко.

— Ти — моя ластівочка, — сердилася мама. — А кішка — це велика і голодна свійська тварина!

— А я хочу подивитися на голодну тварину...

— Не смій! — розставляла крила мама. — Кішка тебе може з'їсти!

— Матусю, дозвольте глянути на свійську тварину, — пхинькало мале. — Я лишень одним оком зиркну.

— І не подумай! — уже не на жарт розсердилася мама. — Забороняю!

Але пташати вже годі спинити. Воно, зібравши всю свою силу й уміння, випурхнуло з гнізда і, заплющивши очі, плюхнулося мені на голову... Що тоді сталося! Зайшовшись криком, я схопилася з місця, замахала руками,

загремтіла тілом. А пташа, маленьке й потішне, зіско-
чивши на руку, замахало крильцями, прикрило оченята,
злякалося...

«Добра звістка буде... — подумалося мені. — На щас-
тя влітає ластівка в хату!»

— Ви — голодна кішка? — запитало злякане ластів'я,
широко відкривши очі.

— Ні! Я теж ластівка... — вимовила тихо. — Хоч доля
обділила мене крильми, але я теж прагну висоти. Думка-
ми літаю в небесах, намагаюся піднятися у небо...

— А не боїтеся, що, коли потрапите у вікно, вас може
з'їсти голодна свійська тварина?

— Боюся, але висота кличе! — мовила, пестячи пта-
шине крило. — Небо — це моя доля, а її не вибирають...

— Я теж не можу без висоти, — ластівочка розпра-
вила крила. — Хто хоч раз піднявся в небо, вже ніколи
його не зрадить.

— Лети, а я піднімуся згодом, — з любов'ю погладив-
ши розумну голівку ластівочки, мовила я.

— А як я вас упізнаю в небі?

— По голосу! — не задумуючись, відповіла. — Коли
почуєш високу й чарівну пісню, знай: це я!

Ще раз глянувши в мою сторону, ластів'ятко розпра-
вило крила і знялося в небо. Описавши широке коло й
весело махнувши мені крилом, воно зникло з очей.

Береза, струнка і висока, приязно хитнула вершеч-
ком крони...

Вона повірила...

Син

Арсеній не спав. Усе в нього йшло за планом, однак
думки не переставали юрмитися в голові. Скільки сил та
енергії витрачено, скільки ночей недоспано, скільки хи-
трощів придумано! Але він домігся свого. Чарівна одно-
курсниця, в яку всі його друзі були закохані, нарешті на-
дала перевагу йому. І не лише надала перевагу, а й стала
його дружиною! Більшого щастя не треба... Ось вона, те-
пла й осяйна, в його ліжку. Сказати «в його» було б заба-
гато: це він у її ліжку, тобто в їхньому спільному.

Її батьки зняли їм квартиру... Звичайно, він не про-
сив, він гордий, але «здався» на вмовляння! На які тіль-
ки «жертви» не підеш заради коханої!

Піднявши ковдру, він доторкнувся рукою до її ста-
ну, розповнілого й високого. Його дитя, його кровинка,
його син...

Яка це радість: він буде батьком, у них народиться
син! Потягнувшись, Арсеній заплющив очі і спробував
заснути, але... А що, як не син? Він аж стрепенувся, аж
присів на ліжку... Ні, цього не може бути: в них має на-
родитися син, обов'язково син! Він навіть з однокурс-
никами заклався на певну суму.

Він не програє, не дасть себе ошукати! Та й хіба він
не чоловік? Ні, він не слабак! Не те що однокурсник
Гриць, в якого вже друга донька народилася... А такого
щасливчика вдає, що аж гидко дивитися! Сюсюкає біля

більшенької, думає, що ніхто не розуміє його гри! Кожен нормальний чоловік хоче сина! Хай спробує хто заперечити! Немає? Отож-то! Арсеній глянув на дружину, яка мирно посапувала. А їй — хоч би що: каже, для неї нема різниці, хто народиться, було б здоровеньке! Лукавить, звичайно, страхується, але він бачить: хоче сина...

А тесть аж тремтить від нетерпіння пригорнути онучатко і твердить — байдуже кого... Теж удає героя! Сам виховує двох дочок і думає, що повірю в казки бабусі Орини. Він злий і недобрий, гадає: в нього не було сина, а в зятя, молодого та зеленого, і раптом — син! Навіть підколювати став, вибрав дівоче ім'я... Я не заперечую, хай говорить, що хоче, а я щодня не втомлююся повторювати: син!

Припавши вухом до горбочка, що раптом утворився на великому животі дружини, Арсеній засяяв посмішкою. Ворушиться, ніжкою тупає, ні, мабуть, ручкою до мене тягнеться... Зачекай, мій любий, ще кілька днів — і все буде добре... Я тобі м'яча куплю, у футбол будемо грати, ні, краще — у волейбол... Щоліта на море їздити-мемо, плавати навчу раніше, ніж ходити...

Дружина повернулася й прилягла на живіт.

— От чудна! — затормозив жінку за плечі. — Дитину придушиш!

— Що? — протягнула спросоння.

— Не що, а обережно — сина придушиш!

— Завівся — син і син... Здоровеньке було б, — мовила, усміхаючись, молода жінка, поклавши руку на живіт.

— Народиш дочку — відрубаву руки! — заскреготав зубами Арсеній і приклав вухо до живота. — Як ніжками чеберяє!

— Залякав ти мене своїми словами... — прикривши очі рукою, мовила жінка. — Що є, те є! А ти все своєї...

— Сказано син — і все! Розмови в строю! — чоловік зіскочив з ліжка й заходив кімнатою. — Ти мені свої байки зі здоров'ям припини! Мовлено син — і всі інші варіанти відпадають.

— А якщо доня з синіми оченятами?

— Руки позабираєш на подвір'ї! — мовив зі злобою і торохнув дверима.

І вона туди, в сторону тестя, хилить! Сказано: скільки вовка не годуй — у ліс дивиться! Яблуко від яблуньки далеко не впаде. Розігрують мене, всякі байки розказують про Х та Y хромосоми. Хіба я щось заборонене хочу? Хіба я не маю права хотіти сина? Хіба моє бажання не природне? Хіба я біла ворона?

Вітер куйовдив непокірного чуба. Закурив. У грудях судомило. Нетерпіння наростало.

Каже, залякав. Невже я справді зміг би відрубати їй руки? Я просто так, до слова мовлю. Люблю її, і сина люблю, а вони всі наперекір... Ну, хоч би хто один погодився зі мною! А теща — злюка, так і глипає очима куницї в мою сторону, вискалює зуби, думає, не розумію. Хто я? П'яте колесо до воза... Звісно, зять!

— Арсеню! — почувся тривожний голос дружини.

Влетів до кімнати, сам себе нетямлячи, вхопив телефон...

— Син, син...

— Що з вашим сином? — почулося в слухавці.

— Швидше, дружині погано!

Ніч, проведена під дверима пологового будинку, була довгою та холодною. Він не міг піти додому, він мусить бути з дружиною, першим дізнатися про народження сина!

Він уже бачив його маленьке і зболене личко. Цікаво, а на кого він буде схожий? Ну, звичайно, на нього — світловолосий, високий, з голубими очима. У нього будуть міцні, чоловічі руки, мудра голова, добре серце.

Його покликали...

— Син?.. — не запитав, застогнав...

— Син, — відповів утомлений лікар і змахнув набіглу краплину поту.

— Син! Я знав, я вірив! Дякую вам, лікарю...

— Я ще не все сказав... — одвернувшись до стіни, промовив той.

— Дружина?

— Ні, з дружиною все гаразд.

— Тоді чому такий сум у ваших очах?

Двері кабінету відчинилися, і на порозі з'явилася медсестра з маленьким згортком у руках.

Арсеній, зібгавши кашкета, мовчки підійшов до людини в білому і глянув на білий сповиток. Там щось голосно закректало...

— Сину, синочку... — прошепотів Арсеній. — Кровинка моя...

Дитя глянуло на тата великими криницями голубих очей і простягнуло дві тоненькі ниточки обрубаних рук...

— А-у...

Бажання

Тунель був довгим і темним. Контрольні лампочки тьмяно освітлювали дорогу, роблячи її ще більш вузькою і таємничою. Легке колісання вагона, монотонне торохтіння коліс, різкий звук сигналу наганяли страх і непевність. І коли нарешті вдалині зблиснуло очікуване світло, всі пасажири, скинувши нервові напруження, радісно вдихнули повітря й весело загомоніли.

— Боюся темряви... — промовила елегантна пані, заглядаючи в люстерко. — У ній так легко заблукати!

— Що ви, моя люба! — заперечила їй старша й огрядніша. — Блукаємо вдень, а ніч для того, аби відпочивати...

— А я нещодавно заблукала, — не здавалася молодша. — Все несподіване зі мною відбулося якраз після дванадцятої.

— Щаслива, — риючись у сумці, кинула огрядна. — А я лише мрію про це.

— Про що? — молодша розглядала своє лице. — Невже ви думаєте, що я сама блукала вночі?

— Якраз цього не думаю, — співбесідниця манірно закусила губу. — Та, зрештою, яке мені діло, з ким ви швендяєте вулицями.

— Це ви вже занадто! — ховаючи дзеркальце, образилася миловидна пані. — Не швендяю, а прогулююся.

— Хочете сказати — рахуєте зорі з бідняком... — порившись у великій сумці й нічого в ній не знайшовши, протягнула товста. — Розумію, у вашому віці важко знайти молодого і багатого!

— Чиє нямчало, а ваше б мовчало! — аж встала вишукана пані. — Ваша бочкоподібна фігура — якраз для молодих і багатих!

— А я про це не сказала, — товста навіть не повела бровою. — Я не блукаю ночами, а сплю із власним чоловіком!

— Якраз у тому різниця між нами! — розреготалася молода білявка. — Після прогулянки я сплю з молодим і ненаситним, а ви — з мішком старої полови.

— Не смійте ображати мого чоловіка! — зірвавшись з місця, бочкоподібна потягла за собою маленьке лисе створіння, що колись називалося людиною. — Сюсі, за мною! Тут смердить гімном...

— Маєте рацію! — кинула їй у спину молодша. — Якраз воно проступило на вашій сукні.

І коли за ними зачинилися двері, білявка, шукаючи підтримки, звернулася до мене. В її очах можна було прочитати осуд, нетерпіння, вона була на грані зриву, їй хотілося продовжити розпочату розмову, відкрити душу, виговоритися... Мое мовчання якраз було тим буфером, який гамував її відкритість і мою цікавість.

Зібравши лоба в кілька складок, я зробила спробу надати обличчю зацікавленого вигляду й приготувалася вислухати мову нічної кокетки.

— Зізнаюся вам по секрету... — мовила після паузи молода жінка. — Молоді не завжди еротично сильні, вони здебільшого комплексують, стають у потрібний момент млявими і ненадійними.

— Це ви, мабуть, із власного досвіду?

— А хіба видно, що я брешу? — обличчя жінки злилося з кольором рожевої занавіски у вагоні. — Я і сьак, я і так, а його не піднімеш...

— А може, були на заваді ваші роки? — мовила я без тіні сумніву.

— А хіба їх видно вночі? — жінка знову вийняла люстерко й поправила зачіску. — Мабуть, ви маєте рацію: там такий красень, що дивитися боязко! Молодий, стрункий і при грошах, але...

— Усе почалося з ліжка?

— Ні! Ми сиділи в затишному ресторані, коньяк гірчив рота і солодив думки, він натякав на близькість, а я невинно грала очима й чекала...

— А пізніше ви ходили нічними вулицями?

— Ні! Ми раніше заблукали, не могли знайти потрібного будинку, а знайшовши — вчинили навпаки: пішли в ніч. Яка розкіш — іти нічним містом, не знаючи куди, а поруч той... як його... ну, відомий боксер...

— Кличко?

— Так, він дуже подібний на Кличка — і зростом, і вродою...

— Тоді вам пощастило!

— Я теж так гадала, — молода жінка замислилася. — Він був обережний у словах, не плів дурниць, але я відчула серцем — самотній та вразливий... Такому важко у житті, таких не люблять!

— А про що ви говорили?

— Про все й ні про що... Та я й не пам'ятаю! Я бачила лишень його очі, добрі і мої...

— Ваші? Мабуть, добре грав.

— Що ви! Він так багато хотів мені розповісти, але ніч виявилася короткою...

— Невже не спали до ранку?

— Що ви! Нам і двох ночей разом не вистачило б... — вона пильно подивилася мені в очі. — Між нами — безодня років, а я його не можу забути!

— А він?

— Не знаю... Усе таке розмите. В мене — юність старості, а в нього — старість юності! Між нами — все й нічого...

— Не забувайте, що досконала жінка — це більш високий тип людини, ніж досконалий чоловік, — зауважила я, вивчаючи обличчя незнайомки.

— Але це дуже велика рідкість! — білявка, глянувши у вікно, спохватилася. — Моя зупинка. А слова Ніцше — не догма... Ми не німці, у нас свої погляди на життя.

— Вам личить відвертість! Я бажаю вам щастя і великого кохання з вашим Кличком!

— А це вигадка, що я боюся темряви, ніч — моя союзниця... — виходячи з купе, промовила тихо. — Хіба є

щось прекрасніше, ніж заблукати з коханою людиною? І з любов'ю у нас усе о'кей. В житті немає нічого неможливого, варто лише дуже захотіти.

Дивлячись незнайомці вслід, я згадала слова Шопенгауера: «Кожний любить те, чого не має». А моїй випадковій попутниці бракувало зросту, молодості, але в неї була віра!

І наперекір Хілону, який сказав: «Не бажай неможливого», я скажу інше, більш відоме та просте...

«Бажай!»

Пізня вишня

Ми сиділи в затишному, маленькому ресторані, великі вікна якого виходили у сад. Бджоли, відчувши аромат дорогих парфумів, кружляли поруч, але не наважувалися вжалити. Теплий літній вечір мирно погойдував розкішними кронами вишень. Стіл, видзвонюючи кришталем великих келихів, монотонно скрипів і навіював спокій.

Ми розмовляли. Про що? Про все!

— А пригадуєш нашу поїздку в Карпати?

— Ще б пак, це на все життя!

— А річку Прут?

— Хіба можна її забути!

— А форель?

— Це Коля Горошко її наполював, миючи каструлю...

— І від Редька, директора, нам добряче перепало...

— А його вже нема...

— І Колі Колесника, Люсі Козицької, Гриця Шевчука,

Зої Паньчук, Миколи Горошка...

— З двадцяти вже п'ять перейшли межу...

— І Ліна Георгіївна...

— А як вона читала «Червону зиму!»

— І Мефодій Гордійович! Наш дорогий класний... Усі

дівчата в нього були закохані...

— А Толічок, незмінний денді?

— Він на базарі...

— Невже продає?

— І так, і ні...

— А ти як?

— Я? Нічого... А ти?

— Живу...

— Ти виросла! Одна з-поміж нас піднялася!

— Дякую. Збоку це так романтично!

— Подивися, вишні! Тут їм затишно, — і він показав рукою на зграю червоних краплин, що горіли в гіллі.

— Ой, такі стиглі! Будь ласка, зірви одну...

— Мабуть, незручно, — і він, почервонівши, озирнувся.

— А я хочу...

Так просто: встати із-за стола, зробити кілька кроків уперед й зірвати червону, налиту сонцем, оту, що зірвабить...

Але він не наважився...

— Хтось побачить, зробить зауваження, — промовив, опустивши погляд. — А можливо, вони тут для приманки!

Він завжди був несміливим. Бути чистим і непомітним так легко! А я зірвала кілька — великих, загорілих, сонячних...

— Ти така несподівана, — мовив по паузі.

— Ти хотів сказати «ризикована»?

І пізня вишня бризнула соком!

Сльоза?

Вишні теж плачуть!

Дощовий день

Дощ, навіть не дощ, а мряка. Небо сіре і не моє. Я його не впізнаю. Дивиться сірими відрами очей і заглинається плачем. Зима, а снігу навіть не видно! Сніг лише в уяві. Але, попри всі природні негаразди, сьогодні найцікавіший день у моєму повному несподіванок і доріг житті. Хочете вірте, а хочете ні: навіть у таку сумну й сіру погоду можна бути щасливим.

А що таке щастя? Великі завжди щось вигадували з цього приводу! Кожен, звичайно, на свій аршин описував, точніше — давав визначення щастя. Писати про щастя, коли його немає, — все одно, що пити воду з посудини без дна. А це, що не кажіть, — справа серйозна!

Тож почну здалека. Погода сіра, а настрої кольоровий. Прикрию очі й бачу веселку — барвисту, на все небо. Значить, я бачу не очима, а серцем, точніше було б сказати — сірою речовиною мозку. Отож зовсім немає нічого спільного між тим, на що я дивлюся, і тим, що бачу! Дорога, хоч болотиста й слизька, але кращої і приємнішої не знайти. Усміхається лагідними та розумними очима, повними довіри і таїни. Голі дерева опідирали своїми тендітними руками небо, тримають, щоб не впало, вітаються приязно, з повагою. Мабуть, важка робота — тримати небо, але потрібна.

А я йду, простую легко та вправно, і стовпчик повітря мені не заважає, і мряка любя й солодка. Я щаслива!

Хоча ніхто того не зауважує, але мені байдуже. Я ж не з прапором на демонстрації. Моє біополе приємного кольору. І обличчя видає мій стан! У мене гарний настрій, душа співає... Почуття переполюють... Мені не тісно у просторі, я в лавині світла й добра, відчуваю свою потрібність, енергетичний стан високий, можу вільно переміщатися, ніхто не неволить мене, дихаю вільно та просто, бачу лише прекрасне... І думки в мене чисті.

Мабуть, є причина!? Але про це я промовчу... Не можна полахати те, чого ще немає. Я готова прийняти імпульс щастя — антена мого серця налаштована на щасливу хвилю...

Чи прийде? Я так зачекалася... А може, вже й поруч?
З Богом!

Живий класик

Чиста й простора кімната, куди мене запросили, вразила безліччю книг і каміння... Неважко було здогадатися, що господарі оселі закохані в природу, люблять подорожувати — і не тільки... Добірна колекція гірських мінералів, якої годі пошукати навіть у музеях, вражала різноманітністю зразків... М'яке крісло тепло притулилося до мого тіла, а лагідні очі хазяїна налаштували його на потрібну хвилю...

— Щастя моє в тому, що я недочуваю на праве вухо, — знайомлячи з дружиною, жартував пан Анатолій. — Дівчина, яка хотіла вийти за мене заміж, у гостях сіла з правого боку, а свою подругу, мою майбутню дружину, посадила зліва... Не було б щастя, та нещастя допомогло... — пан Анатолій з великою любов'ю і повагою глянув на дружину. — Сорок років разом... Скільки води збігло, скільки зим промайнуло!..

— Поділіться секретом: як це вам вдалося в наш, кажучи делікатно, нелегкий час, видати таку хорошу книгу? — пан Анатолій примружив очі, розглядаючи роман «Млин». — Напевне, довелося оббивати пороги спонсорів?

— Уявіть собі, ні! — зробивши паузу, я продовжила. — Я видавала за свій кошт!

— Але ж нині одержати депозит можна лише по закінченні строку вкладу!

— Так! Але мої депозити в сумці...

— Ну, коли так, то я вас починаю поважати! — пан Анатолій рвучко підвівся і витяг із шафи новеньку, ще пахучу від фарби книгу й почав швидко писати.

— Цієї книги не знайдете в продажу. Щоб написати її, треба було прожити ціле життя, а щоб видати... — автор делікатно посміхнувся. — Мені прислали кілька примірників.

Я теж схилилася над книгою, пишучи автограф... Чомусь тремтіла рука, ні, мабуть, серце голосно гупало в грудях, плутало думку...

— Ви член Спілки? — і, не чекаючи відповіді, почав гортати довідник. — Ви живете на Тернопільщині?

— Тепер живу в Києві.

— Добре було б мати ваш телефон...

І він почав записувати номер телефону й адресу, перекресливши вулицю Богуна і телефон, якого вже давно не існувало...

— Ми, письменники, нікому не потрібні, держава про нас забула... Я вже кілька років не отримую жодного гонорару, хоча працюю щоденно. Ні! Брешу, отримав...

Його очі засвітилися, і він почав оповідати дотепний випадок зі свого життя...

— Стою оце біля магазину, чекаю на дружину. А рука в гіпсі, болить, я її підтримую здоровою рукою і гойдаю,

неначе дитину... Біль нестерпний, я очі заплющив, скри-
вився... Коли чую — щось капнуло в руку, розплющую
очі — двадцять п'ять копійок... А тут якраз дружина
з магазину вийшла. Сміялися ми довго. Перший «гоно-
рар» за останніх кілька років! Це, звичайно, було б дуже
смішно, якби не так сумно...

Задзвонив телефон.

Потрібна була фотографія із Загребельним. Ми шу-
кали довго... Листи, знімки, їх багато...

— А я читав вашу «Антологію любові», гарна поезія,
і чудова передмова Сороки, я його поважаю... Ми з дру-
жиною розділимося: я читатиму «Колір любові», а дру-
жина візьметься за «Млин». Вона — мій найперший кри-
тик! Знаєте, скільки моїх книг переполовинила? Не
знаєте, а я не скажу...

— Я суджу з точки зору читача, — делікатно вступи-
ла в розмову пані Євдокія.

— У вас гарне ім'я і перекладається з грецької мови
як «слава», — зауважила я.

— Не знала, але це мені не загрожує! — засміялася
господиня. — Я далека від цієї хвороби...

Покидати приймну гостину не хотілося, проте втом-
лювати хворого хазяїна не личить. Пан Анатолій, як
ввічливий джентльмен, зачекав, поки я взую чоботи, по-
дав пальто. Моя права рука повільно вповзла в рукав,
а ліва ще не встигла... Пані Євдокія присіла від сміху.
Оглянувшись, я побачила, що й хазяїн ледь стримується,

щоб не пирснути... На вішалці мирно висіла моя шуба,
а те, в що мене одягали, було щось велике й волохате, по-
ношене і чуже...

Так щиро й від душі я давно не сміялася! Тільки сер-
йозна людина може жартувати так віртуозно!

Пан Анатолій люб'язно провів мене до ліфта, і на
прощання — поцілунок... Дімаровський... Уже в метро
я прочитала автограф:

«Славний, симпатичний Любоньці, ще й до біса гар-
ненькій, від старого ненька Анатолія Дімарова. Незва-
жаючи на всі негаразди — Будьмо! 8.02.2009 р.»

Ірина

Маленька дівчинка, зайшовши до тролейбуса, прудко всілася на передне сидіння. Метка і кмітлива, вона голосно вичитувала всі оголошення, розміщені на дверях водія, тим самим звертаючи на себе увагу пасажирів. Дівчинка розмовляла чистою російською мовою. Маленькі дві кіски, туго заплетені в кіснички, стирчали вухками зайчика з шапочки. Переполовинений передній зуб навіть прикрашав маленький і жваво щебетливий ротик.

— Як тебе звати? — спиталася я, приємно посміхнувшись дівчинці.

— Мене зовут Ирина, — блиснувши щербатеньким ротиком, мовила дівчинка.

— Ти вже, напевно, школярка?

— Да, — щебетнули приємні устоська.

— А в якій школі ти навчаєшся?

— У меня самая красивая школа в городе Киеве.

— Ти, мабуть, відмінниця?

— Да, только по родному языку отстаю, — червоні уста Ірини зібралися бантиком. — У нас учительница плохая...

Тут втрутився в розмову дідусь... До першого класу наша Іруся говорила лише українською, а тепер і слова не скаже рідною мовою.

— Мне стыдно говорить на родном языке. Все надо мной смеются! — вже дивлячись у вікно, сипонула дівчинка.

— Я розумію Ірусю, — дідусь крутнув вусом. — У них учителька ні бе ні ме по-українськи... Розумієте? Якої мови вона може навчити?!

На нас почали звертати увагу. Хтось заступався за вчительку. Більшість сходилася на думці, що коні не винні.

А й справді: чи винні?

Лист із молодості

День як день, дощовий, холодний. Лець труснуло сніжком — і знову дощ. Але хіба може дощ позмагатися зі святом? Кольоровими парасольками рябіли вулиці, в повітрі пахло першими весняними квітами, по-святковому розбризкували болото машини, навіть ринви шепотіли урочисто.

Для кого свято, а для мене — ні. Квіти, теплінь, подарунки — усе це для закоханих. У мене на душі штиль і навіть не передбачається буря. Кохання — це збуджений стан людини, надмірна кількість адреналіну в крові, запаморочення в голові, біль у серці, блиск в очах, тремтіння в руках.

— Алло, Маріє! — набираю номер телефону подруги. — Зі святом тебе!

— Та яке там свято! Жиди придумали, а ми святкуємо! В мене повна хата людей, вгору ніколи глянути — то подай, то принеси. Сил уже нема. Кому свято, а мені робота. Знаєш, в яку копійку мені воно обійдеться?

— Радій, що тебе прийшли привітати діти... — перевела я мову на інше.

— Привітати? Ти, мабуть, хотіла сказати «взяти»! Я й радію! Приходять з порожніми сумками, а йдуть з повними. Я — дійна корова, все дай і дай...

— Якби не мала, то не дала б.

— Маєш рацію. Ти добре це підмітила. Маю і даю! Але ж і я на якусь паршиву квітку заслуговую?

— І не тільки. Я навіть новелу про тебе написала.

— Ти не дури! Хоч імені мого не став. Бо як прочитає мій, тиждень синці носитиму... Телефон, клацнувши, замовк, мабуть, нас «добровільно» роз'єднали. А свято не зупинилося, воно продовжувало жити, хоч настрої — нікудишній. Ну, думаю, привітаю пана Сумного зі святом. Добре й гарне слово сказати не завадить, може, гляне зайвий раз у мою сторону, та й голос свій мені віддасть.

— Алло! Зі святом вас! — випалила я, не розібравши, що на проводі — жіночий голос. Пан Сумний, мабуть, по вихідних не знімає слухавки.

— Тебе! — почулося захрипле. — Твої шльондри... Й у свято не дають спокою. Та пошли ти їх усіх на три букви...

І коли за кілька хвилин у трубічці проспівав зляканий та писклявий голос, говорити розхотілося. Натиснувши на важіль, я сумно плюхнулася в крісло. Найкраще, що могла зробити, щоб остаточно не зіпсувати настрою, — випити філіжанку кави, розслабитися. Самій, мабуть, незручно — до кого мовлю слово? Зателефоную панові Олександрю — такий привітний чоловік, і, найголовніше, дружина не підніме слухавки.

— Алло, пане Олександрє, зі святом вас!

— Спасибо, вас тоже, — теплий тенор розсипався бісером. — Вот понимаете, какая беда случилась: приболел

я малость. Нос у мене бежит. А в понеділок у мене заняття, хоч у будь-якого здорового як огурок.

— А в мене визріло бажання посидіти за філіжанкою кави.

— С радістю, но... Понимаєте, здоров'я надо беречь, его не купишь... Сейчас я приму баньку, выпью стопочку коньячку — и в постельку.

«Тут усе зрозуміло. А чи так важливо кудись іти? — раптом подумалося мені. — Накрию стіл, поставлю квіти, приготую каву — й відсвяткую День Валентина із... дзеркалом! „Удвох“ веселіше...»

Задзвонив телефон.

— Зі святом! Радий, що застав вас удома, — річечкою жебоніла слухавка. — Який ви торт любите?

— Для мене важливіше — з ким його їсти, а не його назва.

— Зрозумів! Через годину я буду, якщо ви не проти!

— Так важко бути проти в День Валентина!

— Ну, то домовилися.

Сусід був говіркий. Йому теж було, мабуть, сумно самому. Найперше я причесалася, легенький макіяж не обминув мого обличчя, туфлі на високих підборах зручно всілися на ногах. Діставши з шафи порцеляновий посуд та білу скатертину, я взялася сервірувати стіл. Філіжанки для кави, тарілочка для солодкого, келихи для вина, велика таця для торта, серветки, срібні ложечки... Чайник за хвилину закипів. А мій сусід не з'являвся. Його, мабуть, «перехопили» по дорозі.

Минула година, а може, й дві, а мені здалося, що промайнула ціла вічність. Нема нічого гіршого, як чекати чи наздоганяти. В будинках навпроти засвітилися вікна.

Розсердившись, що так легко дала себе ошукати, зняла святковий одяг, надягнула нічну сорочку, позбирала посуд зі стола й лягла. М'яке ліжко миттю остудило моє заціпеніле від чекання тіло. День Святого Валентина не вдався.

Раптом у двері постукали. На порозі стояв усміхнений молодий і чарівний чоловік. Сяючі очі — всю синяву неба увібрали. Як у казці... Руки зайняті тортом — великим, «Київським», а зверху, на тортовій коробці, — горщечок з кактусом...

— Зі святом! — і сонячна посмішка освітила кімнату.

Я не вигукнула, я завищала від радості. Кактус! Я їх розводила в молодості! І як міг знати незнайомиць про моє ставлення до цих квітів! Мої милі, чудернацькі їжачки. Їх була в мене чимала колекція! За лічені хвилини стіл був накритий, посередині нього стояв кактус з маленькими пуп'янками, що почали розпускатися. А торт, великий, свіжий, красивий, прикрашений листочками з шоколаду, що так і просилися до рота, мирно підставляв своє тіло для ласування...

Невже це правда? Обличчя світилося, радість біла через вінця. Ми пили шипуче шампанське: за любов — справжню, романтичну...

— А що таке любов? — вилилося з синіх очей навпроти.

— Що таке любов, я не знаю, — мовила, знітившись, я. — А от що таке життя без любові, я можу сказати. Це ніч — темна й самотня... Скажіть: невже вона так ніколи й не закінчиться?

А наступного дня, прокинувшись, я не повірила своїм очам! На столі стояв кактус: справжній, із жовтими квітами...

Сон? Реальність?

Щасливий лист із молодості?..

Ми — з України

498-ма маршрутка різко загальмувала, і я, зійшовши на бульварі Перова, пірнула в дощ, що легенько припускав у своїй обдуманій та непоспішній величавості. Краще б мело снігом, бо все ж таки — лютий, але в природі не буває погані погоди... Обійшовши потрібний будинок з тильної сторони і підійшовши до другого під'їзду, я, на щастя, зустріла пані Валерію.

— Ой, це ви! А я зібралася до магазину... — виправдовувалася вона. — Добре, що ми зустрілися по дорозі, а то хто знає, що ви подумали б про мене!

— Це я винна, адже прийшла набагато раніше запланованої зустрічі, — вибачалася я.

Квартира, до якої мене запросили, виблискувала чистотою і порядком. Квіти, книги, багато книг... Але найбільше мене здивували українські вишиванки — червоними та чорними нитками... Я колись кохалася в них, сама вишивала, знаю їх духовну й матеріальну цінність... Рушники, серветки, доріжки... Це така рідкість нині! Але це не єдине моє подивування! Пиріг, поданий до кави, не повірите, був з калиною! Це вже перевершило всі мої сподівання! Якщо зізнатися чесно, то пиріг з калиною я їла вперше... Чарівна пані Валерія, бачачи моє захоплення, ще й поділилася секретом випікання.

Не думайте, що на цьому моє захоплення господинею вичерпалося! Ми розмовляли про поезію, видавничі труднощі, малі тиражі книг, переклади, дорожнечу... Пані Валерія читала Байрона. Його знаменитий «Дон Жуан» в українському перекладі зовсім не втрачав своїх іронічних та скептичних розсипів, більше того, головний герой так віртуозно і магічно володів українською мовою, що, здавалося, оригінал твору був нею написаний...

— Скільки років ви працювали над перекладом? — запитала я, сповнена поваги й захоплення.

— Я підважила цю гору за два роки, — й очі зблиснули вогнем перемоги та достоїнства...

— Вас не лякала неосяжна іронічність високого розуму Байрона? — запитую я і боюся, що відповідь буде позитивна.

— Я наважилася, іще певніше, мала таке нахабство... А тепер сама дивуюся: чи справді підважила!?

— Щоб зважитися на це, певне, потрібно бути людиною відчайдушною?

— Я ризикнула наблизитися до цього скарбу з геологічним молотком, розбила довершене творіння на деталі і склала по-новому.

— Але для цього треба бути українським Байроном, тобто генієм!

— На це, Боже збав, не зазіхаю...

Пані Валерія наважилася перекласти «Дон Жуана» з англійської, і це їй вдалося. Цей подвиг важко оцінити... Тиха, непримітна, елегантно-вишукана, толерантна і скромна... Жодного поспіху в словах, жодного модного кривляння, жодного хизування й вивищення... Я дивилася на цю милу та привітну людину і дивувалася її вмінню просто й ненав'язливо бути елегантною жінкою. Згадалися слова одного молодика, який, почувши нашу розмову, ввічливо запитав: «Ви зі Львова?»

— Ні! Ми — з України... — з гордістю відповіла я!

Дорога

Їхати в гості завжди радісно, а особливо коли вирушаєш у свою молодість... Маршрутне таксі уже мене чекало... Добре уместившись на другому сидінні, я заспокоїлася. Через якихось шість годин буду на місці призначення. Фільм, що його показував великий і кольоровий екран у салоні мікроавтобуса, спонукав до приємних роздумів...

— Приймається замовлення на перегляд наступної кінострічки! — діловито мовив водій, явно розраховуючи на наші смаки.

— Стоянка двадцять хвилин... — знову інформував водій. — У кафе навпроти можна випити каву, звичайно, за рахунок фірми! Смачного!

Такий комфорт мене здивував і приємно вразив. І коли ми дісталися до пункту призначення, шкода було залишати привітне таксі, яких, якщо відверто, уже багато на дорогах України! Моя кінцева зупинка ще далеко, й знову виручила маршрутка, але вже інша... Тепло розморило, і я задрімала... А коли пробудилася, була вже на шість кілометрів далі від потрібного населеного пункту... Водій вибачався, навіть повертав гроші, однак винувати когось іншого, окрім себе, безглуздо. Усе було б добре, якби не ніч і дорога — майже незнайома та снігова... Але наполегливості мені не позичати, і я вирушила в ніч. Люди ж тут ходять... Підбори моїх чобіт так відважно

ковзали, що через кожні кілька метрів випадало робити вишукане па-де-де... Та виручала шуба: вона при кожному падінні так делікатно підставляла свої м'які руки, що всі кістки в моєму тілі були цілі... Більше того, при кожному «приземленні» сумка виривалася з рук і плавно їхала вперед, говорячи: «Спробуй наздогнати!»

А наздоганяти, ще й напوماцьки, було вище моїх можливостей... Зрештою, я звикла до частого приземлення і, вийшовши на освітлену дорогу, навіть пожалкувала, що мої митарства закінчилися... Довкола стало біло й чисто, але коли на видноколі щось зачорніло, я майже перелякалася... Було чого... Тут десь недалеко мав бути міст, але я достеменно не знала — де! А під мостом — річка... Ото було б сміху — перевірити її глибину! Але, на щастя, поталанило... Міст я пододала без проблем, хоча рів, що закликав чорним оком, був майже поруч. Іти вгору — неприємна справа, а ще коли дорога виковзана... Один крок уперед, а два назад... І знову невдача: після «вдалого» приземлення кейс побіг униз, сміючись своїм зеленим оком, мовби промовляв:

«Так хочеться прийняти холодну ванну!»

Я, звичайно, не дозволила йому такої розкоші, але яким зусиллям! Скорочувати віддаль, але в протилежному напрямку — було не одним із найкращих занять. Жовте світло на високому стовпі вирішило допомогти місяцеві освітити дорогу. Останнє приземлення, аж загуділа земля, і — фортецю взято! Шлях подолено.

Наступного дня, роздивившись дорогу, я жажнула-ся: тут і на ковзанах важко втриматися, не кажучи вже про високі підбори! Хоч було в мене маленьке виправдання. Ніч! А в темряві кожна кішка — чорна, а дорога — рівна!

А ще — я йшла до сестри!

Кінь

Кінь, вистояний і ситий, мирно пив воду. Що діялося в його великій кінській голові — невідомо, але з певністю можна було сказати, що він прагнув волі. Велике й розумне коняче око, крадучись звично, поглядало в напрямку воріт. Йому хотілося пробігти по дорозі, напиться морозяного, зимового повітря, вкритися потом од бігу, випробувати застоїні ноги, розрівняти гриву... Мрія була вже близько, навіть рукою можна подати. Найперше треба потихенько пити воду, зупинитися, смакуючи, і знову пити. Одне відро, друге... Головне — не видати себе, хай усі думають, що йому байдуже від того, що ворота злегка відчинені.

Оглянувшись довкола, кінь приміряв, на око, звичайно, чи пройде його тіло у ворота...

— Годувальнику наш... — господиня делікатно пестила спину.

— Який там годувальник, цілу зиму в стайні, ноги заніміли від стояння! — мотав головою кінь.

— Хазяїн наш, — розчісуючи непокірну гриву, солодила мову господиня.

— І ніякий я не хазяїн — «невільник» краще було б сказати, — тупав застоїними ногами Мишуня.

— Красеню мій, Мишуню! — заглядала в очі хазяйка.

— І не соромно заговорювати мені зуби? — хотів було сказати Мишуня, але передумав. — Що їм говори-

ти, все одно ніхто не зрозуміє! Запрягли б краще в сани — і в поле, в ліс! З вітерцем, звичайно...

— Я тобі вівса підсиплю, — метушилася хазяйка.

— У тому-то біда, що якраз овес не дає мені спокійно встояти! Ну, хоч на хвилику дозвольте пробігтися галявиною.

Мишуня благально подивився в сторону господині, але та не зрозуміла його погляду.

— А я й проситися не буду: от візьму і втечу, до вечора не повернуся! — крутнувши головою, Мишуня позадукував управо, і якимось так само собою вийшло, навіть не зчувся, як широкі й добротні ворота залишилися позаду.

Ох і весело було!.. Дядько Василь з батоном — справа, сусід Лаврін підтюпцем — зліва, зять Мирон зі шлеєю — позаду... А молодий і граціозний Мишуня, грайливо ворущачи гривою, до вечора водив по снігах поважних чоловіків!

— Хоч раз набігаюся вволю, — говорили його широко відкриті й палаючі ніздрі.

Ніхто не звернув уваги на маленьку собачку Мушку, що й собі вибігла на допомогу. Але, як виявилось пізніше, поява її була не лише відчутна, а й потрібна. Без шуму і лайки маленьке цуценятко «завернуло» великого та дужого коня і повело додому! Воно йшло попереду, а позаду, мовби прив'язаний, погойдуючи великою головою, плентався кінь. Ловці, роззявивши роти, не вірили своїм очам!

Маленьке, а таке завзяте!

Аристократ

— Мій — вічно в роз'їздах! Грошей як кіт наплакав чи ще менше, — бідкалася Марія. — Ну, думаю, візьму квартиранта. Все ж таки веселіше, і дірок в кишенях поменшає.

— І що, взяли?

— У тому то вся біда, що взяла. Такий тихий і ввічливий чоловік трапився! До півночі в комп'ютері риється, а зранку спить до дванадцятої. Але мені що — хай спить, його проблеми.

— І по ночах не вештається?

— Що ви! На пиво не ходить, серед ночі не будить. Натішитися не могла!

— Хоч у цьому вам поталанило!

— Не кажіть! Везіння в мене особливе! — Марія з бо-лем в очах глянула на мене. — Життя мого квартиранта надто витончене, я сказала б, аристократичне! Снідає о тринадцятій, обідає о вісімнадцятій, а вечеряє після дванадцятої ночі.

— А що ж вам тоді не подобається? — я вдивлялася в очі жінки, яка сиділа навпроти, і не могла зрозуміти причини її хвилювання. — Це ж не квартирант, а знахідка!

— Погоджуюся з вами, «знахідка», — Марія глипнула в мою сторону очима, повними болю й образи. — Я сама так думала раніше!

— Невже наркоман? — висловила я припущення й осіклася.

— Борони Боже, не стану наводити наклеп на чужу людину! Таке скажете — аж моторошно стало...

— Тоді мені важко зрозуміти хід ваших думок.

— Я й сама їх не розумію. Однак від любові до ненависті — всього один крок! Вам цього не зрозуміти.

— Може, вас образив? — запитала й аж завмерла.

Марія раптово розплакалася, і я зрозуміла, що вцілила в десятку.

— Не те слово, образив! Це ще мало сказано!

— Уживав нецензурні слова?

— Ні! До цього не дійшло.

— Затяжний конфлікт? — висловила нове припущення.

— Теж ні! Я зробила... зауваження, — Марія перестала плакати і, заспокоївшись, втупила погляд у шибку.

— Мабуть, зауваження було некоректне? — спробувала я стати на сторону квартиранта.

— Ось послушайте... Місяць тому купила хліборізку, — засяяла очима Марія. — Така чудова машина! Все ріже: сир, ковбасу, хліб, лимони, цибулю. І такими тонесенькими скибочками — якраз по моїй кишені... Не могла натішитися! Бачу, квартирант ріже хліб ножем, до стола, я й запропонувала йому користуватися хліборізкою.

— Невже відмовився?

— Ні! Різав. Але вчора я зауважила, що весь піддон у хліборізці порізаний ножем. Мені стало не по собі, я й не витримала.

— Відреагував на зауваження лайкою?

— Ні! Цинізмом. Кинув грубо і пихато, що за ті гроші, які він платить, можна щомісяця купувати нову хліборізку!

— Зрозуміло! Чуже легко псувати.

— Не повірите, — Марія знову притулила хустинку до очей. — Сказав, що цей пластмасовий піддон можна купити за десятку. Хай навіть за гривню, але для чого різати?

— А може, він ненароком?

— А я що — в суд на нього подавала? Так би й сказав!

— Щоб чесно зізнатися у скоєному, потрібна сміливість.

— Аякже, сміливість! У нього прорвалося нахабство. Наступ — запорука успіху! Згадав царя Гороха... Чомусь тикав мені свою долоню під ніс.

— Невже хотів ударити?

— Ні! Але мені стало страшно.

— А може, він хворий?! — висловила я припущення.

— І я про це подумала. Худий, шкіра й кості. А нервовий — пальця в рот не клади, відкусить! — Марія аж встала. — Знаєте, звинуватив мене у виливанні брудної води після миття підлоги у ванну...

— Але ж це серйозна образа! І ви стерпіли?

— Бог йому суддя! Це ж треба до такого додуматися? Брудну воду виливати у ванну. Але, знаєте, таке не можна придумати, таку картину треба було десь бачити...

— Так, я з вами погоджуюся. Від живого споглядання до абстрактного мислення й від нього — на практику. Ми можемо «бачити» те, що вже колись бачили. Наша свідомість мислить образами, емоціями, картинами.

— І я про це подумала. Коли побачив порошок у ванній, у нього спрацював асоціативний зв'язок...

Марія промовисто подивилася мені в очі.

— Він за мною стежить, підстерігає, я його боюся.

— Ви хочете моєї поради?

— Власне, за цим я і прийшла. Може, запропонувати йому знайти іншу квартиру?

— І не відтягуйте. Два тижні йому вистачить.

— Звичайно, він же такий «зразковий».

— Не те слово — «аристократ»!

Зерна

Учорашня розмова з Анатолієм Дімаровим зробила добру справу: «Любо, вам вдаються новели, пишіть!»

Окрилена похвалою Дімарова, я з самого ранку сіла за комп'ютер. Новела якраз ішла до закінчення... Телефонний дзвінок відірвав мене від комп'ютера. Це був один із моїх читачів. Рідко хто висловлював уголос захоплення моєю поезією, а тут раптом — як грім серед ясно-го неба!..

— У вас гарне слово, — солодко басила слухавка.

— Дякую, — все, на що спромоглася.

— Ви мене зачарували!

— І знову «дякую», — але вже більш соромливо.

— А ви — українка!!!

— А хіба я заперечую? Я рада, що Бог дав мені щастя народитися українкою.

— Ви націоналістка!!!

— Це одна з найменших моїх «хиб».

— У п'ятдесятих роках за вами плакала б Колима.

— Значить, мені пощастило... — я перевела дихання. — А з чого ви це взяли?

— Ви знаєте, — голос у слухавці полагіднішав. — У вас набір таких дивних українських слів, що я не можу їх зрозуміти. Такого розсипу я майже ніколи не чув!

— Мені вдалося вас заторкнути! Це ж чудово, — я аж підстрибувала від щастя.

— Мені довелося брати словник! — уже з почуттям власної гордості розповідав читач.

— Я вас вітаю! Зайвий раз заглянути до словника не завадить нікому. А хіба лише за те, що людина досконало володіє рідною мовою, можна причепити їй ярлик націоналіста?

Слухавка делікатно мовчала.

— За кордоном мене просили говорити українською. Наша мова дуже м'яка і співуча, в ній багато голосних, вона не ріже вухо. Тембр її — дзвінкий, мовлення — співуче, характер — радісний, забарвлення — світле, глибина — джерельна...

— З вами важко не погодитися...

— Пити чисту воду нікому не зашкодить!

Рекорд гінеса

У двері постукали, й на порозі виросла Марія. Худенька, простоволоса, очі підпухлі, в тапочках на босу ногу...

Я зрозуміла: прийти в таку рань і в такому стані — це не для Марії! Щось трапилось, але оте «щось» було дуже неординарне. Пропустивши сусідку до кімнати й присівши поруч, я мовчала. Треба було дати Марії час заспокоїтися, зосередитися, першій розпочати розмову.

— Я можу потрапити до книги Гіннеса! — сказала Марія і розплакалася...

— Вітаю вас, це така рідкість! — пожартувала я, але розуміла: Марії не до жартів.

— Мені треба було прожити сорок років, аби дійти до цього...

Вона раптом перестала плакати, обличчя стало зосередженим, навіть серйозним.

— Приготую чай... — мовила я по хвилі, зрозумівши, що розмова буде серйозна й незвична. Це щось дуже особисте і болюче!

— Такого не придумавши, навіть у найнесподіваніших романах не прочитаєш... — сухенькими кулачками жінка терла очі, які й без того вже були кольору дозрілої вишні. Такого перебігу подій я не чекала й, налаштувавшись на детективну хвилю, мирно слухала. Розмова ще

не визріла і, власне, слухати ще не було що. Однак, як мовиться, мовчання — це теж розмова, і я чекала.

— Учора «мій» запросив мене до ресторану, — сумними очима Марія зблиснула в мою сторону.

— Невже? — аж встала я. — Я рада за вас.

— Я теж зраділа! Розумієте, мій ювілей! Я була на сьомому небі! Знайшла у своєму гардеробі стару чорну сукню, зібрала збоку, зробила глибокий виріз, розрізала по всій довжині рукави. Маленький хрестик на чорній стрічці елегантно всівся на шиї. Було таке враження, що йому ціни немає! Біда лише із взуттям. У мене — жодних туфель, босоніжок! — Марія опустила очі. — Я навіть хотіла йти до вас на позички, але передумала.

— І даремно, я завжди рада вам допомогти! Зрештою, у вас кругла дата, отож я приготувала подарунок.

Протягнувши Марії коробку, я спостерігала за її реакцією.

— Він теж мене привітав, його подарунок дуже «вагомий», — Марія знову розплакалася. — А за туфлі я вам вдячна — таких я ще в житті не мала!

— Приміряйте, мені здається, вони вам підійдуть, — мовила я привітно, явно сподіваючись розігнати задушливу атмосферу.

— Ой! — скрикнула Марія від задоволення. — Якраз мій розмір! Як ви здогадалися?

Вона пройшлася по кімнаті вперед, назад, підійшла до дзеркала, довго оглядала в овалі свою тендітну поставу.

— Навіть таке прекрасне взуття не допомогло б мені, але... Що було — того не повернути... — Марія розсмія-

лася. — Хіба можна зліпити до купи побитий горщик? Як не старайся, все одно протікатиме! Отак і в мене.

— Буває, тримаємо побиту річ, бо шкода викидати, — розмірковуючи, я пом'якшувала страждання суїдки. — Й у житті так буває: терпимо, робимо вигляд, що все гаразд.

— Е, ні, цього не варто робити! Тепер це знаю з власного досвіду, — Марія, пригубивши чашку з чаєм, продовжувала. — Ювілей не питався, чи є в мене туфлі, прийшов! Отож, знайшовши в шухляді старі, парусинові туфлі, я приступила до їх відновлення: вибілила крейдою, виварила шнурки, до маленьких каблучків прилипила шматочки блискучої стрічки, кінчики шнурків обшила рожевою тасьмою! Така краса, що очей не відірвеш...

— Вашим умілим рукам можна позаздрити!

— Ну, що ви! — легкий рум'янець запалив привітне обличчя Марії. — І з зачіскою упоралася сама. Мій навіть не впізнав мене: стояв як укопаний, витріщив очі і слова не міг промовити.

— Ще б пак! Така красуня поруч! І, головне, без додаткових витрат.

— Але я вам ще нічого не сказала... — Марія знову почала плакати, і то так гірко, що я не знала, як її втішити.

— У ресторані на мене всі зиркали, навіть один чоловік спробував запросити до танцю...

— Не пішли?

— Що ви! Я ледь крізь землю не провалилася від сорому, — Марія знову зайнялася густим рум'янцем. — А це його запекло, бо кинув зневажливо: «А за тобою і в шістдесят пси полюють...»

— Це він на свій лад дав оцінку вашій вишуканості!

— Ні, не повірите, я ще й до страви не доторкнулася, як бовкнув «закруглюватися». Але я й так була на сьомому небі! Почуття потрібності переповнювало мене. Я була щаслива. Що там не кажіть, а ювілей «вдався»!

— То чому такий сум у ваших очах?

— Усе трагічне почалося після ресторану... — Марія підвелася і підійшла до вікна. Вона тремтіла від хвилювання. Їй було холодно.

— Ми не повернулися додому разом, точніше, повернулася я сама.

— А чоловік?

— А він, зробивши «подарунок», випарувався. Розумієте, вибрав день, щоб дужче боліло! Замислив психологічний трюк.

— Ну, не тягніть, кажіть! — мовила я, втрачаючи терпіння. — Що він міг таке трагічне запропонувати?

— Рідкісний подарунок у день ювілею! Вартий книги рекордів Гіннеса!

— Занесемо... — усміхнулася я добродушно.

— Якщо ви вважаєте його таким унікальним! Він повідомив, що подав на розлучення...

— !?

Замоблення

— Вас ніколи не зраджували? — дивлячись мені прямо в очі, запитав супутник по купе. — У вас такий сяючий вигляд!

— Мене? — стенула я плечима. — Ні, мене не зраджували.

— Тоді ви щаслива людина! — чоловік в окулярах, сьорбаючи чай, замовк. Він готувався до розмови, йому потрібно виговоритися. Співбесідник — поруч, у купе, а дорога — довга. Отож...

— Хотілося б почути від зовсім не знайомої жінки відповідь на одне запитання... — допивши чай, відновив розмову чоловік.

— Запитуйте, і якщо це в моїй компетенції — відповім.

— У якому місці в жінок живе логіка?

— Мабуть, там, де й у чоловіків... — спробувала пожартувати я.

— Ні! Помиляєтеся! Жіноча логіка сидить у задньому місці і, більше того, перемішана з гімном.

— Не стану заперечувати! Свободу слова треба поважати, — мовила я і розгорнула книжку.

— А що ви скажете, коли довідається, що мене «замовили»?

— Щасливчик! Сірих людей не замовляють...

— Логічно! А кого ж тоді, по-вашому, замовляють? — чоловік примружив очі. — Мене звати Станіслав, а вас?

— Я не знаю, кого замовляють, але добре знаю, кого не замовляють...

— І кого? — блимнув очима Станіслав.

— Мене!

— Ви так думаєте? — Станіслав нахилився ближче і прошепотів. — Таку красиву жінку я навіть украв би!

— Не моє щастя, — сміючись, мовила я. — То хто вас замовив?

— А, це довга і кримінальна історія... — Станіслав вийняв дорогий портсигар і запропонував сигарету.

— Дякую, але я не курю!

— Дивно, така порядна пані й не курить... — чоловік кумедно скривився. — Я навчився курити раніше, ніж ходити.

— А я не навчилася! Але це не найбільший мій гріх!

— А знаєте, скільки вартує голова людини?

— Не будемо про це — такі жахи на ніч... — я стишила голос. — Ще наснитись!

— Домовилися, — мовив Станіслав, беручи портсигар.

— Я піду покурю, а ви відпочивайте.

Через хвилину він повернувся, явно збуджений.

— А вона за мною стежить... Що від мене ще хотіти, не знаю! Я, як той дурень, пішов на всі її забаганки, витягнув з тюрми, а вона...

Станіслав важко дихав, піт заливав його обличчя.

— Не хвилюйтеся! Може, вам води? — наповнивши склянку, я подала Станіславу. — Життя прекрасне, думайте тільки про світле, і вам полегшає.

— Я їй все пробачив, усе! — він провів рукою в повітрі, виражаючи оце «все» однією рискою. — Після того, що вона мені втяла, я навіть... Але що говорити — людській підлості немає меж!

— Невже це вона вас «замовила»? — сказавши, я зазмерла...

— А звідки ви знаєте? — він різко повернувся в мою сторону.

— З вашої розповіді!

— А може, вона вас підслала?

— А як ви про це здогадалися? — вже сердито випалила я. — Ось у кейсі пістолет!

— Ну, даєте! — щось помисливши, полагіднішав Станіслав. — Ви не з тих. Я їх нутром чую...

— Кого?

— Краще лягаймо спати, бо в мене вже галюцинації починаються... — Станіслав, не роздягаючись, упав на ліжку й замовк. — Довести мене до того, що в кожній жінці бачу її обличчя — це не жарт!

Однак спати він не зміг. Сон не приходив і до мене. Вивітрився. Думки плуталися в голові.

— Вона красива? — мовила тихо я, сподіваючись, що моє запитання залишиться без відповіді.

— Не те слово! Чарівна...

— Мабуть, добре «розкрутила»?

— Я потурав їй у всьому: квартира, модні лахи, бабки...

— Мудра дівчина...

— Що «мудра», то факт! Так мене ошукала... Та що там ошукала, не те слово! За моє жито ще й мене бито!

— То скільки коштує ваша голова?

— Не питайте, недорого оцінила!

— А все-таки...

— Це вже не так важливо, головне, що за мої гроші... — він стиснув кулак. — І з ким, із жебраком!

— Зрозуміло, чорну справу добре робити за чужий рахунок.

— От де логіка? Скажіть де? Мати все — й утрати... — Станіслав розвів руками. — Її спіймали на гарячому, під час передачі грошей... Два місяці просиділа в тюрмі. Зрозуміла свою помилку. Просилася... Плакала... Мені стало їй шкода! А я так любив...

— Щоб витягти з тюрми, ви одружилися?

— Знову здогадалися?

— Звичайно! Тут не потрібна висока арифметика.

— Так, одружився... — Станіслав рубонув у повітрі кулаком. — Але не зміг... Учора розірвав шлюб...

— ?!

Вуса

Якщо говорити про вуса, то варто було б згадати вислів Хемінгуея: «Чоловік без вусів — це те саме, що жінка з вусами!» Мені чомусь завжди подобалися чоловіки з вусами, хоча, признаюся чесно, жодного вусатого в родині не було. На мою думку, чоловіки відрощують їх з певної причини. Найперше, це додає їм елегантності і шарму, робить обличчя більш виразним та цілеспрямованим, не кажучи вже про чоловічу красу й неповторність. Більшість відомих історичних постатей носили вуса! І які!

Якщо жінки стають більш яскравими, роблячи зачіски, то чоловіки до своєї лисини й краватки додають вуса і бороду. Все залежить від смаку й характеру людини, її інтелекту і статусу. Розпочати цю розмову мені допоміг випадок! Зайшовши до кафе «Здоровенькі були!», я стала свідком однієї бесіди. За столиком сиділа молода пара й вела дружню розмову.

— Що ми все — про політику та про негаразди, поговоримо про нас... — мовила приємна пані в модному одязі.

— Що про мене говорити: я вже й не знаю, чи живу... — басив елегантний пан з вусами.

— Бережи себе, мій любий! — щебетала білявка. — Здоров'я не купиш.

— А я й бережу... Зранку лайф, гімнастика, — потирав руки чоловік. — Пісний, але ситний обід... Не забуваймо, що зараз великий піст... А на вечерю — фрукти.

— А таке надто «калорійне» харчування не впливає на твою потенцію? — зацікавлено округлила очі пані.

— Ну, що ти, навпаки, допомагає, — і під очима розбіглося дрібненьке ситечко втоми.

— Я не переносу пісної їжі! — грала бісиками очей пані. — Але від сьогодні спробую... Живий приклад вартий наслідування.

— Я зранку багато працюю, та, зрештою, вдень і ввечері теж, — п'ючи свіжий апельсиновий сік, видавав секрет чоловік.

— А я починаю день кавою, — жестикулювала пані. — Міфічна мрія — з понеділка сісти на діету — залишається тільки мрією.

— Білка в колесі має більше часу, ніж я, вгору ніколи глянути... — сумно посміхався пан, погладжуючи вуса.

— У тебе такі розкішні вуса, — перевела розмову пані, підсуваючись ближче. — Вони не заважають при поцілунках?

— Навпаки, допомагають! — і пан гордо поскубав їх рукою.

— А цікаво, чи поколюють вуса? — білявка заграла очима і попливла в чарівній посмішці, натякаючи на інтим.

— Ти маєш на увазі в... уста? — мовив чоловік і знітився...

— І не тільки! — голосно засміялася миловидна пані. — Жіноче тіло має так багато місць для поцілунків!

Вибухнути соромливим сміхом — було найбільше, на що спромігся пан...

А ви знову одна

Перший весняний день! Не за календарем, звичайно! Сонце піднялося так високо, що, як не стараюся, не під силу досягти. Але кілька промінців, найтепліших, я, звісно, вловила. І так хороше мені в їх світлій величності!

Ви не бачите їхньої таїни? То нічого! Не кожному дано побачити душу маленького промінця, що тулиться відчайдушно... Я не ревнива — він і вас, мабуть, торкнувся. Але мені байдуже, я радію його появі, хоча, признаюся чесно, чекала...

Йду Хрещатиком, і сонце прямує зі мною. Виглядає із-за дерев, бавиться поглядом, освітлює дорогу, пестить моє обличчя і жодного папірця, зеленого чи червоного, не вимагає. Усе дає безплатно! Розумієте, яка велич, яка розкутість, яка благодійність... Спалювати себе, щоб зігріти якусь піщинку, — це так благородно! І, погодьтеся зі мною, все даремно, без жодного рахунку, і навіть не в кредит. Повчитися б у нього нашим можновладцям! Удають, що не розуміють сонячної мови, глухі й сліпі у своїй гонитві за зеленим кольором умовних папірців або злитками жовтого металу... Були ж цивілізації, які нехтували золотом і папірцями з водяними знаками!

Наприклад, у державі Майя мостові викладали золотими плитками. Предметом торгівлі був нефрит, так, камінь нефрит, а також ікла ягуара. Мертве озеро міста

А ви знову одна

Генкуен, де знайдені кістки по-зрадницькому вбитого 31 жителя міста, розташоване у Гватемалі і належить племені майя. А за сімдесят метрів від озера виявлено кістки вождя племені, вкритого мушлями. Письмена на мушлях почали говорити... Історію підступного вбивства буде розкрито. Але я не про це. Я про сонце! У мене його багато, але мало хто про це знає. Та чи варто розголошувати таємницю? А от і книжковий магазин «Знання».

— Вашу валізу залишіть у камері схову, — знаюче нагадує привітна продавець, глянувши на мій кейс і комп'ютер.

— Але ж це не валіза, це мій гаманець! — розгублено бурмочу я, дивлячись на кейс.

— Тоді оцю сумку...

— І цю не можу, там книги, які замовив магазин, — оговтавшись, виважую я...

Приємно, коли тебе все-таки зрозуміли!

У театрі імені Лесі Українки людно, сьогодні йде вистава «Бабье лето». Хороша думка приходить зразу, і я біля каси.

— Один квиток, — мовлю тихо й пильно дивлюся в очі чарівної білявої білетерки.

— Ви знову одна!? — співчутливо дивлячись на мене, затремтіла устами приємна пані.

— Ця хвороба в мене надовго, — мовлю, соромлячись, і намагаюся не кліпнути очима. Не дай Бог, відірветься сльоза і капне на самотній квиток «бабиного» літа...

Цибуля

Я на продуктовому складі. Машини і ще раз машини. За стоянку треба платити.

— С вас пять гривнев... — мовив юнак, простягаючи квиток.

— Так мало! — недбало кидаю я і дістаю з сумки шість гривень.

— Лишнього не надо, — світить очима юнак, віддаючи гривню.

— Тоді візьміть чотири! — вже жартую я.

— Меншого тоже не надо, — розпливається чарівною посмішкою хлопець і виходить на розмову.

— А вы украинка?

— Звичайно, — мовлю я серйозно. — А ви?

— Я русский, но все 24 года живу в Киеве, — і, нахилившись ближче до мене, прошепотів: — Мне не нравится украинская речь!

— Що ви кажете? — загоряюся я. — І чим же вона вам так насолила?

— Ну, понимаете, она какая-то хохляцкая...

— Звичайно, українська мова не може бути англійською, — намагаюся потрапити в тон думки людини навпроти. — Українська мова завжди була українською!

— От не люблю, и все! — знаюче махнув рукою юнак. — Деревенщина так и прет...

— А вам подобається слон?

Цибуля

— Да, а что?

— А крокодил?

— Да! В особенности — сумки с его кожи, — і загикав весело.

— Значить, у природі не буває поганих тварин?

— О чем вы? Естественно, нет! Знаете, как мне нравятся лягушки? Они только в чистых прудах водятся.

— А чому ж тоді вам не подобається мова народу, сало якого ви їсте?

— Я не ем сала!

— Справа не в салі, справа у ставленні до мови великого українського народу!

— А-а-а... Меня так учили!

— Отут ви маєте рацію. Нас так учили! «Чем-нибудь и как-нибудь...» — я з жалем глянула на присоромленого хлопця. — Невже не знаєте жодного слова по-українськи?

— Знаю! Сичас, сичас, я припомню, — і після хвилинного вагання, закотивши очі вгору, юнак випалив:

— Цибуля...

Суд

Зайшовши до магазину канцтоварів, я з полегшенням зітхнула. На полиці красувалася величезна пачка паперу, не надібрана, запакована і — єдина. Відкриваючи кейс, я з подивом відмітила, що облюбований мною папір опинився в руках уже немолодої, втомленої життям і роботою жінки.

— Більше немає... — мовила продавець, помітивши мій розгублений вигляд.

— Мені хоч кілька аркушів, — благальним поглядом міряла я незнайому жінку, яка не випускала паперу з рук.

— Я б із радістю поділилася, але не можу, — мовила з серцем жінка. — Розумієте, я купую на прохання судді.

— Ви працюєте в цій установі?

— Що ви! Це я стараюся для сина!

— Невже він сам не може купити паперу? — дивлячись на сивоволосу жінку, з жалем промовила я.

— У сина зараз суд, — відрахувавши 60 гривень, мовила покупець. — А мене суддя послала по... самі розумієте...

— Це називається «пом'якшення» справи?

— Як не назвеш, а платити треба... — запихаючи папір до сумки, виважила жінка. — А, мало не забула... Ще 10 ручок!

— І що, ручки теж для «пом'якшення» вироку?

— А чим же вони там, у суді, писатимуть? — уже повеселішала жінка. — Гусячі пера тепер відсутні...

— А яка провина вашого сина?

— Звичайна ДТП, він не винен, але... — жінка притишила голос. — Суддя сказала: пачка паперу і десять ручок можуть зменшити штраф до мінімуму...

— Обійдетесь соткою?

— Що ви! Найменший штраф — 340 гривень, це більше, ніж половина моєї пенсії... — старенька гірко скривилася. — Папір і ручки теж не дають задурно...

— Невже наш справедливий суд розмінюється на такі дрібниці?

— Ви ще мене закладіть! — відступаючись, жінка підозріло глянула в мій бік...

— Бороони Боже...

Помилка

Жінка довго шукала хустинку і, нарешті знайшовши, приклала до очей. Ні, вона не плакала, точніше — сльози не текли, але серце її було не на місці. Глибоко зітхнувши, вона знову прикрила хустинкою очі. Її стан був явно загальмований, навіть хворобливий. Так мертво сидіти можна лише при глибокій душевній травмі!

— Вам на Лісову? — вимовила нарешті безкровними устами й присунулася ближче.

— Так, нам по дорозі... — мовила я ввічливо. — Може, вам потрібна допомога?

— Дякую, але з собою я сама справлюся, — і жінка аж влізла в сидіння. Бути нав'язливою незручно, і я замовкла. Сама по собі знала: найлегше вилити душу незнайомій людині! Отож чекала.

— Що мені робити з моїм дурним характером? — незнайомка пильно глянула мені в очі. — Я мучуся, але нічого не можу вдіяти, не можу себе перекроїти.

— Мабуть, ваші страждання глибоко особисті?

— Авжеж, але багато жінок у моїй ситуації щасливі, — жінка криво посміхнулася. — А я...

— А що — ви?

— Розумієте, я познайомилася з чоловіком. Усе при ньому: і краса, й матеріальна незалежність, і порядність.

— Вам пофортунило, нині це така рідкість!

— Так, порядний чоловік тепер не валяється на дорозі, — пані знову замовкла, напевне, виважувала на терезах совісті — говорити чи промовчати.

— Зустрічаючись раз на тиждень, ми весело проводили час: він пригощав дорогим коньяком, не кажучи вже про страви.

— Не вірю, що ви п'єте!

— І правильно робите, що не вірите, — жінка стихнула голос. — Я лише пригублювала, а пив мій шанувальник. Але від хорошої закуски я не відмовлялася — то ікра червона, то осетрина, то свіжа риба.

— То в чому ваша біда?

— Він напивався... — жінка соромливо глипнула в мою сторону. — Мені це не подобалося, але я мовчала, боялася сполохати щастя.

— Цим ви нікого не здивуєте, — намагаючись захопити попутницю до розмови, я лукавила.

— Заплющувати очі на п'ятику — нелегко, але мені добре було з ним... — жінка знову притулила хустинку до сухих очей. — Нині так важливо мати міцну опору!

— Невже з'явилася суперниця?

— І так, і ні! — жінка аж застогнала. — У найбільш інтимний момент він назвав мене чужим ім'ям...

— Треба було зробити вигляд, що не почули... — кривлячи серцем, порадила я.

— Я так і зробила — вдала що не почула.

— То з чого закрутилася веремія?

— А він удруге повторив ім'я іншої жінки!

- І ви не витримали?
— Так! Я сказала: якщо він ще раз помилиться, я піду...
— І що, знову «помилися»?
— Уявіть собі, що так! — жінка засовалася на сидінні. — Але помилка, мабуть, була навмисною...
— І ви пішли?
— Я не могла інакше вчинити. Дотримала слова. У протилежному разі я перестала б себе поважати.
Вагон зупинився, і ми вийшли.
— Забудьте цю розмову. Такі дурепи, як я, рідко трапляються, — мовила жінка і, схиливши голову, понесла свою елегантну постать у ніч.
— Ви сильна! — сказала я, але мої слова підхопив вітер. — Ви вмієте себе поважати! Ви...

Вибачте

Усе було б добре, якби не диплом! Його не стало. І не лише його, а й усіх документів, які були здані до приймальної комісії університету. Де вони поділися? Скажете, дивне запитання?! Зникли! Взяти ноги і пішли. Їх шукали скрізь — у шухлядах, на полицях, навіть у сумках, але документів ніде не було.

— Ви, напевне, їх забрали, — висловила припущення секретар приймальної комісії, гарна і говірлива пані, явно червоніючи.

— Але ж розписка про прийом документів у мене в руках... — спробувала заперечити я.

— А ми часто видавали документи без розписок, — мовила відповідальний працівник, знову червоніючи.

— Мені прикро чути про нестандартні методи вашої роботи, але диплома ми не забирали, про що свідчить розписка.

— Вам доведеться виготовити дублікат, — сказала миловидна пані й навіть не повела оком.

— Але загубили диплом ви, то чому ці проблеми ви перекладаєте на нас? — уже з обуренням мовила я.

— Розумієте, заяву треба писати від імені власника, а не від установи... — знову червоний колір залив обличчя відповідального працівника університету.

— Розберімося в деталях... — запропонувала я. — Диплом щез?

— Так...

— А хто винен у пропажі?

— Я у вас його не приймала...

— Правильно, приймав один із членів приймальної комісії, головою якої були ви, про що свідчить підпис...

— Але ніхто з нас не застрахований від помилок! — уже біліючи, протягла пані...

— От тепер я з вами не можу не погодитися! — мовила я, спіймавши погляд миловидної жінки, на столі якої стояла подяка від Міністерства освіти.

— Це таке непорозуміння!.. — жінка встала зі свого місця і підійшла впритул. — Я вам допоможу. Напишіть оголошення в газету і заяву в коледж, а все інше — за мною. Я вас розумію. Але й мене зрозумійте! — і вона почала швидко набирати номер телефону.

— Любов і ненависть — близнюки в різному одязі, — подумалося мені. — Невже ця красива й авторитетна пані не знає маленького, але такого чарівного слова: «Вибачте»?

А так доречно було б його почути...

Лалі

Лалі була весела: в неї сьогодні день народження — їй сорок. Висока, струнка, з добрими й сумними очима, вона пурхала, як метелик на квітці. Їй не можна було дати навіть тридцяти. Легкі, шовкові коси прикривали обличчя, додавали їй таємничості та кокетства. Пальці на руках, довгі й тендітні, здавалося, от-от переломляться, а стан, по-дівочому гнучкий і тонкий, грав і виспівував, вимальовував кожен рух легко й елегантно. У житті їй не щастило: невдале заміжжя, розлучення, пошуки роботи в чужій країні... Будучи медсестрою, вона могла легко знайти роботу, але все впиралося в документи. І з коханим їй не поталанило. Єдиний, якого любила, зрадив, зник, пропав.

— Я така щаслива! — вбігши до кімнати, зашелестіла тоненькими губами Лалі. — Йду на побачення! З Грузії приїхав автобус.

— Бажаю вам гарно провести вечір, — мовила я. — Почуєте рідну мову, дізнаєтеся новини.

— І не тільки... — Лалі змовницьки підморгнула й підстрибнула на одній нозі. — Це він, єдиний мій... Щоб побачити його, півжиття віддала б!

— Він одружений?

— Так, але це не так важливо, — Лалі квапила. — Я його люблю, він моя мрія, велика і недосяжна. Любов сліпа, не знає, кого любити...

— Я вас розумію, — пильно подивившись у сяючі очі жінки, зауважила я. — Крадена любов завжди гірка.

— Хай навіть так! — Лалі глянула на годинник. — Два дні, проведені з коханим, варті більшого, ніж рік із нелюбим.

Лалі ще раз зиркнула в дзеркало й, усміхнувшись беззубим ротиком, зникла за дверима.

А мені снився дивний сон. Лалі, красуня Лалі, загорнувшись у чорний серпанок, зажурено сиділа на високій горі. Сама! Наступного дня, десь по обіді, двері кімнати відчинилися, й на порозі постала Лалі. Очі погаслі, обличчя сумне, руки опущені...

— Лалі, що з тобою, ти хвора? — мовила я стурбовано.

— Так, я хвора... — Лалі впала на ліжко й заридала. — Мені не хочеться жити.

Щось випитувати було безглуздо, і я співчутливо мовчала.

— Розумієте, він закінчений ідіот...

— Він вас образив?

— Ні, він мене вбив! — Лалі знову заплакала.

— Невже підняв руку?

— Руку? — Лалі підійшла до великого дзеркала і пильно подивилася на себе. — Ні, руки він не підняв, він убив мою любов! Думав, коли в мене відсутні передні зуби, то я можу брати в рот усе, що всунуть...

— Лалі, про що ви?.. — я з подивом глянула на зблідле обличчя жінки. — А де ж любов?

— Ні, подумайте тільки: він схиляв мене до сороміцької любові! — обличчя Лалі налилося кров'ю.

— Сміявся мені в очі, пропонуючи посмоктати карамельку...

— ?!

— А я його так любила, я за нього могла б піти в огонь і воду! — Лалі з огидою плюнула в серветку. — Мій земляк! Живемо в одному селі. Який сором...

— Лалі, забудьте його, викиньте з голови, він не вартий вашої уваги!

— А я так сподівалася, такі плани будувала!

— Його любов була мілка і тваринна — вам усміхнеться краща доля. Тільки в це треба повірити...

Високе небо не лише в його вікні!

Нані

Ми їдемо в автобусі. Молода і вродлива болгарка, зажурено глянувши у вікно, раптом припала до шибки. Красива багатоповерхова будівля давно зникла за поворотом, але дівчина не могла відірвати обличчя од вікна...

— Ви бачили готель? — сумно запитала вона. — Ось тут я провела свою першу ніч!

— З коханим? — мовила я і пильно подивилася на дівчину.

— Мало сказати — коханим, я його обожнювала.

— А він?

— А він дозволяв себе любити... — Нані злегка почервоніла. — У житті так часто буває: хтось любить, а хтось дозволяє себе любити.

— Пізніше ви розлучилися?

— Так, використавши мене, він одружився на іншій! — Нані розплакалася. — Він учинив жорстоко, розтоптав мою любов, але я знайшла в собі сили вибачити йому.

— Це, мабуть, було непросто?

— Що ви — це було вище моїх сил! Я не могла його розлюбити, пробачити йому зради і виїхала до Англії.

— Віддаль була вашим союзником?

— Ще й яким! Я часто приходила до церкви, просила Бога допомогти, але прощення не приходило... — Нані

Нані

часто задихала, зблідле обличчя покрилося потом. — Навіть священик помітив мій щоденний плач.

— Ви ходили на сповідь?

— Ні, ми часто розмовляли після служби. Священик сказав, що полегшення прийде лише тоді, коли я йому пробачу.

— І прийшло?

— Так, прийшло! Є таємнича птаха Ірис, загублене нею пір'я було не моїм... Я в це повірила — і пробачила! Аж тоді мені полегшало.

— Ви працювали в Англії?

— Професія бебі-сіттера мені подобалася, я доглядала хворих дітей, — Нані повеселілими очима глянула на мене. — Знаєте, як я любила цих недалеких малюків! Дітунки не винні, що народилися неповноцінними, це, здебільшого, гріхи батьків...

— А чому ви покинули цю роботу?

— Не здогадається! — Нані знову зблідла. — Одержавши нову роботу, я пішла на побачення й мало не зомліла: квартиру відчинив Він! Це було щось незбагненне! Мене вело якесь провидіння...

— Це вже зі сфери фантастики!

— Я теж так подумала, — Нані, замовкнувши на хвилю, продовжила... — Він спочатку злякався, а пізніше, оговтавшись, запропонував подвійну зарплату, наполягав, щоб залишилася. І я погодилася!

— Мабуть, було нелегко?

— Не те слово! Я була як на голках! — Нані захрустіла тоненькими пальчиками. — Не минуло й кількох днів, як він почав звинувачувати мене в народженні неповноцінної дитини: казав, що це моє прокляття!

— Але ж це неправда!

— Так! Я його не проклинала, я любила, а за любов не судять!

— Його докори були безпідставними?

— Так! Такого тиску я не змогла витримати... — Нані знову розхвилювалася, очі наповнилися слізьми. — Єдине, що я змогла зробити, — це залишити роботу!

— Вам не було жаль дитини?

— Дуже жаль! Такий славний хлопчик, а очі не ті... і слина з рота... Боже, як це страшно...

— Він вас не розшукував?

— Не знаю! Попрацювавши два тижні, я покинула не лише роботу, а й країну.

— Ви виїхали з Англії?

— А що мені залишалося робити? З любов'ю не жартують!

— А в Греції ви давно?

— Удруге. Я залишила Болгарію.

— Невже знову він?

— Так, він спеціально приїхав з Англії, щоб знайти мене... Йому, мабуть, не вистачало моєї присутності. І сімейне життя не склалося...

— Ви його ненавидите?

— Ну, що ви! Це завелика розкіш для нього! Ненависть виростає, де ослабне сила!

— А як з любов'ю?

— Я перегоріла, відступила... — Нані поправила пасмо волосся, що впало на високий лоб. — Він оцінив мою любов лише тоді, коли втратив. Існує ж таємнича птаха Ірис!

Кинуте нею перо було не моїм...

Бонка

Розмовляти з Бонкою — саме задоволення! Кинувши кілька болгарських слів, вона переходить на грецьку мову. Мені надзвичайно подобається вчити болгарську, і робити це зовсім не важко. До великої кількості знайомих слів додаємо моє старання і розмовляємо...

— Обічам те, — елегантно притримуючи філіжанку з кавою, говорить Бонка. — Я люблю тебе.

— Доброго ранку, — розмішуючи цукор і сміх, мовлю я.

— Добро утро, — набивши рот печивом, відповідає Бонка.

— Днес є неделя... Сьогодні неділя, — продовжує подруга.

— Підемо до церкви? — запитую серйозно.

— Да утідем на церква... — толерантно відповідає Бонка і починає збиратися. Доля Бонки — не одна із найкращих. Вийшла молодою заміж, народила двох дітей, а від чоловіка не знала ні ласки, ні тепла. Виїхавши за кордон, подала на розлучення, яке тривало довго й нудно. Їх розлучили за місяць до його смерті. Не хотіла бути вдовою.

— Найцікавіше про чоловіка дізналася після його смерті... — змахнувши крихти зі стола, мовила Бонка. — У нього була друга сім'я, а позашлюбна дочка — ровесниця моїх синів.

Я розповідаю про пані Бону, яка жила в Крем'янці на високій горі. Пересуваючись шкіряним містком, що поєднував дві вершини, чарівна пані Бона милувалася краєвидом і скорочувала віддаль. Але це тривало недовго. Намокнувши, міст став слизьким, і пані Бона послизнулася... З того часу гора, на якій вона жила, носить її ім'я...

— І що, Бона розбилася? — запитує Бонка з великим сподіванням на щасливий кінець історії.

— Так! Але Бона не померла, вона живе у спогадах крем'янчан, у назві гори... — я дивлюся в чисті очі Бонки і вірю у щирість її співчуття.

— Тепер ти знатимеш одну з історій мого краю! Прекрасна Бона житиме також у твоїй пам'яті.

У Бонки все горить у руках. Метка й проворна, вона вміє жити.

— Маю поживу, — відчиняючи плечем двері і всовуючи до кімнати великий мішок з продуктами, якось мовила Бонка. — Взяла в супермаркеті, безплатно дали.

— Як безплатно? — дивуюся я.

— Закінчився термін зберігання, — витираючи піт з обличчя, відсапується Бонка. — Харчів вистарчить на цілий місяць!

Вийшовши з церкви, ми присіли в кафе перед музеєм.

— Цукор мій, — говорить Бонка і згрібає зі стола зо два десятка пакетиків. — Матиму про запас!

— Мені б заробити тільки на ремонт квартири, — відкриває душу Бонка. — А там — я всіх їх бачила в гробу!

— Кого всіх? — допитуюся я. — Невже мене теж?

— Ні, що ти, якраз тебе ні, — Бонка побожно складає руки. — Ти трудяга, щодня пишеш. Драних греків я ненавиджу. Все їм дав Бог: сонце, воду, тепло, можна сказати — рай, а вони не вміють цього оцінити! Ледачі й тупі! Їх хвилює тільки три питання: де поїсти, де добре поїсти і де дуже добре поїсти!

— І корчити грека! — посміхаючись, додаю я.

— Я — не Бона... — лукаво підморгнувши, Бонка показує щербаті зуби. — Але мене ти теж пам'ятатимеш!

— Неодмінно, — мовлю серйозно я. — Обічам те!

Васо

З Васо ми познайомилися випадково. Наші двері дивилися одне на одного щодня і щовечора. Молодий і чарівний болгарин, а поруч уже літня жінка...

— Ваша мама так турбується про вас! — сказала якось я і злякалася. Обличчя Васо налилося кров'ю, і він став серйозно-недоступний.

— Це моя кохана! — не без гордості мовив Васо, і тоді почервоніла я.

— Щаслива! — мовила я, намагаючись вийти з незручного становища. — Такий красень поруч!

— Вона мені допомагає... — зблизнувши очима, мовив Васо. — Я безробітний, а вона оплачує мою квартиру.

— У вас симбіоз, — посміхнулася я. — Вона вам — житло, а ви їй — свою молодість!

— Можна і так сказати...

— А їжа теж з її гаманця?

— Ні, на це я не розраховую, — Васо глибоко вдихнув повітря. — Я харчуюся в церкві.

— Як у церкві? — запитала я і побачила, що молодий чоловік знітився.

— Щоденно в церкві святого Миколая видають безплатні обіди для безробітних... — Васо замовк, а по хвилині продовжив: — І це вже триває багато років!

— Два? Три? — я пильно подивилася в прекрасні очі Васо.

— Не вгадали... — болгарин багатозначно загнув сім пальців.

— Це вже, мабуть, стало звичкою?

— Так, до поганого звикаємо поступово, — Васо, ви-
йнявши сигарету, закурив. — Усе в житті оцінюємо в по-
рівнянні!

— І багато злидених людей перебивається у вашій
церкві?

— Достатньо! — й після легкого мовчання додав: —
В основному курди, нігерійці, є й росіяни.

— Вас реєструють?

— Звичайно, щоденно показуємо паспорт.

— А як із лікуванням?

— Червоний хрест. Там лікування безплатне.

— Ви дозволяєте за вас думати іншим?

— До всього звикаєш... — Васо затагнувся сигаре-
тою. — Я навіть не збагнув, коли опустився на дно. А те-
пер піднятися майже неможливо, дно мене засмоктало,
затягнуло...

— А не краще вам знайти роботу?

— Тепер уже ні, я втратив інтерес до всякої роботи,
— Васо змахнув чи то сльозу, чи то порохину. — Мені
й так добре! Я перестав виборсуватися з болота...

Про що ще запитати?

Мабуть, ні про що!

Важливо не забути почутого...

Білявка

Автобус, битком набитий людьми, поважно просу-
вався в напрямку району Кифісія. Там, на вулиці Сте-
фана Дельту, розміщене українське посольство. Стоячи
біля молоденької дівчинки, яка широко розсілася на си-
дінні, поставивши поруч чималу сумку, я плакала надію,
що ось зараз станеться диво: дівча, помітивши мене, по-
сунеться, прийме з сидіння сумку і запропонує мені при-
сісти. Вчепившись за ручку, я мирно погойдувалася по-
руч симпатичної юнки, посылаючи сигнали. Білявка не
звертала на мене жодної уваги. Більше того, вона нама-
галася якнайширше розсістися, доводячи мені й собі, що
місце зайняте... Мої флюїди явно не турбували симпа-
тичну голівку, а прекрасні очі час від часу прикривалися
довгими віями, показуючи мені, що вони сплять... «Зу-
пинка „Колегіум“»... — оповістив водій, і я, не реалізу-
вавши свого бажання присісти, покинула автобус. Попе-
реду мене блимнула струнка постать дівчини. Закинувши
велику розцяцьковану сумку на плече, вона гордо по-
прямувала в потрібному їй напрямку.

Посольство України розміщувалося в гарному, зеле-
ному районі Афін. Добротна будівля, прапор України,
вид Хрещатика — все це так мило й чаруюче!.. Підійшов-
ши до вхідних дверей, я не повірила своїм очам: юнка
мирно записувалася на прийом. Промовчати було вище
моїх сил!

— Які тісні Афіни... — мовила весело я, і дівчина оглянулася. — А ми з вами десь зустрічалися!

— Я вас уперше бачу... — мовило тоненьке личко та скривилося в дурній посмішці.

— Підняти очі так важко! — мовила я. — Надто, коли сидиш в автобусі, а інші стоять...

— Про що ви? — залившись червоним кольором, проспівала юнка. — Я вас не розумію!

— Мені теж було важко вас зрозуміти... — записуючись на прийом, мовила я. — Невже вас у школі не вчили поважати старших?

— А я вчилася в Греції, — мовила дівчина й знову почервоніла.

— Пробачте їй... — почулося збоку. — Молода ще!

— Усе життя вибачаю всім, собі ж — ніколи! — промовила я з сумом і замовкла.

Дівчинка так і не зрозуміла свого вчинку. Хіба навчання за кордоном може бути виправданням поганого виховання? Та й ніхто не просив біляве дівчатко звільняти мені місце, їй треба було тільки забрати сумку й ледь посунутися...

«Дорога з мудрою людиною вдвічі коротша!» — подумалося мені, і найкраще, що я могла зробити, — це відійти!

Пурхало хвостиком заплетених кіс молоде левенятко, морщився носик у легенькій посмішці...

Добре, коли поруч багато сонця!

Аріо

Молодий і симпатичний Аріо, легко посміхаючись кутиками уст, запросив мене до столу. Наша зустріч на решті відбулася, хоча від першого знайомства минуло вже більше місяця. Чиста й гарно умебльована кімната, незважаючи на те, що її господар не був одруженим, ясніла якимось незрозумілим світлом і щирою гостинністю. Особливо вразив колір стін — він був небесно-голубий, світлий і мій. Цей колір у мені — на все життя: це світло дитинства та юності, це райдуга моєї мами і, як виявилось, не тільки...

— Пригощайтеся, це я сам зготував, — підсуваючи мені тарілку з шоколадками, басив хазяїн.

— У середину я поклав чорнослив.

— Дякую, — червоніла я, не вірячи в сказане.

— А я й холодець умію варити, навіть голубці нещодавно робив!

— Невже матиму за щастя покуштувати?

— Обов'язково! — Аріо налив мені лимонаду. — Ви пригощайтеся і солодке пробуйте. Може, приготую каву?

А на підвіконні, обвивши півкімнати, вслухалася в нашу розмову чарівна квітка, щось на зразок ліани.

— Місяць мовчала... — побачивши мій погляд, заметушився хазяїн. — А тоді пішла в ріст. Мабуть, добре їй у мене!

— І мені добре у вас, — не злукавила я. — І пісня у вас гарна — це вона привела мене до вас.

— Мені теж ця пісня до душі, — й Аріо показав на маленьку фотографію на столі. — Моя мама. Тридцять років учителювала. Усе життя віддала дітям. А тепер її нема. А пісня якраз про неї.

— У вас гарний голос...

— Не повірите, я організував гурт людей, і ми співаємо на дозвіллі, — Аріо встав. — Минулої неділі ми виступали з концертом у консульстві нашої держави. Слухаючи нашу пісню, люди плакали.

— А я думала, що це лише я така тонкосльоза...

— Буває, я виконую обов'язки дяка в церкві.

— Без матеріальної винагороди?

— Авжеж! — Аріо розплився у приємній посмішці. — Я отримую вищу винагороду — це не кожному зрозуміло...

— Вам не хочеться додому?

— Їду! Три місяці пробуду вдома. Хату добудую. І знову повернуся. Людина прикрашає місце, де живе, а не навпаки.

— Затягує?

— Ще й як! Але я тупію тут... — Аріо розвів руками. — Мені хочеться більше світла, руху, дії. Я митець, мені потрібно віддавати себе...

— Вас не гнітить самотність?

— Що ви, ні, я звик до неї, — Аріо ввімкнув програвач. — Жінок я боюся, хоч не жаліюся на відсутність друзів!

— Ви щасливий?

— Хіба є час думати над цим питанням? Я постійно в русі, завтра їду на острів... — Аріо вийняв альбом із фотографіями. — Люблю подорожувати! Непогано заробляючи, я звик до комфорту.

— З місцевою владою не конфліктуєте?

— О! Це дуже цікаве питання! — Аріо зібрав високий лоб у дрібні складки. — Я побував у грецькій тюрмі, зазнав депортації, поміняв прізвище, перейшов кордон пішки, але не нарікаю... Бог дає людині стільки випробувань, скільки вона може знести...

Я дивилася на цю ще дуже молоду людину і не могла приховати свого захоплення нею. Жити — це не означає пихтїти, тлїти маленьким каганцем! Так важливо знайти себе в цьому нелегкому, повному несподіванок, але такому цікавому світі. В усіх життєвих випробовуваннях чисте світло любові й вірності своїй справі може збагатити і піднести митця.

У чистих руках помисли завжди чисті.

Наташа

Наташа, злегка сором'язлива й добродушна, сиділа навпроти. Густе, коротко підстрижене волосся з пасмами сивини, що невблаганно підкрадалася, заворожувало доглядом і пишнотою. Високий бюст, я б сказала, надто високий, був таким рухливим і податливим, що навіть мені, жінці, його чарівне похитування дарувало неймовірну насолоду й спокусу. Йй уже за шістдесят, однак цього не скажеш! На обличчі Наташі — жодної зморшки: чисте й відкрите, воно випромінювало повагу та довір'я. Йй личило мовчання, стулені уста примхливо тулилися посмішки, а рівний і занадто симпатичний ніс злегка морщився, видаючи задоволення чи сум. Але вся ця чаруюча магія зникала, варто було Наташі відкрити рот: беззубий і нецікавий, він був ротом баби-яги! Тоді ставало жаль цієї стрункої та дивовижно красивої жінки. У Греції вона вже дванадцять років, а заробила лише гіпертонію і варикоз, остеохондроз та психоз. Сьогодні неділя, вихідний, хоча в Наташі кожний день — вихідний! Вона не працює! Чому? Молодих і красивих болгарок, полячок хоч відбавляй! Кому потрібна беззуба й змучена життям жінка?..

— Я вас пригощу морозивом, — сором'язливо мовила Наташа, простягаючи коробочку шоколадного. —

Може, хочете мазь від комарів? — запитала несміло, побачивши моє геть скусане комарами тіло...

— Дякую... — мовила я, знітившись. — Як ви про це здогадалися? Спати не можу, так дошкуляють, мабуть, маю солодку кров!

Розмова переривається, але не зупиняється.

— Ви з Ленінграда? — продовжую я в надії прогнати невелику пустоту, що раптом всілася поруч.

— Так! — світліє обличчям Наташа. — Я виросла на Невському проспекті. Знаєте, яка краса. Ленінград треба бачити! Чудове місто й прекрасні люди!

— Вам не хочеться додому?

— Ще й як хочеться! — схиливши голову, посміхнулася Наташа. — Але поки не вставлю зуби, дорога додому тільки в мріях!

— Мабуть, дорогого?

— Не питайте! — Наташа відкрила беззубий рот. — Дожилася, що не маю жодного зуба. Все забрала чужина. Здоров'я, молодість, сили...

— ?!

— Ви думаєте, що я нещаслива? — Наташа посміхається лише самими кутиками очей. — Ні! Хоча свою весну я вже пережила, але в мене чудові друзі, тепле й солоне море, благодатний клімат, безоплатне користування аптекою Червоного хреста, харчування за рахунок товариства взаємодопомоги... Але я хочу працювати! Знаєте, людина відкривається у праці. І в Ленінград хочу! Про-

йтися по Невському, сходити до театру, відвідати Царське Село, полюбуватися Таврійським палацом!

— А громадський транспорт — невже й він без грошей?

— Не повірите! — Наташа вийняла цілу пачку проізних квитків. — Я їх приводжу до бойової готовності.

— Не зрозуміла... — кинула недовірливо я. — Вони ж використані!

— А я їх роблю знову придатними для використання! — й Наташа, гордо похитавши головою, показала беззубі ясна. — Мильним розчином промиваю прокомпостований квиток, і він знову новенький, мов огірок. Хочеш жити — умій крутитися!

— Це вже з галузі винаходів! — жартую я. — Чи не хотіли б ви це нововведення запатентувати? Вперше в житті бачу такий ентузіазм!

— І ми на дещо здатні... — прикриваючи рукою беззубий рот, мовила Наташа. — Голова повинна варити! Між вовками — вий по-вовчому!

— І не було проколу?

— Жодного! — Наташа гордо підняла вверх вказівний палець. — Але ви про це мовчатимете! Секрети фірми не розголошуються.

— Зрозуміло — нікому... — я доброзичливо посмінулася. — По секрету всьому світу!

— Я вам довіряю, — й Наташа простягнула мені кілька приведених у бойову готовність автобусних квитків. — Подивіться, я працюю без браку!

— Але ж обкрадати державу не годиться... — спробувала заперечити я, беручи автобусні квитки.

— А вона нас не обкрадає? Скільки хворих і голодних тиняється по дорогах! А скільки сиріт і бездомних? А наркотики? Невже держава не бачить, куди ми котимося? А потепління на планеті? Хіба ви не бачите в цьому вини держави? Пройдіться увечері центральною вулицею міста. Тротуари кишать наркоманами і порнозлодій на злодієві сидить і злодієм поганяє...

— Якби в мене були гроші, я б вам допомогла вставити зуби, — сказала я по паузі. — Ось як одержу високу Нобелівську премію, обов'язково поділюся з вами!

— А як я про це дізнаюся? — уже всерйоз запитала Наташа.

— Дуже просто, — я аж почервоніла від сорому. — Про це надрукують усі газети, оголосять по радіо. Але тут є одна заминка...

— Яка?

— Спочатку треба написати цікаву книгу!

— А-а-а... — протягнула Наташа. — А по блату не можна?

— Ну, що ви? Найвища нагорода — і по блату! Як вам таке може спасти на думку?

— Не знаєте? Чим вища інстанція, тим сильніша й вишуканіше поставлена корупція.

— А я думаю, чому це у вас немає зубів! — мнучи коробочку від морозива, з іронією промовила я. — Мабуть, комусь не сподобалися ваші надто відкриті думки?

— А як ви про це здогадалися? — й забігала чистими та розумними очами, повними розпачу і зневір'я.

Розмова з Наташею була напрочуд приємною та відвертою! Довірлива простота й вишуканість, незбагненна практичність і витонченість! Навіть у своїй «винахідливості» вона була недосяжна й чарівлива.

Життя багате несподіванками!

Але воно — тлінне, вічна лише музика...

Адмірал

Ольга була щаслива. Кількість адреналіну зашкалювала. Обличчя світилося та співало. Ще б пак: з її зовнішністю, делікатно кажучи, неординарною — і так пофортунило! Та що там обличчя! Вона вся, будучи непривабливою і простою, видавала стільки енергії та світла, що здавалося: перед тобою не звичайна жінка, а, щонайменше, кінозірка зі щойно одержаною премією «Оскар».

Якщо по правді, то саме некрасивим і непримітним щастить. Вони мають мітку від Бога і цим самим заповнюють порожнечу або знімають надлишок того, що в інших жінок якраз у нормі.

Моя нова знайома пильно вдивляється мені в очі й багатозначно посміхається. Якщо в цю хвилину написати її портрет, то посмішка буде загадковою від посмішки Джоконди... Однак де взяти Леонардо да Вінчі? Отож ми поки що мовчимо. Утім, це — легке мовчання перед бурею, тобто перед чимось дуже важливим і несподіваним!

— А знаєте, як познайомитися з адміралом? — запитує моя знайома і стишує голос.

— Не знаю, — відповідаю і зовсім не лукавлю.

— А я знаю! — мружить очі Ольга й регоче веселим і розкотистим сміхом. — Не повірите, все так просто!

— Усе велике — просте... — мовлю я і загострю слух.

— Найперше — треба вибрати звичайнісінький одяг, — присуваючись ближче, шепоче Ольга. — І жодного макіяжу — адміралу це не сподобається!

— Скільки жінок ходять у звичайному одязі, без пудри на обличчі, проте адмірала їм не трапляються.

— А це ще не все... — попереджує вона. — Треба зайти в автобус і сісти на вільне місце, навіть не глянувши на супутника.

— І цей ритуал проходять щодень сотні жінок... — кидаю недбало й уже хочу завершувати нашу розмову.

— Не кваптеся, я ще не все сказала, — грає великими очима Ольга й кумедно кліпає. — Дуже важливо напередодні зустрічі з адміралом піти до їдальні та з'їсти задзичку, тобто сметану з часником.

— А що, адміралам потрібна часникова приманка?

— Цілком можливо, — робить серйозне обличчя Ольга й продовжує: — З рота смердить, і тобі соромно щось сказати...

— Це вже щось нове! — надягаю маску цікавості я. — Отже, адмірала люблять небалакучих, сором'язливих жінок.

— До чого тут сором? Вони люблять зайців! — глумиться наді мною Ольга і знову сміється.

— На зайців краще йти до лісу!

— Не на звичайних, а безквиткових, — жестикулює руками моя співрозмовниця. — Адмірал — лев, заува-

жимо — ситий! Він не кидається на зайця, у нього раптом виникає бажання допомогти йому...

— І що — допоміг?

— Ще й як! — Ольга делікатно поправляє зачіску. — Дав мені квиток на проїзд...

— І все!? — розчаровано мовлю я. — Вся ця історія закінчилася звичайним квитком?

— Ні, не звичайним, квиток виявився золотим!

— Не зрозуміла...

— Він був адміральський!

— Та невже? І що було далі?

— А далі — телефон...

— Ах, телефон! Це так романтично... І ти не обманула?

— Перший раз у житті... — Ольга ще щось подумала й додала: — І не помилилася.

— І що, зателефонував?

— Того ж таки дня... А тоді ми зустрілися, — вона багатозначно замовкла. — Він був настільки ввічливий і толерантний!!!

— Не вірю! Сьогодні це така рідкість! Такого чоловіка навіть у казці не знайдеш!

— Маєте рацію! У казці не знайдеш, а в житті — можна! У нього порядність написана на чолі... — Ольга явно хвилювалася. — Він був капітаном військового корабля!

— А нині?

— Елегантний адмірал у відставці!

— Щоб познайомитися з жінкою, чоловіки часто вдаються до перебільшення, можуть наговорити казна-що. Вірити всім небезпечно!

— Не всім, а єдиному, — й Ольга розгублено посміхнулася. — Це така рідкісна людина, це щось вище за людину.

— Мабуть, вам посміхнулася удача...

— Так! Я теж про це подумала! І фотографія з трьома великими зірками на погонах — не жарти, — Ольга кокетливо повела високим бюстом. — А я йому ще одну присвоїла...

— Невже за золотий квиток?

— Ні! За золото душі...

Реакція

Марія сиділа і плакала. Чому? Не повірите! У кишені в неї — нуль цілих, нуль десятих, а день тільки-но почався. Зайшла до кав'ярні в надії, що хтось залишив філіжанку кави і вона непомітно, звичайно, присяде на пусте місце й поласує сніданком, але ці сподівання розвіялися ще на порозі. Кав'ярня була майже порожня. Вийнявши маленьку мандаринку, що невідомо як потрапила до сумки, Марія перебила голод. Зрештою, ніякого голоду не було. Втім, якщо вірити прогнозам, що документи зроблять через місяць, то нинішнє безгрошів'я починало її серйозно турбувати. Без паперів жити важко: гроші в банку не одержиш, за квартиру треба платити, навіть автобус відмовляється везти безквиткових пасажирів! Про роботу — годі думати! Тут наїхало стільки болгар і румунів, не кажучи вже про біженців з Іраку й Ірану, що голці ніде впасти.

М'яке широке крісло мирно прийняло худеньке тіло Марії, а блакитний екран телевізора на якусь мить відірвав її від надокучливої думки.

Не минуло навіть хвилини, як біля неї присів сиво-чубий чоловік з великим горнятком кави. Марія радісно втупилася поглядом у незнайому людину. Він щось говорив, але вона не чула. Вчора він слухав симфонічний оркестр, а сьогодні в нього — квиток на концерт органної музики.

«І коли він замовкне?» — не переставала думати.

Для чого їй його проблеми, вона хоче побути сама. Все зрозуміло: музика — це вишуканий шум людства, тільки музика вічна, все інше — тлінне. Вона все це знає, та чи відає він, що в її шлунку порожньо, що вона голодна, що їй нестерпно хочеться їсти!?

А чоловік говорив, розповідав про проблеми війни, про Ялтинську конференцію, про своє життя. Зробивши розумний вигляд обличчя, Марія слухала. Його знаючі очі видавали незвичайну гордість за свою країну, він був повний величі й захоплення, йому хотілося поділитися про це з випадковою знайомою, але...

Подякувавши за бесіду, втомлено піднялася з крісла. Її мрія поласувати кавою залишилася нездійсненою, але світло — не лише в одному вікні. Присівши за іншим столом, Марія втупила погляд у газету.

Молодий, з розкосими очима чоловік вивів її із задуми. Він так наполегливо просив милостиню, що Марія відкрила портмоне й витрясла з нього кілька жовтих монет.

— Усе, що маю... — мовила тихо, ніяковіючи від мізерної суми.

— Одне євро у вас не знайдеться? — не здавався прохач.

«Якби в мене було одне євро, я пила б каву», — подумала Марія, але...

— Не знайдеться... — мовила серйозно, навіть не дивлячись у сторону прохача.

— Гнида! — кинув замурзаний чоловік і шморгнув носом.

Вона хотіла сказати щось різке, присоромити прохача, але, відірвавши очі від газети, помітила, що вже знайомий чоловік прямує до неї.

— Сідайте, — запропонувавши крісло, Марія зніяковіла.

— Ні, я лише на хвилю, — мовив чоловік, нахилившись над нею. — Я замовлю для вас каву, хочете?

— Дякую, — Марія почервоніла. — Не хочу, я вже пила.

— Коли? — не здавався чоловік.

— Удома, зранку.

— Може, будете тістечко чи апельсиновий сік?

— Дуже дякую, я не голодна.

Постоявши ще мить біля Марії, чоловік відійшов. Сльози залили їй очі, вона боялася моргнути — ще впаде крапля і видасть її. Що це з нею? Чому така раптова протилежна реакція? А сльоза, велика й пекуча, не витримала ваги, покотилася. Наступний було простіше...

Хай болить!

— Грецька мітологія дуже багата, — мовив сивочубий чоловік, який сидів навпроти. — Вперше бачу жінку, якій цікаво це читати!

— Та невже? — здивовано підняла я очі. — Міти Греції знає весь світ!

— Це ви гарно сказали, — посміхнувся сивочубий і стишив голос. — У бібліотеці говорити заборонено, запрошую вас на каву.

Якраз було пів на дванадцятку, і я, подумавши хвилину, прийняла запрошення.

— Хочете, я вам розповім міт про прекрасну богиню Іру, дружину Зевса — Бога всіх Богів?

— Я знаю багато мітів, але такого ще не чула.

— Це еротична історія, але повчальна!

— Я вся в увазі!

— Звісно, в основу кожного міту закладено історичну правду і романтичний підхід до неї. Отож слухайте! — і сивочубий чоловік, замовивши дві кави по-англійськи й тістечко мільфей, діловито примружив великі голубі очі.

— Було це давно, так давно, що й не сказати! Молодий красивий юнак, подорожуючи, натрапив на клубок змії, які займалися любов'ю. Позаздривши їм, ударив ціпком по рухливому клубку і розігнав змії у протилежні сторони. Це був необдуманий вчинок, навіть жорсто-

кий! Ерота — від Бога, і ніхто не має права силою втручатися в її процес. Богам це не сподобалося, і вони покарали юнака, перетворивши його на вродливу й пусту жінку. Подорожуючи, вона звідала сотні любовних історій і отримала ім'я путани.

Через сім років юнак, який був уже жінкою, знову натрапив на зміїне кубло і повторив свій ганебний вчинок. Розсердившись, боги вирішили покарати його вдру-ге й перетворили на чоловіка...

— Отже, й у Стародавній Греції були гермафродити?

— Звичайно, сьогоднішнє їх існування має глибокі корені.

Чоловік навпроти задумався. Йому, мабуть, не часто траплялося виступати в ролі оповідача, хоча моя присутність була йому цікава. У південних народів побутує думка, що жінка — це щось нижче від чоловіка, а її думка не береться до уваги!

— Зевс, Бог Богів, вів світський спосіб життя, і, звісно, його прекрасна дружина Іра була вкрай незадоволена поведінкою чоловіка. В суперечці Зевс висловив думку, що чоловіків не задовольняє одна жінка, їм потрібно їх багато, не кажучи про безкінечну кількість! Сперечаючись, вони вирішили послухати думку усвідомленої людини, яка побувала в обох ситуаціях.

— І вони покликали нашого мандрівника, тобто мандрівницю?!

— Звичайно, думка гермафродита могла бути практично обґрунтованою та еротично незалежною. І знаєте, що відповів мандрівник?

— Можу лишень здогадатися, — мовила я. — Він, мабуть, став на сторону чоловіків!

— Так! Він відповів, що в десяти випадках дев'ять разів сексуально виграє жінка, а лише один раз — чоловік!

— А я гадала, виграє любов!

— Богині Ірі ця відповідь страшенно не сподобалася, тому вирішила знову покарати мандрівника... Не погодившись з його думкою, вона осліпила гермафродита.

Зевс із поваги до дружини не втрутився в її рішення, але полегшив страждання мандрівника і дав йому дар мантиса, тобто всевидячого!

— А який же урок з цієї історії?

— Кожен може тлумачити його по-своєму, — сивочубий чоловік замислився. — Ніхто не має права втручатися в еротичні стосунки — як у тваринному, так і в людському світі. Все це природно...

— І, мабуть, кожне втручання має бути покараним?

— Очевидно, що так! Але ще глибше треба вникнути і в психологію чоловіка. Він теж має право на вибір.

— Зрозуміла. І ви на стороні Зевса. Почуття вірності й порядності, з точки зору чоловіків, має непередбачуваний характер?

— І так, і ні. Усе залежить від особистості, однак можлива безкінечність...

— Тут напрошується думка, що чоловіки люблять часто й поверхово — на протипагу жінкам, які закохуються рідко, проте глибоко?!

— Чоловіки — самці, а жінки так часто їх провокують...

— Отже, велика кількість еротичних зв'язків оправдовується історією і тваринною потребою чоловіків...

— Мабуть, так, але все колись стає на свої місце.

— Я — теж на стороні богині Іри, тобто не погоджуюся з думкою Зевса, тим більше — гермафродита. А ваша думка з цього приводу?

— Не помічати...

— А хто ви за професією?

— Вона пов'язана з жіночим товариством. Я часто страждав, безліч разів захоплювався, однак завжди був у пошуку...

— Тоді я — пас!

— А як вам міт? Сподобався?

— Не те слово...

Роздумувати не гріх.

Постріл

Чоловік у потертому кашкеті дивився на мене очікувально й благально. Будучи високий на зріст, він сутулювався і час від часу брався за козинок кашкета, виказуючи тим самим нетерпіння й повагу.

— Мені сказали, що ви запишете невігадані історії... Може, вислухали б мою?

— Дуже рада, що ви звернулися до мене... — здивувалась я. — Це така рідкість! До мене ще не зверталися елліни.

— Моя історія пов'язана з жінкою з Росії...

— Мені залишається вам подякувати й уважно вислухати.

— Не кваптеся дякувати, ця історія має фатальний кінець, — мовив чоловік і вмовився на краєчку стільця.

— Важко повірити, що хтось здатний ганебно вчинити з жінкою, яка в поті чола заробляє на прожиття.

— Не хтось, а я...

Чоловік помітно зблід. У нього засіпалася права рука, а очі налилися зловісним вогнем. Але це тривало тільки одну мить. Помовчавши, він зм'як, навіть заспокоївся, хоча вдавана врівноваженість була не з легких. Тепер уже почала сіпатися губа... Вона відвисла й показала декілька почорнілих і вищерблених зубів. На його скривлене обличчя було неприємно дивитися, але я ро-

зуміла: сталося лихо, і він не може відважитися розповісти про нього.

— Вона була молода і красива... — мовив по паузі чоловік і знову налився кров'ю. — Настільки красива, що навіть камінь не витримав би!

— А чому ви говорите «була», невже покинула роботу, не залишивши телефону?

— Так! Вона відбула, але в інші світи, звідти не повертаються... Телефон там також відсутній...

— Померла?

— Можна й так сказати, щоб не сказати гіршого...

Я вивчаюче спостерігала за поведінкою людини, яка зізнавалася у скоєному. Закладаючи попеременно ногу на ногу, чоловік показував шкарпетки різного кольору. Здавалося, він не жив... Йому потрібно виговоритися, вилити біль, він хотів співчуття і невміло кався... Розкішний чуб зазнавав щохвилинного прогладжування, а єдиний гудзик піджака розстібався й застібався...

— Ви її вбили?

— Але я не хотів, я був у шоку, я втратив самовладання...

— Вона вас зраджувала?..

— Що ви, у нас не було еротичного зв'язку, ми обмінювалися тільки поглядами. Я одружений.

— Вона працювала у вас?

— Так, ми з дружиною дуже зайняті, а наш п'ятирічний син потребував бебі-сіттер, — на очах чоловіка виступила сльоза — важка, чоловіча, справжня.

- Вона доглядала вашого сина?
- Можна сказати, так, проте з часом на її плечі лягла й уся хатня робота.
- Розумію, ви її використовували, точніше — експлуатували.
- Вона сама цього хотіла, була небачено робітною...
- Чоловік знову замовк. Йому треба подумати, знайти оправдання. В цю хвилину я ненавиділа його, жалкувала, що погодилася вислухати... Подумати тільки: молода і красива дівчина, бебі-сіттер, а з його легкої руки перетворилася на домашню рабіню!
- Вона так смачно готувала!
- А дружина?
- Будучи з дуже заможної сім'ї, вона нічого не вміла... З великими труднощами могла зварити яйце.
- Вам простіше було б узяти домашню робітницю.
- Маєте рацію, але росіянка дуже старалася, вона боялася втратити роботу. Все зносила мовчки.
- Що ви вчинили з нею?
- Я її застрелив: узяв рушницю — і прямо в серце. У неї була легка смерть...
- Що ви говорите? Забрати життя в людини може лише Бог!
- Я не хотів! Я втратив розум...
- Чому? Невже сталося щось неординарне?
- Мій єдиний син упав з п'ятого поверху... Бачили б ви його очі — відкриті й мертві... Я його так любив!

- Бебі-сіттер, перучи, прибираючи, готуючи їсти, недогледіла?
- Як кожна дитина, син був дуже жвавий...
- Вам не здається, що це ви вбили свою дитину?
- Сьогодні це вже не має значення. У стані збудження я взяв рушницю і вистрілив...
- Вас судили?
- Виправдали...
- А як у вас із совістю?
- Краще б я помер... Я й так не живу! Щоночі бачу страшні сни, а часом приходять вона, й ми обмінюємося поглядами... Я, сам того не розуміючи, любив її... В неї були великі блакитні очі... Вони так промовисто мовчали...
- А як дружина?
- Ми розлучилися...
- Було холодно...

Басейн

Наближалось Різдво, і я, як більшість людей середнього достатку, планувала провести його, подорожуючи. Вирішивши замовити готель на кілька днів, я тим самим робила добру справу, й не одну. Найперше, екскурсія буде в одному з найкращих туристичних місць, а нові враження можуть надихнути на цікаві новели.

Приємна жінка з туристичної фірми, відірвавшись од паперів, із цікавістю розглядала мене. Здавалося, вона хотіла щось сказати, але зважувала, чи варто.

— А ви нічого не знаєте? — мовила по паузі і, зробивши серйозний вигляд, винувато скривилася.

— Ні, не знаю... — прорекла я розгублено. — Невже закрили готель на ремонт?

— Ні, але вам туди їхати небажано!

— Чому? Невже у Греції процвітає расизм?

— Що ви! І як ви могли таке подумати? — вставши з крісла, загорілася працівник фірми.

— Туризм у нас на стадії розквіту! Ми раді всім, хто бажає відвідати нашу країну, тим більше — місцевим жителям. Для нас нема більшого задоволення, як допомогти працюючій людині гарно відпочити й весело провести Різдво!

— Тоді чому ви мене так застерігаєте? Невже акули облюбували острів і вночі виходять на берег, аби поласувати живим м'ясом?

— Щодо справжніх акул, то ви перебільшуєте, — посміхнулася жінка. — На острові є інші хижаки.

— І прямо-таки їдять людей?

— Так, можуть навіть з'їсти...

— Ви мене заінтригували... Їду — і все!

— Але я вас попередила.

— Про що?

— Ви — ксені, тобто чужа, і до вас там особлива «увага».

— Дозвольте вам не повірити, — спантеличено промовила я. — Елліни — привітні й гостинні люди. Я ніколи не чула на свою адресу непристойного виразу і не помічала агресії.

— В одному з найкращих готелів острова втопилася дитина...

— Яке горе! Я співчуваю її батькам!

— Але в цьому є вина вашої співвітчизниці.

— Мені жаль. Наші працюючі жінки варті кращого життя, проте... Невже недогледіла?

— Можна і так сказати... — працівник фірми сумовито притихла. — Після обіду купатися в басейні заборонено, а вона проігнорувала пораду лікарів. То була страшна трагедія! Росіянка впливла, а дитя залишилося під водою.

— Батьки в розпачі, я їх розумію! Таке нещастя!

— Її судили.

— Виправдали?

— Ні, вона в тюрмі, їй дали багато років.

— Я ж не винна у скоєному...
— Так, але мешканцям острова про це не скажеш.
Вони до всіх ставляться з осторогою, а до чужих — майже вороже.
— Розумію! Значить, я не їду.
— Ми вам можемо запропонувати інший варіант.
— Дякую, я подумаю...
— Вибачте, що зіпсувала вам свято...
— Ні, що ви! Ви вберегли мене від неприємностей...
Вийшовши з кімнати, я із сумом притулилася до стіни...
Яка зимна...

Любовна пневмонія

Переді мною стояла жінка бальзаківського віку з приємними рисами обличчя і добре помітними зморшками. Злегка повніючу постать прикривало звичайне пальто, а низький зріст робив її схожою на колобка. Довгі й гладенько причесані коси розсипалися по плечах, а погляд сірих очей грав веселкою.

— Скажіть, я красива? — дивлячись на мене очима, повними сліз, запитала випадкова супутниця. — Тільки правду! Мені так важливо знати думку незнайомої людини...

— Для вашого віку ви просто красуня! — не злукавила я. — Але важливіше мати добре й чуле серце.

— Якраз про це я хочу поговорити, — мовила жінка, яка назвалася Кеті. — Тиждень тому я познайомилася з чоловіком, ім'я якого на устах у всіх греків.

— Він політик?

— Ні, він багатий підприємець, — Кеті розстібнула великі гудзики пальто. — Мені аж стало страшно!

— Але багатство — це ще не все! Головне — людина!

— Майже всі супермаркети в країні названі його ім'ям, а половина з них є його власністю.

— Хіба це погано?

— Зовсім ні, я хотіла про інше... — і Кеті, легко поправивши сумку на плечі, залилася маком. — Мені здається, він не для мене, я такого тиску не витримаю. До речі, ніхто мені не вірить, а подруги навіть насміхаються наді мною!

— До добра звикати легко, а відвикати важко, — мовила я і доброзичливо поглянула на жінку. — А щодо подруг, то вони, мабуть, заздять...

Правда була на її боці! З такими, делікатно кажучи, неадекватними пропорціями тіла важко завоювати серце чоловіка, тим паче, коли у нього необмежена можливість вибору.

— Отож, мені краще передбачити події і припинити з ним стосунки сьогодні, поки він це не зробив сам. Любонній пневмонії краще запобігти, ніж нею перехворіти!

— А може, він ваша доля!

— Ви про що! Я заміж не збираюся, але... Мені настільки потрібна своя людина, розумієте, своя... — в неї на очах зблиснула сльоза. — Йому було цікаво знати про мене все, навіть, що їстиму сьогодні.

— І що ви відповіли? Мабуть, фантазія у вас багата!

— Уявіть собі, ні! — Кеті знітилася. — Я сказала правду...

— І яка ваша правда?

— Яблуко...

— А воно вам не зашкодить, фігуру збережете, — пирснула я, знітившись від несподіванки. — І що, не запропонував піти до його супермаркету по продукти?

— Я так цього хотіла, але посоромилася сказати!

— А він?

— Оцінив моє мовчання. Сказав, що воно більш промовисте, ніж слова...

— І все?

— А ще він запитав, як би я відреагувала, якби біля мого будинку зупинилася машина...

— Ви, мабуть, завищали від щастя! Це вже щось схоже на казку.

— Мені не треба авто, — відповіла жінка й потупила погляд. — Мені потрібний він...

— Я вас розумію: буде він — буде машина... До речі, на якій він приїхав?

— Чорний вольво, триста кінських сил.

— То чому плачете?

— Він хотів мене поцілувати, а я не дозволила...

— Правильно зробили! У нас, українців, своя гордість і гарне виховання! Вищу освіту ми здобували не за гроші!

— Він образився...

— Не беріть до уваги! Сильні світу цього не зацікавляються на таких дрібниціях! Їм, пузатим і лисим, байдуже до наших емоцій...

— Ні, не вгадали! Він красень! Стрункий, високий, спортсмен. Він приїхав прямо зі спортивного майданчика, його хобі — теніс.

— А Новий рік ви зустрічатимете разом?

— Таке питаєте! Він летить до Парижа, там у нього живе дочка, а тоді в Швейцарію, Бельгію... — Кеті опанувала себе. — Я навіть не знаю, чи побачу його в цьому році.

— Хочете мою пораду?

— Так, саме з цього приводу я прийшла з вами поговорити.

— Викиньте його з голови... І якщо він повернеться, то вже назавжди...

Дені

Щоденні страйки набридали. Перекриваючи дороги, вони паралізували рух транспорту, вносили непорозуміння між людьми, сіяли недовіру до влади. До бібліотеки недалеко, але проїхати чотири зупинки завжди приємніше, ніж їти пішки. Утім, зважаючи на обставини, я пристосовувалася до життя.

Йдучи пішки, навіть виграєш у чомусь. По-перше, дбати про здоров'я нікому не заборонено, а по-друге, випадає більше можливостей поспілкуватися з людьми.

Сьогодні страйк у пожежників. Вони перекрили всі центральні дороги, а мені — байдуже. Розмовляючи, я скорочую віддаль.

— Я така нещаслива, мені так не талантиць, — мало не плакала немолода жінка, зачувши знайому мову. — Все валиться з рук. Уявляєте собі, в моїх роках я закохалася!

— Це найкраще, на що здатна людина, — вступаю в розмову я. — Любіть, тільки це варте уваги!

— Але він молодший від мене...

— А хіба любов вибирає? Вона завжди сліпа!

— Не кажіть, бачить Бог, я не хотіла цього! Усе сталося само собою...

— Не хотіла, але вчинила. Це не виправдання!

— Так, але в мене є пом'якшувальні обставини, — жінка аж зупинилася. — Він теж закохався...

— Яка удача! Молодий, красивий!

— По-моєму, це не має жодного значення! Врода потрібна жінкам, а для чоловіків достатньо бути трохи красивішим від мавпи.

— Я мала на увазі не лише зовнішні ознаки, а й душевну красу.

— Так, не тільки красень, а й мудрий, — жінка, видаючи хвилювання, часто засопіла. — У нього витончений смак, дуже делікатний характер, глибокі знання, він багато читає, а ще більше мовчить!

— Мовчання — золото.

— Після двомісячного знайомства вчора ми вперше поцілувалися...

— Нині це така рідкість! Зв'язок, не підтверджений сексом, розривається наступного ж дня!

— У нас усе по-іншому, — жінка зухвало блиснула синявою очей. — Ми дали можливість перевірити наші почуття, вистраждати їх... Спочатку має прийти любов, а все інше — згодом.

— Це так старомодно нині!

— Я не думала про нього всерйоз! — вона перехрестилася. — Я закохалася, не розуміючи коли...

— А він теж так?

— Він дуже вихований і сором'язливий... — жінка знову зупинилася і перевела дух. — Знаєте, він навчався в Америці, працював там, але повернувся у Грецію. Має високооплачувану роботу, відвідує елітні заклади столиці, веде світський спосіб життя.

— Не такий уже він і тихоня... — висловила здивування я. — Йому доводилося багато чого бачити в житті!

— Для мене важливо, що він робитиме надалі, — почервонівши від швидкої ходи, мовила співрозмовниця. — У всіх нас було минуле.

— Тут ви маєте рацію... — з повагою глянувши на середніх років жінку, я подумки позаздрила їй. — То чому ви нещаслива?

— Щастя — це щось на зразок лінії горизонту... І з віддалі років бачимо її по-різному...

— Розумію: що до неї ми ближче, то вона далі від нас... Лінії горизонту неможливо досягти. Але як прекрасно наблизитися до неї з коханою людиною!

— А чи варто? Раптом усвідомиш, що її просто нема!

— Отут ми повинні бути однозначними, — я весело посміхнулася. — Варто!.. Щастям не наситишся, воно в русі... Найменші його краплини можуть видати найбільший резонанс! Усе прекрасне в житті народжується з любові! Можливо, ота сором'язлива посмішка юнака буде єдиною у вашому житті!

— А він добре куховарить! — на прощання захоплено вигукнула жінка. — Для мене це так важливо! Я не вмю навіть яйця зварити... До речі, його звати Дені...

Вона вміла щось вагомніше, щось важливіше...

Бути коханою нелегко!

Сумна історія

Про цей випадок переговорила вся Еллада, кілька днів не змовкало телебачення, рябіли шпальти газет... Писати про таку трагедію — зайвий раз ворушити в пам'яті наболіле, що почало вже забуватися. Утім, сталося так, що за давнений біль знову вплив на поверхню.

Молода і приємна жінка, назвавшись подругою потерпілої, дала мені її щоденник.

Вони познайомилися у Греції, точніше — їх звела самотність! Молодий і відважний Микола з перших днів знайомства покорив серце світловолосої Мар'яни. Їм було добре разом. Спокійна і тиха жінка стала щасливим доповненням різкому й непосидючому Миколі. Він усе міг: зірку з неба зняти, виноград з чужої плантації принести, кран відремонтувати, їсти приготувати, цілу ніч програти в карти... Не кажучи вже про любов! Вона в Миколи була велика, така велика, що не вміщалася в його дрібному й ревнивому серці. Розглянувшись синяками на білосніжному тілі Мар'яни, вона почала набувати іншого забарвлення... А тут ще й гульбища — все частіше й обтяжливі. Тих грошей, що заробляв, не вистачало навіть на хліб.

Так тривало кілька років... Утомившись від постійних нічних сварок, синців і незаслужених образ, Мар'яна вирішила розлучитися. У них нічого не було спільно-

го — ні житла, ні дітей, тому бажання жінки задовольнили з першого позову. Усе цікаве почалося якраз після розлучення. Микола мов зірвався з прив'язі! Пив, висміював, обмовляв, ненавидів... Звичайна реакція чоловіка-невдахи, який, промінявши дружину на горілку, котився в нікуди...

Його забирала поліція, садила у витверезник, декілька разів депортували, але він повертався, йому хотілося бачити її — свою першу любов, яка не зламалася, не впала лицем у болото, а жила, і навіть непогано!

Мар'яна відчувала лихе, боялася свого колишнього чоловіка, переховувалася, часто змінюючи місце проживання.

«Сьогодні знову хтось крався за мною, я чула його дихання в потилицю, не бачила хто, але це був він!» — писала Мар'яна у щоденнику. Їй радили повернутися додому. «Він мене і там знайде», — говорила жінка і захоувалася в мовчання.

«Я втомилася від переслідування», — пише Мар'яна іншого разу.

Жити в постійному страху стало нестерпно, і вона переїхала в інше місто, небо якого стало останнім у її житті.

«Ніхто не може врятувати мене від його страшних очей!» — запише останню фразу жінка.

Він вибрав ранок — тихий, погожий. О сьомій годині вона вийшла з під'їзду. Йшла на роботу.

Так просто вбивати, коли нікого поруч... І в душі пусто — ні жалю, ні боязні, ні співчуття... А клявся любити все життя...

Удар у спину! Мар'яна оглянулася. Вона впізнала свою смерть... Широко відкритими очима дивилася на свою вчорашню любов... І чому вона раніше не зауважила, що в нього така «міцна» рука?

Серце зупинилося раптово — ножова рана була глибока...

Їй так хотілося жити!

Вона не впала...

То впало небо.

Зірка любові

Дивляючись у світло на небозводі, я часто зупиняла свій погляд на великій кількості зірок, які так весело і яскраво світять вечірньої пори. Сиріус, точніше сонце, — найближча зірка до нашої Сонячної системи. Нас відділяє 10 світлових років. Безмежно багато сонць найближчої галактики Андромеди не мають назви, лише свій номер, наприклад: Nj-25, Nj- 30.

— Бажаєте, щоб одна із зірок Андромеди була названа вашим ім'ям? — жартуючи, запитали мене, не сподіваючись на позитивну відповідь.

— Бажаю... — відповіла я серйозно. — А що, хіба це можливо?

— Звісно, можливо! Потрібно лише заплатити 30 євро в НАСА — і ваше бажання виконане!

— Невже так просто?

— Усе велике просте! У житті немає нічого неможливого, варто лишень забажати!

— Маєте рацію. Думки і бажання людини — матеріальні! Отже, не все втрачено?

— Звичайно! Так прекрасно знати, що десь у Всесвіті є твоя Зоря!

— А її можна побачити?

— І побачити, і навіть поговорити з нею... В наш час наука не стоїть на місці, є телескопи, в які можна розглянути нічне небо в русі, додаю — не хаотичному...

— Невже вони, сонця, такі слухняні і не сходять зі своїх орбіт?

— Кожна зоря має свою траєкторію руху. Згоряючи, вона продовжує жити, її світло поширюється зі швидкістю 300 тисяч кілометрів за секунду і летить тисячі років.

— А тарілки, про які так часто говорять?

— Це вже зі сфери фантастики, однак є в цьому щось живе, неординарне! Людині не заборониш вірити і мріяти! Кілька років тому були вловлені звуки з космосу, але комп'ютер їх не зберіг...

— Шкода!

— І не лише вам. Мені також, проте надія вмирає останньою!

— А чорні сонця існують?

— Звичайно, а як же без них? Якщо є світлі сонця, повинні бути й чорні. Хоча це вже не сонце, а згоріле скупчення газів, яке перестало виконувати свою функцію.

— А яка доля космічної лабораторії, посланої в міжзоряний простір?

— Вона мовчить... Зрештою, з того часу минуло кілька років, а це така мізерія у Всесвіті!

— А телепатія — теж своєрідна енергія?

— Так, ця енергія поширюється поза простором і часом! Можливо, інопланетяни, винайшовши таку енергію пересування, відвідують нашу Землю...

— А пасажирський корабель?

— Це вже реальність! Навіть ви можете придбати квиток. Наберіть номер 210-99999999 і замовте місце. Правда, квитки ще дуже дорогі, але на кілька перших рейсів — усі замовлені. В Абрамовича, Мадонни вистачить грошей, щоб здійснити дводенну подорож у космос.

— І я теж не проти...

— Тоді я замовлю для вас місце?!

— Звичайно, але спершу треба стати зіркою...

— А-а-а! Он ви куди! Ну, що ж: щасливої дороги в країну зірок!

— Дякую...

Копійка на щастя

Як Новий рік зустрінеш, так його і проведеш. Непи-сана істина. Кожному з нас хочеться весело провести старий і якнайкраще зустріти новий. Та чи завжди це вдається? Навіть за найбільшого старання є казковий елемент ризику. Згадаємо хоч би прекрасну новорічну кінострічку «Іронія долі!»

Новий 2010 рік настав! Для когось веселий і за всіма прогнозами щасливий, для когось — несподіваний і кри-зовий.

— Як ви зустріли Новий рік? — запитую незнайому жінку, свіжу й надзвичайно елегантну.

— Не питайте, дуже погано, — зблиснула сумними очима пані. — Сто років живу на світі, а такого сумного Нового року ще не було.

А мене хлібом не годуй. Заінтригована, я всідаюся поруч і готова вислухати розповідь...

— Усе почалося з нігтя...

— З якого нігтя? — дивуюся я.

— З мого! Просто ні з сього ні з того взяв і відломив-ся, — жінка пильно глянула мені в очі. — Що, не вірите? Це погана прикмета.

— Вперше чую про це, — висловила здивування я. — Хоча, якщо бути чесною, я багато чого не знаю.

— Скажете, що його можна наростити, — посміхнулася співрозмовниця. — Так, але, самі розумієте, не в новорічну ніч!

— Така дрібниця не повинна впливати на новорічний настрій, — мовлю я і привітно посміхаюся.

— Погоджуюся! — киває головою співрозмовниця. — А чому тоді відмовив телефон?

— Та невже? Мабуть, не спрацював оператор.

— Усе може бути, — поправляє свою зачіску жінка. — А до чого тут я?! Свою дочку я не привітала з Новим роком, хіба це нормально?

— Співчуваю! — зробила я серйозне обличчя. — Невже поблизу не було телефонних автоматів?

— Ви мене не зрозуміли, — зблиснула сльозою жінка. — Для чого я купила картку? Для того щоб у новорічну ніч, не виходячи з квартири, привітати знайомих і близьких з Новим роком.

— Беру свої слова назад. Маєте рацію. Телефон у сумці не іграшка, ми на нього покладаємося, йому довіряємо, і в потрібний момент він повинен служити безвідмовно!

— Ото ж бо! А ніж? Невже я винна, що з дитинства звикла користуватися ножем і виделкою?

— Це вже, мабуть, новорічний жарт?!

— Зовсім ні! Я не жартую! Новорічний стіл завалили м'ясними закусками, а ножів не поклали. Як ви думаєте, м'ясо треба було їсти руками?

— Ви мене дивуєте, новорічний стіл — і без ножів...

— Буває! Але справа не в самому ножі. Коли я взяла загальний, мене присоромили, показали пальцем...

— Що ви кажете! Це така рідкість у новорічну ніч.

— Хазяїн так вирячив очі, що я аж злякалася, — жінка знову захвилювалася. — М'ясо так і залишилося в моїй тарілці. Воно просто не полізло великим шматком...

— Розраховуєте на моє співчуття?

— Що ви?! І цю пілюлю я проковтнула. Сміялася, жартувала... Новий рік — це гарне свято! Його треба зустріти весело і з чистим серцем.

— На цьому, думаю, ваші негаразди закінчилися.

— Якраз ні! Вони тільки почалися.

— Тут якась містика! Невже було щось карколомніше?

— Якраз у цьому сіль моєї розповіді. Після дванадцятої настав час різати торт, точніше не торт, а круглу і здобну булку. Вона називається василопіта, й у неї закладена копійка на щастя.

— Зрозуміла! Вона попала вам!

— А як ви здогадалися?

— Це написано на вашому обличчі! І сіль розповіді якраз у цій копійці.

— Правильно, мені попався шматок булки з копійкою.

— Ви, мабуть, засяяли від щастя!

— Не вгадали, я зчорніла від образи, — жінка поправила кругленький комірець білої блузи. — Він мене обізвав!

- Хто?
— Хазяїн...
— За те, що вам випав «щасливий» шматочок торта?
— Так! Знаєте, як він кричав! — жінка почервоніла. — «Прийшла наїстися, а їй ще й щастя подавай»...
— Ви залишили гостину і пішли?
— Ні, я злякалася ножа й поникла...
— Невже в хід пішов ніж?
— Про це неприємно розповідати, однак коли перед очима зблиснуло лезо, я затерпла...
— Але ж це вже замах...
— Моя вина в тому, що копійчане щастя, очікуване й омріяне, раптом дісталось не їм. Це нелегко пробачити.
— А як із копійкою?
— Я її не взяла.
— І правильно зробили, вона все одно ваша.
— Я взяла важливіше...
— Урок?
— Ще й який! Моїх знайомих поменшало...

Абанка

Широка, неохайно одягнена, вона йшла попереду, метляючи маленьким хвостиком кіс. Сопіла. Сідниці страшно перевалювалися і привертали увагу людей. Дехто, оглядаючись, посміхався. Гора драглистого м'яса не поміщалася у широких і недорогих штанях, а неприродних розмірів плечі так втягували голову, що здавалося, наче її взагалі немає. Раптом жінка озирнулася, і я побачила тупе й набундючене лице, низький, зарослий волоссям лоб, який порівняно з обличчям був маленьким і майже непомітним, точніше відсутнім.

У кожного свої проблеми, і я, забувши про випадково побачену жінку, зупинилася біля під'їзду потрібного мені будинку. О диво! Сто п'ятдесят кілограмів драглистого тіла зупинилося поруч і, тяжко дихаючи, вийняло ключі.

«Живе в цьому будинку», — подумала я і заклопотано натиснула на кнопку дзвінка. Двері відчинилися, і я зауважила, що дебела жінка попрямувала по східцях униз.

Вирішуючи своє питання в одному з кабінетів, я в очікуванні відповіді пірнула в м'яке крісло гостинної і зі смаком обставленої приймальні. Раптом гучно рипнули двері, і на вході з'явилася дебела «красуня» з маленьким і метким чоловіком, який був у три, а може, й чотири рази худішим від неї.

Глянувши на дивну пару, я сховала погляд. Ні, цього не може бути! Вродливий, молодий чоловік запопадливо тупцяв біля огрядної жінки, віддано кивав головою і без слів погоджувався! А коли пара вийшла, завідувачка кинула в мою сторону.

— Треба ж так уміти!

— Як? — запитала я, хоча все зрозуміла.

— Тримати так чоловіка.

— А це сімейна пара?

— Ще й яка! — завідувачка відклала папку з паперами. — Вони живуть у підвальному приміщенні нашого будинку. Вона так ним керує, що мені стає шкода цього чоловіка!

— Вони приїжджі?

— Ні, він грек, дуже порядна і тактовна людина, робітний, як бджола. А вона албанка, поганяє ним так, як хоче.

— І він терпить?

— Він її боїться, — завідувачка з жалем розвела руками. — Албанка змушує його прибирати в під'їзді сходи. На цю картину неможливо дивитися без жалю. Він аж світиться під час роботи...

— Може, вона хвора?

— Що ви, це він хворий! Переніс три дуже складні операції, — миловидна пані пригубила каву. — Відгодувавши себе до двохсот кілограмів, албанка щаслива! Хіба ви не помітили, вона аж розхлюпується! Щоб вона могла присісти, чоловік ставить їй два крісла.

— Це, мабуть, нездорова повнота.

— Не думаю! Вона їсть, як свиня. Бачили б ви, з якими сумками він щодня йде з базару. — Жінка раптом нахилилася до мене і прошепотіла: — Усю хатню роботу він виконує сам: куховарить, пере, розвішує білизну, прасує, прибирає...

— А може, йому це до вподоби!

— Таке скажете! А що має робити, в нього двоє синів від двох шлюбів, годувати їх треба.

— Напевне, вона віртуозна в ліжку...

— Не повірите! Сам колись проговорився, що в ліжку колода колодою, навіть не поворухнеться...

— Чужа сім'я — темний ліс!

— З цього приводу він навіть звертався до лікаря, — жінка соромливо вкрилася рум'янцем. — Він місяцями не відчуває оргазму...

— Вам про це говорив лікар?

— Так! Лікар — мій чоловік, він його жаліє. Це нечувано! Зривається о п'ятій ранку, біжить у другий район міста, прибирає за албанку магазин, повертається додому, готує сніданок, веде сина до школи і йде на роботу.

— А албанка?

— Спить. Робота прибиральниці зачекає. Тим більше, з нею залюбки справляється її чоловік. На роботі треба крутити мітлюю, а вона звикла крутити чоловіком! Слонова хвороба у стегнах протирає дірки між ногами... Але вихід є — експлуатація чоловіка! Він уже висох на нитку, згорбився, зжовк. Не жарти — щодня прибрати за

жінку магазин, кілька разів на тиждень помити сходи у шестиповерховому будинку, піти на роботу, скупитися в магазині, наварити дітям... Та цієї роботи негр не витримає!

— А де він працює?

— У службі охорони. У нього високооплачувана робота. Там не поспиш, можна і кулю в лоб отримати...

— Мені важко вам повірити. Наскільки я знаю, в Албанії, коли їсть чоловік, жінка стоїть поруч, очікує наказу...

— Він добрий і порядний, а таким сідають на голову.

— А ви не пробували з нею поговорити?

— Про що? Про стосунки в сім'ї? Та албанка така безпардонна, може послати...

— Але ж ця жінка знущається над чоловіком! — мовила я з серцем. — Грає на його почуттях!

— Він сам повинен це зрозуміти, — завідувачка встала. — А знаєте, що порадив йому лікар?

— Не знаю, але здогадуюся...

— Скільки жінок поруч, а ти готуєш себе у психопати...

Рипнули двері, і я здригнулася. Невже повернувся потенційний пацієнт клініки для душевно хворих?..

Інвалід

Світ сьогодні важкий: усі біжать, наздоганяють учорашній день, заціклені на виграші, продають усіх і вся, розриваються між роботою і заробітком, спішають завоювати простір...

Прогнітає непевність, думки заповнюють простір, освітлюють завтра, затемнюють сьогодні. Навіть прохачі милостині не сплять. Якраз вони сьогодні віртуози і новелісти, кожен вартий занесення до книги рекордів Гіннеса, прагне запатентувати «винахід»... Гроші не пахнуть, їх ніколи не буває багато.

Щодня, ідучи в бібліотеку, бачу простягнуті руки, скривлені обличчя, а вони, прохачі, мов у черзі стоять, просять милостиню. Я не проти, кидаю копійку і, буває, чую стримане «дякую».

— Подайте милостиню, — б'є чолом молодий чоловік з розкішною бородою і без ноги. — Голодую.

Кинути не гріх: інвалід, без ноги, не може працювати, а державної пенсії не вистачає. І так щодень. Маленька іконка перед обрубаною ногою сумно схилила голову. Вона все знає, але мовчить, до певного часу, звісно.

Наступного дня знову проходжу біля безногого чоловіка.

— Подайте євро, — тулить голову до землі, тобто асфальту, інвалід, а поруч, на розгорнутому рушнику, ікона.

— А де ж палиця? — запитує сама себе й озираюся довкола.

Ніде не видно ні палиці, ні милиць. Люди подають милостиню, жаліють людину, інвалід... Напевне, побував в Афганістані, а може, попав під поїзд! Ні, мабуть, від народження без ноги, інвалід дитинства.

Кашкет наповнюється копійками, дехто кидає євро, навіть два. Цілий день під палючим сонцем, просто неба.

— Захуйтеся в тінь, — мовлю стурбовано і пропоную свої послуги.

— Дякую, — побожно схиляє голову чоловік. — Я вигріваю під сонцем радикаліт, скрутив не на жарт.

— Може, води принесу? — пропоную знову жалісливо і роблю спробу купити пляшку лимонаду.

— Ні-ні, не треба, — шепоче пересохлим ротом. — Лимонад ще більше сушить.

Правду каже, у спекотний день краще напитися простої води, ніж газованої.

— Хочете мінеральної? — запитує наступного дня, купивши холодної, з холодильника.

— Я щойно пив, — мовить самими лише устами, а постать зігнута вдвоє, не дивиться в очі.

Яка скромна людина, яка повага і порядність до ближнього! Ділюся своєю думкою зі знайомою жінкою, і та, голосно розсміявшись, міряє мене з ніг до голови.

— Та ж він свою інвалідність імітує!

— Як? — роблю великі очі. — Ви, мабуть, жартуєте? Людина без ноги — це не жарт.

— А в нього їх дві!

— Як дві??? Я бачу лише одну...

— А друга захована в люк!

— В який люк?! Як можна приховати ногу? — дивуюся я і з цікавістю спостерігаю за інвалідом...

— Придивіться, — наполягає знайома. — Зверху лише половина ноги.

— А друга половина де?

— А друга захована в каналізаційний люк! До чого тільки не додумається людина, аби виманити копійку!

— ?!

— Все дуже просто! Відсунувши чавунну накривку каналізаційного люка, «інвалід» опускає ногу в отвір і прикриває половину дірки рушником. Покладена зверху ікона сумно дивиться нам в очі, а засмальцьований кашкет прикриває їх зігнутим козирком...

— ?!

— Хочеш їсти — умій просити...

Онучка

День як день. У повітрі пахне весною, але зима не здається! Витрушувати залишки снігу їй до вподоби, не тримати ж їх до наступного року! Отож трусить. Це вона вміє робити. Щойно потеплілі стежки знову і знову покриває снігом, вибілює дерева, трусить на голови перехожим.

У метро надійніше! Тут ніхто не посміє сісти тобі на голову... Правда, поглядом можна зустрітися — випадковим, звичайно, і гудзиків лишитися, і натрапити на невічливих пасажирів. Так і норовить кожний чимско-ріше влетіти у вагон, вмонтиватися на сидінні і закрити очі, вдаючи, що дрімає!

І я ввійшла, швиденько сіла, однак не заплющила очі, а якраз їх розплющила. На мене, не моргаючи, дивилися двоє маленьких світлячків. Невисокого зросту, делікатний і, відверто кажучи, некрасивий чоловік не зводив з мене очей.

— Невже хоче, щоб я поступилася місцем? — подумала я. — Не встану!

Опустивши очі вниз, почала роздивлятися свою сумку. Та, глянувши на людину в чорному, я злегка посунулася, звільняючи місце, на яке не змогла б сісти навіть мала дитина. І сталося диво! Чоловік, повеселівши, зі справністю спортсмена втиснувся.

Щиро дякуючи за вивільнене місце і розговорившись, він запросив мене на каву. Зауважимо: нині це така рідкість! Йому, а про це я дізналася пізніше, важливо було з кимось погомоніти, вилити свій біль, виговоритися.

— Я такий втомлений, усе валиться з рук, — після деякого мовчання почав свою розповідь чоловік.

— Я це зрозуміла ще у вагоні.

— У мене купа турбот, але що вони порівняно зі смертю!

— Батьки?

— Ні, діти... Розумієте, двоє моїх дітей уже там...

— Прийміть мої співчуття.

— Дякую. Бачите, я тут, живий і здоровий, а вони, моя надія і радість...

— Долю обійти неможливо, — сказала я щось банальне і з сумом подивилася на чоловіка.

— Мене звати Юра, — по паузі мовив співбесідник у чорному. — Я приїхав на поминки.

— Живете за кордоном?

— Так, але я з Києва! Можна сказати український росіянин.

— Ви прийняли російське громадянство?

— Так! Проте я спочатку прийняв українське, тоді знову російське.

— Буває! — сказала я, а про себе подумала: «Були часи, коли кожний єврей хотів стати росіянином».

— У мене пенсія, квартира і в Москві, і в Києві, хоча живу в Німеччині. Я — людина на колесах, але це мене

втомлює, точніше, починає втомлювати! З дружиною, значно молодшою від мене, ми давно розбіглися. Сьогодні це немічна і занедбана жінка. Горе її з'їло.

— Ви їй допомагаєте?

— У нас дружні стосунки. До речі, коли приїжджаю до Києва, зупиняюся в неї. Я залишив їй усе: квартиру, заощадження.

— Без судів?

— Що ви! Я порядна людина, в нас діти!

— Так чинять справжні чоловіки!

— Але суди мене не обминули...

— Онук?

— Якби онук, а то сам не знаю хто!

— Претендує на житло сина?

— Не претендує, а відсудила. Її мама змусила мого сина одружитися добровільно-примусово, додаю — на три місяці... Скажіть, де міг узяти двадцятирічний юнак гроші на трикімнатну квартиру? Звісно, мої!

— Проти закону не підеш...

— Адвокат сказав, що треба було починати не з того кінця.

— Тобто?

— До її мами ходили всі, а ярлик винного повісили на сина...

— А ДНК не пробували?

— Знаєте, з непевною людиною краще загубити, ніж знайти, не поділишся. Мене виснажують судові процеси. Я їй пропонував гроші, багато грошей, але вона не погодилася.

— Сподівається, що може одержати більше?

— Звісно! Я ж не вічний... А вона «пряма» спадкоємиця...

Юра вийняв носову хустинку і витер спітнілого лоба. Він на хвилину замовк. Втомлений погляд ожив, йому треба бігти, замовити квиток до Москви, викупити білет у Німеччину.

— А ви куди зібралися? — мовив загадково, помітивши моє занепокоєння.

— У театр. Сьогодні в театрі Лесі Українки спектакль «Милий брехун».

— Ви йдете сама?

— Так!

— Хочете, я піду з вами? Ні, краще я вас зустріну після вистави...

— Дякую, але...

— Жодних «але», якщо ви не проти...

Я, звичайно, була проти. Чому така поспішність?! Через півгодини задзвонив мобільний.

— Я не встигаю! Мабуть, не прийду! Зустрінемося завтра! Тут така ситуація! Онучка і таке інше... Ви мене розумієте!

Я розуміла. Звісно, я все розуміла. Така прикрість! Я й не сподівалася! Хіба я онучка, яка має шосту частину спадку?

«Милий брехун»!

Хірург

Нарешті він удома! Цілісінький день на ногах! Як важко стало жити! Усе сам! Операційна сестра навіть йоду не може подати! І за які заслуги її тримають у лікарні? Я все розумію, вона кохана головного, але чому від цього має страждати робота? Ні в тин ні в ворота. Я їй одне, а вона мені друге, я їй «скальпель», а вона — щипці... І доки буде таке знущання над людиною? А пан Гриб? Звісно, гриб, та й годі. Якби не разом закінчували медичний, не витерпів би й однієї години поруч! Не ходить, а спить, не говорить, а тягне. Йому краще було б в опері співати, а не хірургом працювати...

А анестезіолог? Такої м'якушки світ не бачив! То йому замало, то забагато, те він буде, а того не буде... Та з ним краще загубити, ніж знайти, не поділишся. А нині! На роботу прийшов схвильований, очі на викоті, руки тремтять...

— Сьогодні треба відкласти всі операції, — мовив і впав мішком на крісло. Бачите, йому сон поганий наснився! І мені також поганий наснився, але я на роботі! Сьогодні операційний день! Як можна відкласти аж п'ять операцій?

Пана Опенька можна не оперувати: грижа почекала б до наступної середи. Пухлина прямої кишки в тітки Мокрини — теж неспішна робота: якщо рак, то фатально-го кінця їй не минути. Серйозніше питання з резекцією шлунку в заступника начальника міліції, а з ним краще

не жартувати! Але операцію самого пана Зюзі, начальника податкової інспекції, він не може відкласти на інший день! Того заїку він боїться як вогню! З ним краще на «Ви», подалі від гріха. Операція повинна відбутися в запланований день!

Операція минула вдало, він у дамках...

Податківці — як ті оси: маленькі, а кусають боляче! Якби не хвороба, то і його, головного хірурга району, вкусили б смертельно. Добре, що в заїки на легенях пляма з'явилася. Куди він подінеться, до мене прийшов як миленький... Він смішний, не знає, що навіть сонце, і те плями має, не кажучи про нас, грішних.

А я добрий, шматок легені відчикрижив і копійки не взяв! Хай знають наших, нас «купити» неможливо! Ми всі живемо на державну зарплату, а інших доходів у нас, хірургів, немає і бути не може!

І Стася зі своїм апендиксом усіх насмішила. Я їй одним пальцем колупнув — і все о'кей! Там, на животі, не шкірка, а папірус. Тут теж не до зволікання — потенційна невістка.

А тепер у ванну і спати! Добре, що дружина відсутня, а то зараз «дай» та «хочу», не кажучи про сина. Тому, скільки не давай, мало. Але то діло молоде! Відмінник навчання! Його гордість і надія! Майбутній хірург. Династія лікарів!

Тепла вода ще більше розморилу втомлене тіло хірурга. Сипнув холодним дощем на голову і загорнувся в м'який плед.

Нараз тишу сколихнув телефонний дзвінок.

«Його нема, його немає ні для кого. Він не вдома, він відпочиває після важкого робочого дня».

Засюрчав мобільний.

«Ні, не підійму, я хворий, зрештою, мене немає! Маю я право після робочого дня заглянути в бар і випити кучоль пива. Телефон я забув на роботі».

Вони дзвеніли поперемінно, то жалібно і пискляво, то грізно і вимогливо. Нарешті постукали в двері.

«Що за народ! До сусідів телефонують! Ні стиду ні сорому! В лікарні є черговий лікар. До речі, сьогодні старший пан Гриб. Хай хоч раз візьме відповідальність на себе!»

Раптом почулося шарудіння біля дверей, і вони відчинилися.

— Ти вдома? — запитала дружина. — З лікарні телефонували, тебе розшукують.

— Без мене ніяк не можуть, а я що залізний? Хіба не маю права після робочого дня відпочити?

Телефон знову нагадав про себе.

— Ні, його немає, — відповіла дружина, поглядаючи на чоловіка, який уже майже спав. — А що переказати?

— Там хлопчика привезли... Помирає... — дружина поклатла руку на спітнілий лоб чоловіка. — Потрібна операція, і не одна, Гриб уже всю лікарню підняв на ноги...

— Правильно! Хай піднімає! Хоч раз візьме відповідальність на себе! А то всі звикли ховатися за мою спиною! Бач, сон йому поганий наснився... от, якраз, сон у руку... Бездара, кроку без мене не ступить!

Телефон, втомившись, замовк.

Йому не спалося... Погано зробив, що не пішов... Це в нього вперше. Він провідний хірург, він давав клятву Гіпократата!

Голився довго, чомусь тремтіла рука. Поспіхом одягнувся. Збіг по сходах униз. На стоянці сиротливо стояло лише його авто.

— Як справи? — кинув на ходу змарнілій медичній сестрі.

Вона мовчки глянула на нього червоними, підпухлими очима і зайшлася плачем...

— Як минула ніч? — зайшовши в ординаторську, запитав скуленого в кутку чергового лікаря.

— Я зробив усе, що міг... — ховаючи погляд, важко підвівся з крісла лікар Гриб. — Я не Бог...

— Ти про що?

— Він чекав тебе, до ранку чекав...

— Хто чекав до ранку? — не мовив, скоріше простогнав, і грудний звук ударив по стінах...

Чому медсестра вся в сльозах, чому пониклий і винуватий погляд у чергового лікаря? Поганий сон, у всьому винен поганий сон!

— Чому не викликали, чому не прислали швидкої? Та яке вони мали право його не знайти!!!

— Чому? — вхопивши халат, він влетів в операційну. — Ч-о-о-о-му...

— У нього було здорове серце, — тримаючись за стіну, прорік хірург, і поник головою...

В операційній на довгому хірургічному столі лежало тоненьке і застигле тіло юнака. Світлі кучері прилипли до чола, а голубі очі скляним поглядом благально дивилися на батька...

— Сину...

Тіло було ще теплим...

Цунамі світла

Для чого людині зуби?

Не вгадали! Пережовувати їжу важливо, але її можна перетерти, розварити, зрештою, порізати на маленькі шматочки або ще простіше — їсти тільки рідку.

Людині потрібні зуби, щоб гарно посміхатися! Прочитавши це, ви посміхнулися, а отже, оголили зуби, а вони, як на зло, щербаті! Ви одразу ж почнете щось із цим робити...

Я навіть у це вірю!

Або увяте собі: у вашого начальника вилетів передній зуб, а він розпикає вас за зірваний план! Ви, непевне, навіть не чуєте, про що він говорить, ваша увага прикута до чорної щілини в роті директора. «І коли він піде до зубного! — думається вам. — Беззубий директор не може бути успішним керівником!»

Погоджуюся!

Або ще: у вас побачення, ви маєте сказати своїй коханій щось важливе і серйозне, а у вас лише половина зуба. Ви соромливо опускаєте голову, мимрите щось про кохання і, забуваючи про зуб, посміхаєтеся...

Дівчина, спантеличена відсутністю зуба, переводить розмову, в найкращому разі радить знайомого фахівця, у найгіршому — згадавши про невідкладні справи, залишає вас ні в тих ні в сих!

Отож!

Наминаючи тістечко і читаючи газету, в якій повідомлялося, що після Чилійського землетрусу вісь Землі зійшла на вісім сантиметрів, я раптом відчула, що щось у роті впало, точніше провалилося. Звісно, тут землетрус ні до чого, але половина зуба відпала, відломилася, зникла, я просто її з'їла!..

А в мене на п'яту годину зустріч, на сьому — квиток у театр. Усе відкладається! Звичайно, можна читати, писати, навіть розмовляти по телефону, але... Знайшовши хорошого лікаря, наступного дня я вже пишалася відреставрованим зубом, який зовсім не відрізнявся від моїх.

Але щастя на те й щастя, щоб тривати тільки мить! Не минуло й кількох днів, а я знову без зуба, точніше без його половини. Приклеївши відпалу частинку клеєм, знову сіла на телефон.

У стоматологічній поліклініці мене ніхто не чекав, але в платному відділенні не питають паспорта. Найнадійніший документ — це папірці з водяними знаками.

Мені пофортунило! Молодий лікар у голубій масці, оглянувши мій рот, розсміявся.

— Яким клеєм приклеїли?

— Спеціальним, — відповіла я і зашарілася.

— А ви знаєте, що клей містить отруту?

Про це, звичайно, я не думала, мені треба було знайти якийсь порятунок!

Ідучи за молодого, злегка розповнілою лікаркою, яка з великою повагою і розумінням взялася лікувати зуб,

я тремтіла. Треба віддати їй належне: мій ляк зразу ж розсіявся, а знаючі руки шановної пані були віртуозними!

Вставити стержень у те, що колись звалося зубом, я прийшла через два дні. Лікар мовчав, а мені хотілося чути його мову.

— Закрийте рот, — серйозно мовив пан Володимир, і я посміхнулася.

— Жінці так важко закрити рот, — сказала я, а про себе подумала: «Заговорив».

Багатозначно глянувши на мене, голуба пов'язка поглубішала, а золотий ланцюг на шиї лікаря зблиснув теплим світлом. Я бачила лише його очі, знаючі, спокійні, а мені бажалося бачити уста. Які вони?

— А ви завжди такий віртуозний? — запитала я, коли лікар дозволив передихнути.

— Так, я майстер, — відповів теплим голосом.

«А Маргарита, — подумалося мені. — У вас є Маргарита?»

Але, згадавши слова грецького філософа Сократа, який говорив, що все своє життя жалів за сказаним і ніколи за тим, про що промовчав, я прикусила язик. І справді, чому це я маю раптом питати зубного лікаря про його Маргариту?

Він знову замовк. Його руки були вправними, в них відчувалася енергія і ще щось, сильне й незбагненне. Я звернула увагу, як лікар, розминаючи синю речовину,

робить цю, здавалося б, просту справу з неабияким умінням і навичками.

— А що це у вас?

— Силікон, — відповів пан Володимир і глянув у мою сторону.

— Це те, що пхають жінкам у груди?

— Яке гарне слово — «пхають», — блиснув словом лікар. — Ні, там інший силікон.

І знову мовчання! Промовисте! Болюче!

А мене не покидало бажання побачити його уста... Поруч стояв, точніше працював, сильний чоловік, але я бачила лише його очі, повні вогню і поваги.

Чого там було більше, я не збагнула.

Залишити б йому свій телефон. О лишенько! Я забула, забула номер мобільного...

— Залишіть свій номер телефону, — промовив лікар, мовби прочитав мою думку. А ланцюг на шиї загравав, заспівав...

— Не можу згадати... — все, на що спромоглася.

Хіба можна згадати свій телефон, коли в очі летить цунами світла?

Калопеді

Показно посміхаючись, високий на зріст юнак, опершись на розкішний мотоцикл марки BMW, зірко спостерігав за перехожими.

Гола як бубон голова, красиве обличчя, сильні і довгі руки виділяли його з-поміж інших, робили помітним і цікавим.

— Ваш? — запитала я, проходячи повз магазин, де він працював охоронцем, і зупинила погляд на мотоциклі.

— Мій, — гордо відповів юнак і любовно поклав руку на опуклі і виблискуючі груди мотоцикла. — Недавно придбав.

— Мабуть, дорога річ, — запитала я, оглядаючи добротну двоколісну машину.

— Шістнадцять тисяч євро, — грав посмішкою хлопець, явно хизуючись своєю платоспроможністю.

— Всього лиш?

— Іме кало педі, тобто я добра дитина, — заграв біцепсами юнак і показав разок білих зубів. — Так каже моя співмешканка.

— Дружина?

— Ні, що ви, я неодружений, — юнак погладив свою наголо вибриту голову і задоволено потер руками. — Ми живемо разом уже п'ять років.

— Ви заручені?

— Що ви! Моя релігія забороняє змішані шлюби. Я сповідую іслам, — і він знову погладив себе по голові.

— Ви нечесно чините зі своєю подругою, — сказала я і хотіла було йти, але юнак зупинив мене.

— А вона знає, — втупивши погляд у землю, промовив хлопець. — Вона старша і дуже багата, живе в престижному районі... Їй вигідно мати молодого співмешканця.

— BMW — її подарунок?

— Ні, я добре заробляю, — охоронець крутнув великими очами хамелеона і знову розцвів посмішкою. — Але я не витрачаю навіть одного євро. Харчування, житло, дозвілля — все оплачує подруга.

— Розумію, ви — кало педі!

— Хочеш жити — умій крутитися, — чорні очі людини, яка сповідує ісламську віру, хитро зблиснули. — Вдома мене чекає наречена.

— А звідки ви родом?

— Я з Сирії, і наречена сирійка, — кало педі нарешті зм'як і полагіднішав. — У моїй країні, щоб одружитися, потрібно мати не менше двадцяти тисяч євро!

— Ви повинні викупити дівчину?

— Ні, я повинен подбати про її достойне проживання, — юнак розвів руками і почав заломлювати пальці. — П'ять тисяч євро потрібно для купівлі золотих прикрас для нареченої, три тисячі — для одягу і взуття, десять тисяч — весільні витрати, а житло...

— Судячи з того, що ви добра дитина, житло у вас є?

— Так, квартиру я вже придбав і умеблював!

— А не краще було б вам одружитися з європейкою?

— Ні, що ви, ми з дружиною повинні бути однієї віри, — хлопець знову забігав чорними вуглинами очей. — Моя дівчина чиста, мов кришталь, вона не знає

розваг. Бар, кафе, ресторан не для неї! Я в неї перший і останній, на все життя!

— Але, судячи з вашої розмови, вона у вас не перша...

— Сьогодні я вільний, не зв'язаний подружніми узами, але після одруження моя релігія забороняє побічні зв'язки.

— Ваша дружина працюватиме?

— Про що ви? — добра дитина розреготалася. — У нас жінки не працюють! Дім, сім'я, діти, чоловік — оце їхня робота!

— А розлучення дозволяється?

— Так, але це трапляється дуже рідко, — юнак гордо мотнув лисою головою. — У разі розлучення все залишається за чоловіком: золото, гроші, діти, житло, одяг... Жінка повертається в батьківську хату з пустими руками, в одному лише платті.

— А як бути з навчанням?

— Ніхто не забороняє дівчаткам навчатися, але тільки до п'ятнадцяти років. Автобус привозить-відвозить, — очі юнака хитро звузилися. — А для чого моїй дружині університети? Я їй дам усе, що потрібно для життя.

— А як же ваша багата і незаміжня співмешканка?

— Іме кало педі, — і жовте обличчя сирійця багатозначно хихикнуло...

Чорний BMW зухвало мотнув головою.

Він не міг не погодитися.

Сон

Водити машину — моя давня мрія. Я жила осторонь цієї радості. Хоч не злукавлю: на передньому сидінні, праворуч від водія, сиділа усе своє життя. Але сталося. Сьогодні вперше, зізнаюся чесно, я сіла за кермо. Сірий «Рено» рвонув, і здалося, що все життя тільки те й робила, що водила машину. Перша і друга швидкість слухалися, а от правий і лівий поворот не поміщалися у вигинах мозку.

— Правий поворот, угору, — підказував інструктор.

Дзеркало не контролювало моїх рухів, більше того, не вистачало часу глянути в нього. Педаль газу і гальм плуталися, натискати їх по черзі було важким завданням. Тільки кермо відзначалося дивовижною легкістю, воно слухняно рухалося вправо, вліво, було моїм, тобто розуміло мене з півслова. Я навіть пробувала піднімати руки вгору, а кермо йшло собі саме і, здавалося, не зауважувало моєї присутності. Зчеплення також було не особливо слухняним: енергійно натискаючи його під час перемикання швидкості, я пізніше забувала плавно відпустити і злякано зиркала на інструктора — чому не йде машина!?

Найлегше було натискати на газ, але чомусь збоку рівним голосом звучала заборона:

— Легше на педаль газу, легше...

Зупинитися перший раз не встигла, заглухла машина!

Найбільше адреналіну виділялося при поворотах, де кермо дотепно вигиналося в руках, слухняно виводячи машину на середню смугу, й інструктор захоплює вигодував щось на зразок: «Молодець!»

Аж дух перехопило, коли ввімкнула правий поворот, а поїхала наліво. Правда, в останню хвилину інструктор вивернув кермо... Загроза створити аварійну ситуацію не реалізувалася...

— Ну як їзда? — запитав наступного дня викладач.

— Добре, — зашарілася відповідаючи. — Поворот направо, а їду наліво...

Сьогодні їзда о пів на другу. Вправно сівши за кермо, ввімкнула другу швидкість і, переїхавши перехрестя доріг, замріялася... Як прекрасно, коли вмєєш водити автомобіль! Легко натискаєш на педаль — і летиш вулицями міста, виблискуючи на сонці фарами, співаючи розворушене їздою повітря. Усе було б добре, якби не величава шовковиця, що виросла просто на дорозі...

«Як, на асфальті ростуть дерева?» — це останнє, що встигла подумати...

Автомобіль, скрегочучи гальмами, обійняв зляканий стовбур дерева...

Прокинулася в холодному поті...

Бездоріжжя

«Оазис», — приємно зазначила я у думці, увійшовши до приймальної житлово-експлуатаційної контори № 4 міста Тернополя. Квіти на підвіконнях, на стінах, на підлозі, на шафах, на столі. Горщики великі, різнокольорові, декоративно розцяцьковані. Квіти — прямостеблі, повзучі, висячі, в'юнкі, круглі, пірамідні, овальні, з листям і без, дрібно січені, широколисті, кущисті, пухнасті, цвітучі, з плодами...

— Слухаю вас, — помітивши мою розгубленість, промовила працівник у чорному.

— Мені потрібна довідка про балансову вартість квартири, — мовила я тихо, не в змозі відірвати очей від дивного цвітіння кімнати.

— Зачекайте, будь ласка, — відповіла інтелігентна пані.

Сівши на крайчик крісла, я продовжувала розглядати приміщення. Щось дивнішого було годі придумати. Цікаво, як оця жінка може пересуватися в такому тісному від квітів приміщенні.

— Довідку можна забрати 21 лютого, — мовила елегантна пані з невимовним сумом, самими лише устами.

Я хотіла було йти, але щось невимовлене не відпустило...

— Я розумію ваше мовчання, — порушила тишу пані. — Трагічнішого не придумаєш... Помер син...

—?!

— Так-так! 32 роки — й уже на правді тому світі... Пневмонія. Тепер тільки квіти, тільки квіти. Так і живу, я і квіти.

Мені стало не по собі. Довідки, заяви, рішення — все це таке дріб'язкове порівняно з життям. Біжимо, стараємося, пнемося, змагаємося на дистанції.

Бездоріжжя не тоді, коли не видно дороги, а тоді, коли її немає...

Зустріч

Місто зустріло стримано. Ранок ще не підняв серпанку туману, розвішеного Гнізною. Ось і вулиця Богуна. Пан Галиш мовчазно співчував... Оцінка хати... Широко відкритими очима Саша, працівник бюро, вивчав місцину, де красувалася ще охайна зовні, але безбожно обдерта всередині хата. Ринви, точніше, те, що залишилося від них, вишкірило зуби. Вікна, мов від землетрусу, сумовито чорніли, а більшість були відсутні. Паркет, якщо його ще можна так назвати, до половини кімнат «узяв ноги в руки». Чорне провалля у стелі просило допомоги. Проводку, вимикачі, розетки виривали з великим старанням, складалося враження, що їх там ніколи не було. Місце від ванни роззявило велику, вищерблену пащу. Пусті отвори від дверей зяяли обдертими боками... Найкраще тут велося пляшкам, що різнокольоровими очима складали неймовірну мозаїку: маленькі й великі, плескаті й круглі, вони валялися на паркеті, загрозливо щирили зуби і, здавалося, от-от щільним рядом притиснуть мене до стіни... Ніщо не нагадувало про присутність людини в цій оселі...

Змарніла, поникла, спустошена, вона стояла, як пам'ятник болю.

Щастя у всіх однакове, горе у кожного своє...

Гидке каченя

У кімнаті людно. Двері не зачинялися. Розмова, сміх не вщухали... Говорили про книги, про графоманів, про брак знаючого читача, про малі тиражі, про видавничі труднощі.

У центрі уваги був Зиновій. Він, зі своїм явно запальним гумором, розсипався іскрометними фразами, знаходив влучні слова для всіх і кожного зокрема.

— Запрошую тебе, Любо, на зустріч з моїми літстудійцями, — весело перевів розмову Зиновій на мене.

— Хіба можна відмовитися від такого бажаного запрошення? — серйозно відповіла я.

— Я незчувся, коли ти з гидкого каченяти перетворилася на прекрасну царівну-лебідку! — підвівшись і, явно працюючи більше на мої емоції, ніж на публіку, зізнався Зиновій, зашарівшись від сказаного.

— Мило, що ти це помітив! — не без лукавства кинула я. — Такого чудового компліменту я ще не чула на свою адресу.

— А поетичний шарж на твою поезію мені вдався, — прикриваючи уста долонею і явно кокетуючи, сипонув гуморист.

— Я цього не сказала б, — у тон поету відповіла я.

Легке і добре слово Зиновія мене розчулило... Було тепло і затишно в його емоційному полі.

Тільки дуже серйозні люди можуть так яскраво володіти гумором.

— А виростати так прекрасно, — грали очі навпроти...

— Тебе б на радіо записати, — грів словом Зиновій. — А в літературній вітальні Петра Сороки ти була? — не вщухав Поет.

«Думай лише про чисте — і станеш чистішим, — закралася думка, — адже добре слово лише в добрих руках...»

Вибір

Молода прибиральниця закінчувала прибирати сходи. Робила вона це ретельно і знаюче. Вестибюль наповнився запахом м'яти, сяяв чистотою і свіжістю.

Чорнооке дівчатко, яке з великим старанням допомагало мамі, худеньке й бліде личком, зупинило допитливий погляд на моїй строкатій сумці, що виблискувала кольоровими камінчиками.

— А мене звати Катруся, — не чекаючи запитання, проспівала солов'їним голоском маленька помічниця.

Засоромившись і вчепившись рукою за швабру, якою вправно орудувала мама, дівчинка усміхнулася беззубим і красивим ротиком.

— Не маю на кого залишити дома, — виправдовувалася, шукаючи співчуття, прибиральниця.

Простягнувши дівчинці цукерку, я була впевнена, що та миттю опиниться в руках дитини. Але сталося диво: цукерка так і зависла в моїй протягнутій руці.

— А я скоро виросту і матиму свої цукерки, — не без гордості прозвучало з маленьких, але таких дорослих уст.

— А ким ти хочеш стати, як виростеш? — мовила я звичне в такій ситуації запитання.

— Прибиральницею сходів, — щебетнули безкровні уста дівчинки.

— !?

Знітившись, молода мама відчайдушно пригорнула до себе тоненьке тільце, і важка сльоза капнула на відполірований до блиску паркет.

Швабра падала довго і з неймовірним гуркотом...

Двері, проковтнувши мою постать, гучно скреготнули завісами...

Було душно...

Сповідь

Ліфт заскреготав і зупинився; роззявивши широкі двері, делікатно вичікував, поки перенесу сумку з його дзеркальної kabіни на майданчик другого поверху. Лець відкриті двері, що явно хотіли мене бачити, сухо скрипнули і не зачинилися. У щілині заблимає око сусідки.

— Доброго дня, — мовила я і підійшла ближче.

Двері відчинилися на віддаль, в яку могла ввійти лише рука, і сусідка змовницьки прошепотіла:

— Мій у селі, зайдіть.

Я не змусила себе довго вмовляти, зайти в помешкання сусідки було несподіванкою, але якою! Залишивши сумку в коридорі, зайшла в чисту і зі смаком умебльовану кімнату. Все тут пахло свіжістю й доглянутістю.

— Марія, — простягнувши руку і червоніючи, тихим голосом проспівала сусідка.

— Дуже приємно, — відповіла я і назвала своє ім'я.

Настала пауза. Я вичікувала, давала можливість Марії зібратися з думками, виважити потрібність сповіді. Закликавши мене, вона сподівалася на співчуття і такт.

— Я хочу про нього, — боязко зиркаючи на двері, мовила жінка, притуляючи хустинку до очей. У ній було стільки страху, що я навіть пошкодувала, що погодилася на розмову. Зачинивши двері на ключ і трішечки заспокоївшись, Марія розм'якла...

— Точніше, я хочу про себе, — видушила поривчасто і з відчаєм. — Але спочатку я приготую чай, будете пити?

— Усе в мене не так, — розпочала розмову сусідка, сьорбаючи з красивої порцелянної чашки і пильно дивлячись мені в очі. — Не вмю прибрати в хаті, не знаю, як попросувати сорочку, навіть помити тарілки не можу... Так, звісно, каже він...

Я мовчала, хай говорить, їй полегшає, спаде емоційна напруга, адже розділене горе — півгоря... «Одне знаю, що нічого не знаю», — говорив Сократ. Найвища правда — в мудрості, а тут поруч людина, якій неможливо, навіть за великого бажання, догодити. Тоді постає запитання: чи варто годити?!

— Вижене з хати, куди піду? — лопотіла, заламуючи руки жінка. — Щоденні зауваження мене вбивають: «Не гупай по ліжку, псується матрац!» Хіба моїх сорок вісім кілограмів можуть щось зіпсувати?!

«Не перевертай млинців виделкою, бо почорніє!» А чим їх перевертати? Язиком?

Читати газету в ліжку заборонено, а раз не послухала — вимкнув світло на лічильнику. Зробила вигляд, що не помітила, і тим не догодила, знову я винна: «Що сидиш у темряві, як сова?»

Одягну короткий халат: «Чого світиш голими ногами?» Одягну довгий — знову недобре: «Гойдаєш полами». І з волоссям не можу догодити. «Підстрижена, як вівця», — дошкульно ображав за коротку зачіску. «Роз-

пустила коси, мов повія», — метав блискавки, коли волосся відросло. «Спиш стоячи» — коли мовчу. «Закрий рота» — коли хочу щось сказати. З хати ні на крок, божеволюю у чотирьох стінах...

Сповідь Марії не мала кінця, вона жила з людиною, якій важливо було наказувати, і найменший непослух карався... Страх став щоденним, вона навіть звикла до нього і, здавалося, вже не житиме по-іншому...

«Не дозволяй злу верховодити», — хотілося мені сказати, але промовчала. Вона жила у своїй шкаралупі голим горішком, не мала за душею ні копійки, ні хати, ні дітей, був лише він, хазяїн, який владарював, закривав двері, наповнював холодильник, два рази в рік випускав до церкви, платив за повітря і покору, за терпеливість і мовчання...

Як можна було опуститися в таку безодню?!

Боязливий стає сильним за підтримки друга, але друга ще треба мати!

Йти не хотілося. Вона чекала поради...

А що я могла порадити? Знову душно і знову безвихідь. Утім, вихід є, але уже не для Марії...

Безвихідь

Ми сиділи навпроти, мовчали. Я не спішила, знала: розмова не з легких. Тоня не плакала, але очі, повні сліз, здавалося, так і бризнуть вологою...

Усе в Тоні прекрасне. Струнка, елегантна, гнучка, рухи повільні й граціозні... Очі — дві великі чисті крилиці, сині-сині, світилися молодістю і романтизмом. Коси — гладенько зачесані, жовті з легеньким відблиском рожевого, сяяли на сонці чистотою і доглянутістю. Уста не потребували помади, маленькі, по-дитячому припухлі, рожеві, свіжі, делікатно окреслені легенькою природною білою каймою, усміхалися і грали, знаючи свою принадність і таємничість... У своєму тридцятирічному віці вона здавалася значно молодшою, по-дитячому морщила рівної форми носа, збираючи високий лоб у дві маленькі борозенки.

— Він мене ревнує безпідставно, — нарешті спромоглася на відвертість. — Я мала високооплачувану роботу, квартиру, жила як вареник у маслі... Москва не Афіни! А він усе зруйнував... Нічого мені тут не подобається: ні дороги, ні житло, ні побут, ні спосіб життя, ні мислення людей... Люблю його, тому й тут, стараюся звикнути до цього міста... Афіни для мене — маленьке, загублене в широтах село... — нервово тулячи хустинку до очей, Тоня ніяк не могла заспокоїтися, тремтіння рук видавало її розгубленість і відчай...

— У Москві на мене всі молилися, а тут я перетворилася на безвольну пташку, боюся вийти з хати, боюся поговорити з подругою, не можу сама піти в супермаркет... — розгублено хапала повітря, здавалося, що його їй забракне, робила руками кола, складала їх навхрест, то піднімала вгору, то стискала в кулачки...

— Якщо на хвилю затримаюся у подруги, ревнує, не приходять додому, не піднімає слухавки, відмовляється говорити... — дивлячись мені в очі, шукала порятунку, вже не плакала, зітхала, усвідомлюючи своє становище...

— У мене ні копійки за душею, я ж не працюю, а його зарплати ледь вистачає на компослуги і харчі, оренда квартири з'їдає половину платні, про театр чи кіно немає навіть мови, — раптом голосом стихла, поникла, зів'ялим поглядом блукала далеко і заламувала тоненькі, з вишуканим манікюром, пальці.

— Я ж тут лише кілька місяців, мови не розумію, міста не знаю, боюся загубитися, а він із ревнощами!!! Каже, що подруга погана, хоче познайомити мене з іншим чоловіком... Самі знаєте, у моєму становищі хіба до цього? Віза закінчується, треба їхати в Москву відкривати нову, я вся у тривозі, вся в турботах, а в нього лише ревнощі в голові... — Тоня, втупившись поглядом у вікно, замовкла.

Я розуміла: вона сказала ще не все, щось було недомовлене і страшне, таке, якого вона боялася, вагалася, чи випускати з уст. Не завжди мовчання навчить, але у

неї був вибір, продовжувати розмову чи вчасно зупинитися...

— Про одруження вже немає й мови... — і знову нервово посіпування обличчя, — а клявся...

Я старалася заспокоїти дівчину, лагідні слова знову привели її у стан ейфорії...

— Це ще не все, я ще нічого не сказала! — а очі блищали, кричали, просили допомоги.

— Усе налагодиться, любить тебе, а любов у кожного своя, — я намагалася розрядити атмосферу...

— Ви нічого не зрозуміли, він деспот!

— Як це, деспот? — уже не приховуючи тривоги, мовила я.

— Кішка у мікрохвильовій так тяжко нявчала, а він був непорушний...

— Що? — не зрозуміла я.

— А тут і розуміти нічого не треба, сказав, що травить блохи... Така жорстокість!

— Та за це ж у суд!?

— А я вам цього не казала, — і поглядом упала долу...

Вона боялася, але кого...

Правда

Вони сиділи за столом, веселі, гомінливі, жестикулювали руками, робили смішні обличчя, перебивали одне одного, сварилися, доводили свою правоту, пили вино і смакували словом. Три брати, різні за характером і зовнішністю, за здатністю мислити і розмовляти.

Старший — тоненький і, здавалося, хворобливий, з довгим масивним носом і густим, коротко стриженим волоссям, із жовтим, різаним-перерізаним глибокими борознами лицем, бездоганно вдягнений і нервово-балакучий — сидів удавано стримано і кури́в.

Середній — товстий, аж бочкуватий, з ріденьким і сивим волоссям, маленьким і синім, напевно, від надмірного вживання спиртного, носом — бавлячись ланцюжком, блискав почорнілим зубом і нервово крутив товстою червоною шиєю.

Найменший — уже теж немолодого віку, з обвислим животом і тілом, що не мало жодного натяку на талію, але ще гарним і рожевим обличчям, тонкими пальцями рук, де виблискувала великих розмірів каблучка — часто почісував голову, що мала колись кучерявого чуба, делікатно і знаюче, без найменшого напруження, вів мову.

— Отак і живемо, щодня свято, — вів середній, граючись ланцюжком, — не те, що в Англії — дощ і робота!

— Невже життя полягає лише у склянці вина? — порушив тишу молодший. — А театр, музей, кіно, подоро-

жі?.. От я об'їздив увесь світ, усі континенти, побував у найкращих театрах, відпочивав на найкращих пляжах, а ти посинів у своїх тавернах.

— Якби не моя допомога, то без штанів ходив би, — став у позу наступу старший, смачно попахуючи сигарою.

— А ти у своїй Австралії, крім кенгуру і зайців, ще щось бачив? — перевів вогонь середній на старшого. — Еллада для мене мати, я їй не зрадив, не був рабом, не збирав огризків по світу, не їздив за довгим карбованцем, жив на своїй землі і помру тут.

— Ба, довгий карбованець ти брав легко з наших рук, — із сарказмом хихикнув старший, — хоча соромишся в цьому зізнатися...

— Не забуваймо, що в Англії, крім дощу й високооплачуваної роботи, як ти висловився, є ще порядність і висока якість життя! — продовжував своє молодший.

— Важка справа — жити чесним і порядним, — уже в позу ображеного став середній. — А я все життя обманював, недоплачував у податкову, приховував прибуток, мало платив продавцям, обраховував покупців, обдурював вас, випрошуючи копійку, що мені часто вдавалося, жив сьогоднішнім днем. Море і таверна завжди були до моїх послуг..

— Уперше почув із твоїх уст правду, — мовив старший, уже наливаючись кров'ю. — Невже гроші, вислані мною, осідали в тавернах!?

— Краще бути хитрим, ніж багатим. Я вмів прикидатися бідним, а ви вірили, хоча слали мало...

— От і дочекалися подяки, — повільно підводячись, кинув старший. — Хоч би людей посоромився за свою «правду».

— А де твоя правда, в чому вона? Усе життя провів за кордоном, а нині перебиваєшся з дня на день, пенсії не вистачає! — уже навздогін кричав середній. — Чесність тебе прикрашає? Що маєш з твоєї порядності? Пусті кишені й торба гонору!

— Поговорили, — мовив найменший з кислою посмішкою. — Чому бідний? Бо дурний. Чому дурний? Бо бідний...

— Що, не до вподоби моя правда, аристократи задрипані?! — розмахуючи руками, сипав середній уже навздогін братам. — Слали гроші, бо мали, а я не мав, то брав. Що впало — то пропало! Мене за гроші не купиш, я вільний, незалежний, рабом ніколи не був і не буду.

А в таверні ще довго грала музика. Лише вона могла заглушити шум прибою і голоси людської комедії...

Теодор

Теодор квапливо вхопив слухавку. Він чекав того дзвінка, чекав довго і нетерпляче, знав: вона покличе його, повинна покликати, адже двоє дочок не можуть рости без батька, маленькі ще, він любить їх, навіть якщо має непорозуміння з дружиною, то діти в цьому не винні. І розлучення не хотів, усе це її вибрики, думала — буду на колінах просити, молитиму, але силованим конем далеко не заїдеш. Він чесно повівся з нею, усі умови суду виконав, і дім оплатив, і дочки не знають ні в чому недостачі, й вона одержує їй належне, хоча розумів: гроші — ще не все, дітям потрібний батько...

Чорний «мерседес» вирулював на вигинах дороги, спішив, і він, Теодор, чисто поголений, навіть щасливий, мчав, мов на побачення... А чому б і не на побачення? Хіба зі своєю дружиною не можна зустрітися, поговорити, випити чашку кави... Подарунок нагадував про себе. Купив заздалегідь разочок перлин, а їй, смуглявій, буде до лиця, а якщо не сподобається, то старша дочка носить, їй уже дванадцять... Тільки чому говорила так, ніби квапилася, вчувалися сталені нотки в голосі. Але й на це в нього було виправдання: нелегко, мабуть, відважитися першій на примирення, хоч він не раз їй на це натякав, навіть не натякав, а говорив: усе залежить від неї, єдине її слово — і він уже поруч, бо вона і діти йому потрібні,

без них він, як риба без води, задихається, сумує, не живе...

Дім на березі моря, з просторою нижньою верандою, що майже торкалася хвиль, і розкішною верхньою терасою, викладеною білим мармуром з легким золотим малюнком, потопав у зелені. Вікна, чистими і величезних розмірів очима, вдивлялися у спокійну і ледь тремтливу голубінь океану. Відчувався матеріальний статус забудовника, його можливості й смак. Усе сам: і землю купив, і план вибрав, і найкращих майстрів замовив, сподівався на довге і щасливе життя, але... Та, зрештою, хіба є на світі людина, яка застрахована від того несподіваного «але»?

Зупинився на подвір'ї, заглушив автомобіль, вичікував, але ні діти, ні вона не вибігли назустріч... Закурив сигару, хоч курих рідко й неохоче, повагом простував по нагрітій, мозаїчно викладеній плитці, що грала незбагненного кольору барвами: від світло-зеленого до рожево-фіолетового, залежно від кута заломлення світла. Сам замовляв цю красу в найкращій фірмі, бо ж дім, так думалося йому, починається з подвір'я... Двері відчинилися широко і без скрипу...

— Чекає, а подарунок забув, — радісно тенькнуло серце, і притьмом кинувся до машини.

Вікно вітальні легко скрипнуло, і в його великому отворі показалася чарівна голівка з довгими, блискучими пасмами чорного волосся.

— Не зайдеш? — протяжно і гордовито протягнула.

— Я миттю, — і, радісно відчинивши двері новенького авто, вхопив коробочку з перлинним намистом і притьмом побіг до хати.

У вітальні стояла вона, горда і невідступна, очі аж горіли вогнем і ненавистю...

— А це тобі, — і простягнув велюрову, червоного кольору, коробку, розв'язуючи стрічку...

— А я тобі теж дещо приготувала, — мовила усміхаючись...

На нього дивилося дуло пістолета, чорне і мовчазне. Щось обпекло груди, різнуло боляче і несподівано. Не падав, стояв ще довго і розгублено вдивлявся у лице жінки, яку ще любив. Перлини великі, добірні, падали на білий мармур, розсипалися виблискуючи...

— За що? — не вимовив, скоріше простогнав, уже падаючи, ні, не на мармур, у вічність...

— За любов! — це вже було сказано не йому, а, швидше, собі, а може, на догоду комусь іншому, хто ховався за важкою кольоровою занавіскою розкішного особняка...

Уже в суді холодно зізналася: «Жити з ним не хотіла, а без нього — не могла»...

Не вкради...

Сьогодні ми знову вдвох із моєю чорноокою сусідкою. Ці таємні зустрічі вже стали майже традиційними. Варто лише зникнути її судженому хоча б на день (утім, це траплялося рідко), Марія очікувала мене в щілині прочинених дверей. Не телефонувала, не кликала, терпеливо слідувала за ліфтом, маючи надію «впіймати» мене. Разом нам добре: вона ділиться перипетіями свого життя, а я вислуховую історії, що часто були майже неправдоподібними...

— Я ніколи не брала нічого без дозволу, — зізнається Марія, червоніючи і мнучи в руці кінчик хустинки. — Не повірите, терпеливості моєї можна позаздрити! Навіть ідучи до церкви, я чесно чекала його подачки, не просила, не вимагала, просто чекала, коли суне мені в руку двадцять копійок на свічку, бо одного євро забагато... Бувало, не дасть, тоді йшла без грошей, не брала свічку, не давала милостиню, хоч і соромно... А на інші витрати гроші мені не потрібні, я звикла без тих папірців...

Виливаючи біль, сусідка скорботно схрещувала білі з синім полиском руки, дивилася очима, сповненими нестерпного болю та відчаю...

— Я не пам'ятаю, коли була в магазині. У молодості ходила, щоб подивитися вітрини, помилуватися модним одягом, а тепер не хочу. Після відвідування цих закладів нерідко впадала в істерику, хоч і не хотіла, а частіше —

Не вкради...

в мовчазну кому. Тепер цей стан мені не загрожує, я спокійна, на все дивлюся по-філософськи. Що більше маєш, то більше не маєш, бо ж, звісно, бажанню немає кінця...

— А аптека? — уже з недовірою запитую я.

— Ні, в аптеці я теж не була. Правда, знаю, де вона розміщена, — за вивісці вивіскою, але ліків не купувала ніколи. Усе він. Магазили, аптека — це його стихія.

— А хлібний, невже й у хлібний вам закрита дорога?

— Ні, раз дав гроші на хліб, але я не взяла. У чому піду, в тапочках? Я лише для хати: принести, подати, приготувати, прибрати, а часом, коли добрий, то і в ліжку покличе, — червоніючи, виважувала Марія.

— А вчора, не повірите, прасуючи сорочку, знайшла в кишені п'ять євро, побілілі від прання. Приховала, не віддала... Як ви думаєте, правильно вчинила?..

Я дивилася в чисті й полохливі очі красивої жінки і не знала, що їй відповісти. Сказати, що вчинила правильно, значить, схилити її на шлях обману. Знайдену річ треба віддати, це звичайний учинок благородної людини. Разом з тим знайдені гроші — її, адже вона господиня, дружина, і гроші належать не тільки йому...

— Я цілу ніч не могла спати, — продовжувала Марія. — А що, як він знайде ті гроші і питається, звідки вони в мене? Що я скажу? Біді не минути, пронесеться цунамі... А навіть якщо і не знайде, я сама мучитимуся від докорів сумління.

Вона притьмом кинулася до шкатулки, вихопила звідти гарно випрасувані п'ять євро і простягнула в мою сторону...

— Хотіла купити в церкві свічку, не одну, а кілька, дати милостиню бідним, але боюся, не можу піти з хати без його дозволу, — в руці тремтів нещасний папірець, видаючи її хвилювання, а вона, маленька і пригнічена, чекала моєї поради.

— Я подумала... — і зупинилася, побачивши моє здивоване і серйозне обличчя, запнулася...

— Зробимо так, — мовила я по паузі. — Гроші віддасте чоловікові, а в церкві я поставлю за вас свічку, не одну, а скільки скажете!

— Я знала, що ви добра, — лопотіла словами Марія. — Я теж так думала вчинити, гроші треба повернути. Мати чисту совість важливіше, ніж рубль у кишені...

«Не вкради», — гласить одна із заповідей...

Витрати

Боліла голова, в очах жовтіло, великі чорні кола не відступали. Повільно підвелася і, тримаючись за ліжко, стіни, двері, дійшла до кухні, де на невеличкій полиці вишикувалися в довгий ряд коробки з ліками. Їх було не так багато, але рябіли кольоровими написами, змагалися величиною пакетів і їх формою. Потрібної коробки не знайшла і з плачем зауважила, що доведеться відвідати аптеку, а йти не те що не хотілося, не могла, і з дуже простої причини: не було грошей... Вони, гроші, зникали, як камфора, хоча було їх так мало, що навіть соромилася признатися собі... Її чоловік, з яким прожила сорок п'ять років, скупий і злий від природи, на особисті витрати їй видавав п'ятдесят євро в місяць, котрі можна було використати, лише оплативши повітря, яким дихала, не кажучи вже про таблетки, вартість яких перевищувала її «місячну» подачку.

« Попрошу в нього », — майнула думка, але зразу ж пропала, бо добре знала: не дасть нічого ще й затіє скандал на весь будинок... А голова боліла, не переставала, щось гупало в ній і дзвеніло, розривало скроні й тиснуло на мозок...

Двері рипнули — на порозі з'явився хазяїн, веселий, мабуть, із похмілля, червоний і збуджений...

— Чого витріщилася? — мовив грубо і з притиском.

— Голова так болить, що нічого не бачу, — ледь простогнала...

— А що, медицина безсила? — засопіло збоку.

— Таблетки без грошей не продають, — вимовила тихо, навіть не сподіваючись на допомогу.

— Ліміт закінчився, — кинув на ходу, і двері аж захитали одвірком...

Було холодно й незатишно, серце вискакувало з грудей...

Любов і ненависть — два боки однієї монети, а в неї вже не було жодного з цих почуттів — ні любові, ні ненависті. Був невимовний біль і порожнеча, не та, коли нікого поруч, а інша, гостріша, болючіша, коли є хтось поруч, але водночас нікого немає...

А може, ніколи і не було!..

Флакон

Розмовляти з Олесею — саме задоволення: у неї завжди на язиці якась історія, каже, що невигадана. Весела, життєрадісна, працює з ранку до вечора, а на життя все одно не вистачає, вся в боргах. Тоненька, я б сказала, суха, але завжди модно вдягнута, волосся пряме й аж червоне, під очима мішки, можливо, від куріння, навіть «ботекс» не допомагає їх вирівняти, а можливо, від вічного недосипання.

Працювати офіціанткою в її віці, звичайно, заважко, однак нічого іншого не навчилася робити. Усе життя у сфері обслуговування, і ця робота їй до душі, як сама висловилася: «Працюючи — спілкуюся».

— Не думай, що я народилася офіціанткою, — зізналася якимось при розмові Олесею. — Я, навчаючись у Харкові, познайомила з болгариним, вийшла за нього заміж і опинилася в Софії. Не зійшлися характерами, він одружився з болгаркою, на двадцять років старшою за нього, а я залишила чарівну Софію і опинилася в Афінах. Нічого не вміла, тому і пішла мити посуд в тавернах. Правда, була в мене перша робота по догляду за пристарілою, якої я не забуду, доки житиму, я б сказала — «перша любов».

— Працювала я по догляду за бабусею, маленькою, хворобливою, побожною і дуже доброю, — розповідала Олесею. — До моїх обов'язків належали догляд за старенькою, приготування їжі і щоденна прогулянка в пар-

ку, яку ми часто замінювали відвідуванням невеличкого і затишного кафе, де за філіжанкою кави гомоніли про життя-буття, хоча, зізнаюся, говорила бабуся, а я мовчазно слухала, бо ледь розуміла мову. Добрі та знаючі очі бабусі мене заворожували, налаштовували на добрий лад, допомагали подолати мовний бар'єр. Жилося мені добре і спокійно, платня висока, роботи небагато, бо прибирати і прати приходила албанка, а всі платежі бабусі оплачував юрист.

Та біда нас підстерігала, мовби позаздрила доброму й тихому життю. Чоловік бабусі, царство йому небесне, помер давно, залишивши велику спадщину. Був у нього і племінник, який жив далеко і не подавав звістки про себе. Одного прекрасного дня пролунав телефонний дзвінок і сповістив, що племінник дуже сумує з приводу смерті дядька, а помер той десять років тому, і хоче побачити дорогу тітку. Наступного дня, заявившись у гості, довго розглядав просторі, чисті й гарно умебльовані численні кімнати вілли, що височіла на березі моря, розпитував про здоров'я бабусі та зі щирим занепокоєнням висловився про важливість медичного обстеження тітки, на яке бабуся дала згоду.

Через кілька днів лікар, який назвався терапевтом, вислухавши стареньку, запропонував їй пройти обстеження в лікарні. Бабуся категорично відмовилася, а лікар, котрий майже був готовий до такого, виписав рецепт для придбання ліків. Племінник супроводжував лікаря і наступного дня приніс куплені ліки: маленький

флакони з написом «Пити по столовій ложці три рази в день після прийому їжі»...

Олеся замовкла, говорити їй стало важко...

— Якби я знала, що після вживання цих ліків бабуся помере, я б відвела замах на її життя, але... Помирала старенька тихо і спокійно. Спочатку загострився ніс, пожовкло обличчя, тоді почорніли нігті, а наступного дня перейшла в інший світ, не здогадуючись, що допоміг їй у цьому «люблячий» племінник... Чимала спадщина перейшла в його нечисті руки...

— На похороні плакала лише я, — додала уже по паузі Олеся. — Про смерть бабусі не довідалися навіть сусіди. Заборонив.

Перша любов, з трагічним кінцем...

Чиста вода

Цього дня все було по-новому: сонце високе й усмінене, небо, наповнене чистотою і прозорістю, тріскало від густої синяви, тротуари, заповнені тисячами очей, миготіли кольоровими спинами, машини аж вгрузали у розпечений асфальт, пахло смолою й олеандрами, що горіли при дорозі густим червоним квітом, мов світлофори.

Я спішила на радіо. Запрошення пекло руки, не давало спокійно жити. Вирівняні довгі коси, що так личили мені, новенький бежевий костюм, туфлі на високих підборах, звичайно, відеокамера — і я в дорозі. Чекати тролейбус номер два не доведеться довго. Його маршрут запрограмований. Кожні п'ять хвилин, з великою чіткістю, явно шануючи свою роботу й імідж водія, він звільняв зупинку від наговпу, розвозячи щоденних пасажирів за місцем призначення.

Майже кожна людина, окрім сумки чи авоськи, тримала в руках пляшку з водою. Це вже було законом. Виходити з квартири в сорокаградусну спеку без води — заборонено! Дехто, щоб мати холодну воду на триваліший час, заморозував її в морозильній камері холодильника. Були й такі, що носили з собою маленькі сумки-холодильники, не кажучи вже про захисні окуляри, крем, одяг з довгими рукавами, капелюшки чи парасольки...

Стоячи осторонь, замріялася і незчулася, коли поруч зупинився велосипедист... Вийнявши пляшку із сумки,

пив спрагло і зі смаком, не спішив, вода текла по бороді, розливалася по сорочці... Нарешті з питтям було покінчено, пробіг поглядом зупинку і, знайшовши ящик зі сміттям, кинув пляшку по сліпій траєкторії... Та летіла довго й упевнено, тарабанячи недопитою водою, і з гуркотом гепнула, ні, не в смітник, а в металеву накривку... Вода не вихлюпнула з посудини, вона вибухнула фонтаном, осідаючи на почорнілу від пилюки й спеки накривку, і чорними бризками осипала замовклих й оторопілих людей... Мій костюм до невпізнання змінив свій колір, безліч малих і великих чорних плям явно його не прикрашали...

Велосипедист, а йому було, мабуть, років п'ятнадцять, навіть не повів оком, не вибачився, стояв непорушно і байдужим поглядом блукав по гурті людей, певно, когось шукаючи.

— Що, язика проковтнув, хоч би вибачився! — мало не плачучи, шепелявила бабуся, струшуючи брудні плями з одягу.

— То не я, — засопів підліток, — я пив чисту воду.

— Так вас у школі вчать, нашкодів — і в куток? — обіззався маленький, згорблений чоловік, спираючись однією рукою на палицю, а другою витираючи забризкане лице.

— А зараз канікули, — розсміявся велосипедист, явно задоволений своєю кмітливістю.

— Розуму тобі не позичати, тільки не там, де треба, тримаєш, — вправно орудуєчи паперовими серветками

і мало не плачучи, молода мама намагалася стерти бурого кольору плями з білосніжної сукеночки доньки, яка скривленим личком виказувала «радість» від скоєного...

— Налетіли, як оси, вчителі гівняні, — пальнув на прощання беззубим ротом юнак і зник за будинком...

Я розгублено мовчала, було не до радіо... Настрій зіпсовано, хіба тільки настрій?!

Тільки зло приходить само, порядності потрібна відвага...

Брехня

Марія очікувала мене на сходах. Очі заплакані, лице червоне, аж опухле.

— Мого забрали в лікарню, — мовила схлипуючи.

— Зайдемо до мене, поговоримо, — сказала я делікатно.

— Ні-ні, я чекаю дзвінка, — тримаючись за двері і стививши голос, протягла сусідка.

— А не краще вам було поїхати з ним? — мовила я по паузі.

— Що ви, заборонив! — уже з серцем мовила Марія. — Хіба я маю що вдягнути?!

— Може, щось виберете з моїх речей? — запропонувала я непевно, бо дуже вже тендітним, я б сказала, сученьким було її тіло.

— Дякую, але він не заслуговує на такі «жертви», — зів'яло й уже заспокоївшись, простогнала Марія. — Йому цілу ніч було погано, я і чай, і компрес, то міряю тиск, то температуру, то лід до лоба, то масаж, то молоко з медом, питаюся, як здоров'я, чим допомогти, а він мовчить і сопе, а коли приїхала «швидка», знаєте що сказав?!

Я мовчазно дивилася в уже сухі очі сусідки, хотілося почути, що сказав щось на зразок: «Відпочинь, бо ж не спала цілу ніч», або «Дякую тобі, моя люба, за турботу», або ще щось важливіше, щось лагідніше...

— Ковзнув злим поглядом і стрільнув через зуби: «Я тебе розкусив, уся твоя турбота брехлива, і сама ти брехунка, граєш сестру милосердя, чекаєш, щоб ноги витягнув, не вийде, не дочекаєшся, я тебе першу жажену в могилу»...

— Це, мабуть, сказано з болю, хворі завжди прискіпливі й дратівливі, — пробувала я розмагнітити ситуацію.

— Ні, з ненависті, — Марія знову заплакала. — Скільки років змарновано, скільки нервів спалено, а він усе своєї, його нічим не візьмеш, звісно — тварина...

Оглянувшись, вона раптово зникла за дверима.

Дзвонив телефон...

Томилка

Лариса жила й навчалася в Ленінграді, заможні батьки любили свою одиначку! За відмінне навчання і гарну поведінку вона отримала нагороду — двотижневу поїздку до Греції. Усе було романтично і незвично: море, сонце, розкішний готель, знайомства, екскурсії. Все, як у казці — і раптом він, нестримний і наполегливий... Обмінялися адресами, телефонами, два роки тривав поштовий роман, платонічна любов спалювала обох, чекали зустрічі...

1996 рік став вирішальним у долі Лариси. Випускниця престижного вищого навчального закладу, небачено вродлива і щаслива, вона зійшла з трапа літака Ленінград–Афіни й упала в обійми повного та злегка лисуватого чоловіка, який уже починав утрачати красу й молодість, був втомлений життям і роботою, але ще випромінював ентузіазм й енергію. Рівно через дев'ять місяців Лариса народила дочку з небесно-голубими очима та білосніжною шкірою. Суджений Лариси виявився порядною людиною, розписався з нею, а через кілька місяців обвінчався в церкві. Здавалося б, усе добре, але... Оце «але» часто-густо заважає нам жити, робить нас нещасливими й бідними, а життя — втраченим і безнадійним...

Усе почалося з ревнощів. Він ревнував красуню дружину до одягу, в якому ходила, до неба, в яке часто за-

дивлялася, до повітря, яким дихала, до книги, яку читала, до їжі, якщо це була російська, до телефону, що дзвонив із Ленінграда, до ліжка, на якому спала, до дочки, яку безтямно любила... Спочатку це навіть забавляло молоду жінку, але вона не була готова до такої важкої і тиранічної любові. Згодом ревності стали вибухівкою для щоденних конфліктів, усе триваліших і наполегливіших...

Відкривши свій магазин, подружжя раділо успіху, що тривав протягом десяти років. Куплена розкішна квартира була явним показником процвітання, робота давала можливість жити відкрито і безбідно... Однак її суджений ставав усе більше вайлуватим, байдужим і недотепним. На плечі молодої жінки лягли домашні турботи, робота в магазині, виховання дочки. Вона тримала не три кути в хаті, а всі чотири... Це ще можна було стерпіти, та скоро посипалися щоденні образи: спочатку в хаті, а пізніше — на людях, у магазині, по дорозі, у ресторані, в гостях. Він обзивав її найнесподіванішими словами, втискав у землю, знищував, добивав, глушив, як браконьєри глушать рибу в ставку, а сам знав і любив лише три речі: де поїсти, де добре поїсти, де смачно поїсти!!! Театр, кіно — все це чуже й непотрібне, концерти він улаштовував у квартирі, на роботі й у присутності одинадцятирічної донечки... Незлюбив батьків Лариси, які, маючи єдину дочку, телефонували, кликали в гості, а коли її мама захворіла, не дозволив поїхати в Ленінград, сказав, що краще б теща померла і залишила їх у спокої... Жити в такому щоденно-

му тиску ставало нестерпно, проте Лариса терпіла, думала, що з часом взаємини налагодяться, постаріє чоловік — й усе зміниться на краще...

Та сталося несподіване. Донечка, її люба доня, її єдина надія і радість, її золоте сонечко, почала віддалятися від мами! Вона, Лариса, цілий день на роботі, доня з бабусею і татом, а мама не потрібна, мама погана, не хоче виховувати доньку, не піклується про малу, покинула напризволяще, пропадає щоденно в магазині, збирає копійки, продаючи одяг... Якби ж то правда! Не казав ніхто дитині, що з маминого магазину живе дві сім'ї, і то безбідно, всі рахунки з двох квартир оплачує Лариса, всі витрати на закупівлю продуктів магазин брав на себе, школа платна, звичайно, музична школа, балет — за все платила Лариса... І це ще не все. Почали приходити рахунки з перукарні, хлібного магазину, навіть від платних лікарів. Дві сім'ї обслуговувалися на широку ногу. Все зносила невістка покійно, думала, що любов і підтримка повернуться тим самим.

З часом дочка перестала спілкуватися з мамою, не помічала її, на всі запитання і старання поговорити відверто відповідала мовчанням, а російську мову, якою вільно володіла, мовби забула, а якимось проговорилася, що тато забороняє говорити маминою мовою... Нещодавня ревізія в магазині виявилася останньою. Він, чоловік, придирався до кожної копійки, зняв навіть одяг із дружини, мотивуючи це тим, що краще було б його продати, а не носити на роботі...

Розлучення не було спонтанним. Рішення довго визрівало в душі молодої жінки: щоденна неповага й айдужість, мізерія й егоїзм, підлість і підступність штовхнули її на рішучий крок. А з ким залишиться дочка? Це вже було вирішено давно, звичайно, останнє слово за судом, але... Навіть якщо суд буде гуманним і дочка залишиться з мамою, виїхати з держави вона не зможе, навіть відвідати бабусю в Ленінграді: закон на стороні батька, без його підпису блакитноока дівчинка безвиїзна...

Помилка, за яку платитиме Лариса, надто дорога. Як влучно сказано, що вчимося на помилках, але буває, що їх уже виправити неможливо...

Випробування

Розбудив мене легенький стукіт у двері, ледь чутний, але наполегливий. Заглянувши у невелике вічко, що красувалося у металевих дверях, я впізнала Марію. Відкривши не лише двері, а й серце, запросила ранкову гостю до кімнати. Невизначеного кольору, вицвілий від прання халатик елегантно прикривав її худеньке тіло, а ношені й переношені тапочки, які Марія соромливо ховала під диван, світили невинними, однак заштопанними дірками. Гладенько зачесане волосся, хоч і не фарбоване, сяяло доглядом.

— Приготую каву, — мовила я по паузі. — Яку ви п'єте — з цукром чи без?

— Як мило, що ви питаєте про це. Мене ніхто ніколи не питає, що я хочу. Я звикла жити без забаганок, нічого не просячи, нічого не вимагаючи, і з часом відчула велике полегшення... Знаєте, чому людина нещаслива? Тому, що вона хоче більше, ніж може одержати...

— Погоджуватися з вами просто, і знаєте чому? Тому, що вашими устами говорить добро, — ставлячи на стіл паруючу каву, мовила я.

— Та я хотіла про гроші... Пам'ятаєте ту випрану п'ятірку? — Марія з великою граціозністю й елегантністю піднесла до рота маленьку філіжанку, зробила ледь помітний ковток і поставила чашку на стіл, лівою рукою, мовби балансуючи на канатній дорозі, взяла кольорову

серветку, склала її вдвоє, тоді вчетверо і притулила до уст. У цих природних рухах відчувалося вміння поводитися за столом; вона не грала, кожен рух був витонченим і простим, вона аж сяяла від повноти вишуканості та ще чогось значущого і незбагненого.

— Я віддала йому ту нещасну п'ятірку, — мовила й аж засвітилася від сказаного. — Хочете знати його реакцію?

— Мабуть, запропонував залишити на щастя, — сміючись, висловила я першу набіглу думку, зручно вмошуючись у глибокому фотелі.

— Ні, не вгадали, — похнюпившись, продовжила Марія. — Реготав довго і біснувато, а тоді випалив: «Чому тримала аж два дні, хотіла приховати? Я навмисне залишив, щоб випробувати тебе на чесність!»

— Так і сказав? — аж підвелася я.

— Навіть більше, кричав: «Злодійка!..»

— Але ж це неправда! Ви ж знайшли гроші випадково, після прання, прасуючи...

— Моя думка його не цікавить, я — піддослідний кролик.

— Але ж це не по-людськи! — уже загорялася я.

— Моя совість чиста. Я віддала знайдені гроші і можу спокійно спати, спокійно жити. Я склала іспит на чесність, правда, з затримкою. Лише оце мене тривожить... Чому не кинула той злощасний папірець в очі того ж дня, коли знайшла?..

— Він вас не поважає, — вихопилося в мене.

— Він ніколи мене не любив, не кажучи вже про повагу, а одружився тільки з ревнощів, бо його товариш був закоханий у мене.

— Та це ж не життя, це щоденне випробування, мука! Невже у вас вистачає сили волі терпіти такий психологічний тиск?

— У кожній трагедії є краплини надії і віри... Чому має силу граніт? Його тіло різномірне, складене з різних, не завжди міцних природних укралень, але яка симфонія, яка твердість! У житті також трапляється безліч дивних непорозумінь: часто йдемо вгору, хоча треба йти вниз, буває, що петляємо по стежці, а поруч — широка і пряма дорога...

— Але ж він найближча вам людина, докори сумління його не мучать?

— Я сама вибрала таке життя, терплю його... Знаєте, скільки адреналіну виділяє мій організм, коли його очікую? Я тремчу-тремчу від повноти потрібності...

— Вам ніколи не спадало на думку залишити все, зникнути, почати все спочатку?

— Ні, я вже ніхто без нього, — мовила з якимось незрозумілим блиском в очах. — Хоч і з ним я теж ніхто, але в тій порожнечі існує лише він...

— Це, мабуть, дуже важкий вибір?

— Я навчилася неможливе робити можливим, важке — легким, а легке — цікавим! Знаєте, в чому моя сила? Я навчилася вибачати... Вибачаю всім і завжди — собі ж ніколи!

— З вами важко не погодитися, ви вмієте бути сильною! Слабкість — сьогодні велика, недозволена розкіш! Але ще Цицерон сказав: «Не можна любити ні того, кого боїшся, ні того, хто боїться тебе».

— Як багато хороших висловів і як багато нещасливих сімей! Хіба можна, вивчивши цитату Цицерона, бути досконалим і щасливим?!

Я була безсильна перед цією мудрою і водночас безпорадною жінкою, але життя триває, і воно прекрасне, навіть у своїй незбагненності...

Навчитися вибачати — мабуть, у тому найвищий сенс життя...

Неправда

— Мені не болить його брехня, мені раптом стало шкода себе, — нервово посіпуючись, мовила Аня, — розумієте, шкода себе! Таке невинне питання — і така незрозуміла реакція!

— Усе, що робиться в житті, завжди на краще, — мовила я, стараючись пом'якшити ситуацію.

— Я просто запитала, чи телефонувала попередня дружина, — з гіркотою в голосі мовила Аня, — хоча знала, що вони спілкуються. Хіба я проти, хай телефонує, але для чого це так категорично заперечувати?!

— Може, він не хотів тебе зайвий раз нервувати?

— Але ж я все одно знаю, то чи варто приховувати? — наполягала на своєму Аня.

— А може, це був просто помилковий виклик?

— То тим більше, не варто приховувати! — не здавалася молода жінка.

— Знаєш, чоловіки часто приховують те, що є очевидним...

— Але ж я не вимагала зізнання, для мене важливо було почути правду! — покусуючи пальці, Аня тремтіла, мов листок на вітрі.

— Буває, що правда гірша за обман...

— Але на моє запитання міг відповісти, що з першим шлюбом покінчено, що любить лише мене одну, а телефонної розмови як такої не було, вона просто помили-

лася номером... Я хотіла почути заспокійливу, солодку мову коханої людини...

— Буває, що ми, жінки, хочемо більше, ніж можуть дати нам чоловіки, — розбавляла я вино водою.

— Хіба я так багато хотіла? Я просто поставила просте запитання, на яке чекала чесною відповіді, зовсім не хотіла сварки, тим більше — погроз на мою адресу. Це просте запитання вивело його з рівноваги... Знаєте, як кричав, бігав по кімнаті, наводив безглузді докази моєї ревності! Його неможливо було зупинити!

— Любить тебе!

— А я що, проти любові? Думала, у нас усе добре, притремося, мріяли, планували...

— А може, справді ти перебільшуєш?

— Сімейне життя починається з любові та довір'я... Я ж йому не брешу!

— Коли любиш, важливо навчитися вибачати! — подумала я вголос. — Щоб обійти гору — потрібна мудрість!

— Брехня — завжди брехня, як би ти не мудрував!

— Може, перша дружина має з ним якісь фінансові справи, про які тобі не відомо!

— А чим завинив посуд, що бив, він теж має фінансові справи? І мене не обминула його участь...

— Невже підняв руку?

— Не руку... Притиснув пальці дверима і засміявся злісно в очі... Спам'ятався лише після мого відчайдушного крику, — Аня простягнула руку, де на кінчиках

довгих і білих пальців красувалася чорна лінія вишуканої любові.

— Та це ж садизм...

— Ні, це ненависть!

— Мабуть, ти заторкнула дуже болюче питання?

— Так! Я теж про це подумала. Питання його першого шлюбу ще не вирішене остаточно. Він, мабуть, використовує мене з єдиною метою: викликати ревності в попередньої дружини...

— Ти не пробувала обійти цю тему мовчанням?

— Від мовчання я глухну, тупію, чахну, хоча з коханою людиною і мовчання — розмова.

— Тоді ти знаєш, що робити!

— Так, я не хочу такого шлюбу, зберу речі — і додому, але ж є ще грошове питання... Я ж на міліні...

— Що, невже у нього матеріальна скрута?

— Він на нулі, тому й сходить з розуму...

— Що, нічого за душею?

— Казино забирає все, навіть розум! Нічого на завтра, живе сьогоднішнім днем...

Аня зібралася йти... З вікна навпроти пахло смаженою картоплею, а поверхом нижче роздертим голосом голосила флейта...

Концерт на одну дію без продовження...

Позерство

Я запрошена на каву. Мила сусідка була наполеглива. Чиста і зі смаком умебльована вітальня дихала свіжістю й елегантністю. Господиня поралася на кухні, а з маленького магнітофона лилася класична музика. П'ята симфонія Бетховена, зазначила я подумки. Коли кава вже парувала, скрипучі двері раптово відчинилися — і на порозі виріс хазяїн.

— А в нас гостя, — мовила лагідно господиня, мовби вибачаючись і червоніючи.

— Мені пора, — сказала я, підводячись, навіть не торкнувшись до кави.

— З радістю прикрашу вашу компанію, — мовив сучасний і сутулий хазяїн, — якщо ви не проти!

Мені нічого не залишилося, як погодитися з пропозицією сусіда. Нарешті я мала можливість придивитися до чоловіка Марії з близької віддалі. Нічого незвичного: висушене обличчя з великим, здавалося, приліпленим носом і кістляві руки, прикрашені розкішним перснем із масивним камінцем.

— Цукор — солодка смерть, — зауважив кістлявий, коли дружина зробила порух покласти другу ложечку цукру в чашку. — Боюся передчасно стати вдівцем! — а сміх задеркиватий, гусячий...

— А ви що, без цукру? — пильно дивлячись у мій бік, запитав господар. — Жінка повинна бути солодкою!

— У тістечко покладено забагато крему, — косо глипнув на дружину, коли та спробувала покуштувати солодке.

— Ну хоч половинку, — підсунув до мене тарілку з тістечком, — вам повнота не загрожує!

— Чогось сучаснішого не могла включити? — вередливо до дружини. — Що, на класиці клином світ зійшовся?

— Вам подобається серйозна музика? — кинув мені облесливе слово, бо спробувала заперечити. — Дивіться, які в нас з вами витончені смаки! Я Бетховена люблю, навіть добре сплю під його музику!

— Цукерки кладуть у цукерницю, — метнув вогнями в сторону дружини. — Торік кришталеву розбила, худоба...

— Білих не знайшлося серветок, що розклала кольорові? — і, побачивши моє скривлене лице, виправився: — Знаю-знаю, жінкам, як бикам, подавай червоне!

— Літо! Море! А моя дурна купальника не підбере, — сміявся задоволено. — На пляж нудистів хай іде, менше витрат...

— А ви не засмагаєте? — і, побачивши, що я заперечно похитала головою, продовжив: — Правильно, навіть якщо палити білу шкіру! А моя «ворона» на балконі печеться!

— Я теж писав колись, але олівцем, стерлося, — уже по паузі, смачно сьорбаючи каву, продовжив усміхаючись. — Моя «корова» теж добре пише, але задом...

— Дивіться, яка струнка, манекен! — і шарпнув дружину за руку. — Я ропах не люблю, мені їх даром давай, не хочу!

— Місце жінки біля плити, і повний рот води, — ставив булькаті очі на круги. — Дисципліна і ще раз дисципліна! Знаєте, у чому щастя людини? У дисципліні!

Згадавши про невідкладні справи, я залишила гостину.

У голові гуло.

Яка гнида!

Любов — це мистецтво

У Катерини все прекрасне: і думки, і тіло! В міру повна, в міру елегантна, в міру весела! Ми зустрічаємося рідко, але кожна зустріч бажана й цікава. Основне заняття подруги — подорожі.

— Тиждень має сім днів, а я відпочиваю всі вісім! — сміється Катя, хизуючись модним одягом.

— Учора повернулися з Італії, — без гордості мовила молода жінка. — Італію треба бачити, тут розповідь не допоможе...

Я не випитую, вичікую, мені приємно помовчати зі щасливою, за її словами, жінкою. Вона сама, без зайвих запитань, починає розмову, їй теж потрібне спілкування.

— Щастя тоді вагоміше, коли є з ким ним поділитися! — розпочинає розмову Катя. — Вийти заміж за грека не проблема, але як вийти! Я зробила правильний вибір! Хоча він старший на десять років, це мені зовсім не на заваді! У нас усе для мене: і світло, й одяг, і розваги, і подорожі! Не думайте, що я перевтомлююся від роботи! Мої обов'язки — тільки любити! Простору квартиру прибирає албанка, дачу — молдаванка, готую їжу рідко, обідаємо у ресторані, зауважу, щораз в іншому... Щовечора у нас свято, море чекає нас, і ми йому не зраджуємо...

— Він не працює? — поставила я невдале запитання.

— У нього фірма, і не в одній країні, але, висловлюючись його словами, найкраще заняття — це я! Йому приємно робити маленькі несподіванки для мене... Тоді я радію мов дитина, і це йому дарує велику втіху.

— У вас не буває непорозумінь?

— Бувають, ще й скільки, але в основному з приводу одягу... Коли йдемо в ресторан, він хоче бачити мене модно вдягнутою, навіть не модно, а екстравагантно: оголені плечі, високі підбори, модна зачіска...

— Елегантність втомлює?

— Не кажіть, ще й як! Буває, не хочу йти нікуди, ображено надуваю губки... Тоді він пропонує піти в театр, знає мою слабкість! На це погоджуюся з великим «небажанням»...

— А книги?

— І щодо книг у нас сварка. «Викинь їх на смітник, — часто радить. — Від книг лишень смута на землі!»

— А ностальгія?

— За чим шкодувати? За життям листоноші в селі? За важкою сумкою на плечах? За весняним та осіннім бездоріжжям, що засмоктувало не лише колеса велосипеда, а й мою душу в болото?

Катя змахнула сльозу, вийняла маленьке люстерко, звичним рухом руки поправила біле, гарно вирівняне волосся й усміхнулася... Їй так личила посмішка...

— Я щаслива! Щастя моє в любові... Не думайте, що це легко! Адже Роксолана теж піднялася саме в любові!

Ставши дружиною Сулеймана, завоювала його прихильність і любов, виросла до статусу правительки Туреччини. Любов — це мистецтво!

— Але щастя і скло не вічні!

— Так, я це знаю! Усе б'ється! Що більше живеш, то більше втрачаєш. Не будемо про це. Хто може бути певний за завтрашній день?

— Ви живете казковим життям?

— Так, мені добре в моєму казковому замку. Хоча, признаюся, любов не можна купити, але можна купити все, що її оточує... Даруйте, треба йти. Нині у нас паті. Треба мати чудовий вигляд. О другій маска, о третій зачіска, о п'ятій манікюр.

— Щоб стати щасливою, треба вміти приваблювати щастя, — уже на прощання мовила Катя. — І мені це вдається.

Без любові людина мертва!

Голуби

Голуби! Їх так багато, що рябіло в очах. Але я не про це, я про любов! Навпроти, пірнувши в глибоке крісло, пані Ефі годує голубів. Вони, довірливі й добродушні, їдять навіть з рук.

Пані Ефі зі знанням справи, купивши солодку булочку, дрібнить її на маленькі шматочки і радіє, роздаючи любов. Так легко її роздавати, якщо маєш багато. Звісно, кожна людина ділиться тим, чим багата, дарує те, що є в надлишку... Пес Мауглі сидить поруч з господинею, вичікує! Голуби його не цікавлять, він довірливо заглядає мені в очі. Вивчає!

— Мауглі має подругу, — не без гордості веде мову пані Ефі. — Знаєте, вибрав кішку...

— Як, — дивуюся я, — собака дружить з кішкою?

— Бачили б ви, як вони цілуються! — розкотисто сміється пані Ефі, оголюючи разок рівних зубів-на-мистин.

А голуби, смачно пообідавши, повсідалися поруч... Голівка до голівки...

— Дякую, — говорять голуби моїми устами...

— На здоров'я, — відповідає пані, а в очах сльози.

— Я часто докоряю своєму чоловікові, звичайно, подумки, — після довгої мовчанки продовжує жінка. — Розумієте, відійшов в інший світ і залишив мене одну! Як це несправедливо!

— Невже чує! — пробую заперечити я.

— Чує, — грає очима пані Ефі, — раз наснився, благав не плакати і за могилою сина доглядати... А на прощання сказав: «Живи з любов'ю!»

— Невже і син?..

— Так, йому було сорок п'ять... А знаєте, як любив голубів! Мабуть, це родинна любов. Йому поштові особливо подобалися... Після смерті сина ми з чоловіком підтримували одне одного, розраювали... А тепер я одна, точніше, удвох із Мауглі... Собака все розуміє, тільки мовчить...

Голуби пурхали на місці, не хотіли прощатися з привітною пані Ефі. Їм добре в її чистому біологічному полі!

І мені теж...

Люби, а все інше додасться...

Фотоапарат

Марія не показувалася на очі. Її мовби хто підмінив. Навіть на мої дзвінки відповідала мовчанням. Та побоювання виявилися марними: сусідка жива і здорова, але «залагла» на мілину...

Задощило. Ріденькими цятками дощик заглянув на балкон, покропив тент, відсвіжив повітря. Після місячної спеки навіть така мжичка була невимовною радістю... Він, дощ, не долітав до землі, випаровувався на ходу, однак наповнював повітря легкістю і дзвоном...

— Доброго дня, — почулося приємне збоку.

— Допомагаєте дощу? — усміхнувшись, кинула Марії, яка поливала квіти.

— Так, хоче допомоги, — а обличчя сумне, — і я теж її потребую...

— Допомога всім потрібна, — ввічливо підтвердила я. — Кому матеріальна, кому моральна...

— Для мене важливі всі, але без опору...

— Ви про який? — мовила загадково. — Фізичний, моральний, тілесний, економічний, повітряний?

— Мене найбільше тривожить душевний, — виходила на розмову Марія. — Дивіться, яка несправедливість! Я не опиралася шукати фотоапарат! Десять років ним не користувалися, невідомо, де загубився, але я шукала... Для мене ці пошуки були приємні! Я сподівалася, що роблю добру справу, старалася, перевернула все у хаті. На-

решті, думалося мені, зможу і я побачити своє відображення на плівці... Це ж так просто, лише один кадр!

— І що, не вдалося?

— Найсмійніше те, що фотоапарат був потрібний не для мене!

— Не розумію, що ви маєте на увазі?!

— Маю на увазі собаку! Гарне, маленьке цуценя породи китайський шарпей, з розумними очима, фіолетовим язиком і шкірою, на кілька розмірів більшою від самого тіла...

— То в чому ваша проблема? — аж знітилася я. — Хіба ви проти фотографій цього кумедного цуценяти?

— Справа не в цуценяті, — не дивлячись мені в очі, мовила сусідка, — справа в мені! Для мене не знайшлося навіть одного кадрика...

— Даремні хвилювання, на іншій плівці знайдуться кадрики і для вас!

— Не думаю! Він заявив, що не хоче бачити мою «морду» на фотопапері! Плівка коштує грошей: «Купи і фотографуй!»

— Це навіть не смішно, — аж розгубилася я.

— Гірко, — сказала Марія.

А з поливальниці вибігла краплина.

Мені здалося — з серця...

Психолог

Тролейбус, переповнений людьми, гув, ніби вулик! Навіть тим пасажирам, які сиділи, не позаздриш. Вони тримали на своїх плечах сумки, авоськи, нависаючі тіла стиснутих, спресованих людей... Не дихаючи, приплюснута до сидіння, я винувато мовчала, вкриваючись потом...

— Сідайте, будь ласка, — промовив привітний чоловік, звільняючи місце.

— Дякую, — відповіла я, жалкуючи, що це не відбулося на початку маршруту. — Я на наступній виходжу!

— Я теж на наступній, — мовив бородатий добродій. — А у вас добрі очі!

— Втомлені, — сказала я по паузі.

— Очі — дзеркало душі, — не відступав чоловік. — Я психолог, мені видніше...

— І Гончар писав: «Спершу очі, а все інше те, що навколо них», хоча, розумію, Гончара ви не читали...

— Моя наречена зі Львова і, мабуть, читала вашого Гончара, хочете, познайомлю?

— Я не проти, — мовила по паузі, — але це ж, мабуть, незручно...

— Незручно тільки штани вдягати через голову, — уже на зупинці, притримуючи мене за руку, щебетав психолог.

У затишному кафе, зручно всівшись у кріслі, я очікувала на знайомство з нареченою, але...

— Ось вона, моя наречена, — і добродій вийняв портрет фото, з якого грайливими очима дивилося на мене приємне обличчя молодої жінки.

— А вона що, не тут? — від здивування я роззявила рота.

— Місяць, як виїхала в Канаду, дочка народила, захотіла познайомитися з онучкою.

— Яке це щастя, діти! — підводячись з місця, мовила я. — Даруйте, але я поспішаю...

— Я вчу українську мову, може, ви допомогли б мені перекласти кілька незрозумілих слів?

— З великим задоволенням, — усміхнулася я. — Сама часто заглядаю до словника. Українська мова така багата!

— А ви, мабуть, маєте справу з літературою, у вас чиста вимова...

— Так, але це вже інша тема...

— Може, у вас є щось почитати по-українськи?

— Можу вам запропонувати збірку поезій українською мовою, — і, вийнявши з сумки свій збірник, простягла бородатому.

— Фотографія красива, — виважив психолог, гортаючи книгу. — А може, це ви?

— А що, подібна?

— Ну звичайно, я зразу впізнав! Отже, я маю справу з письменницею! Людиною, вищою від мене! А я, мовлячи словами Сократа, «одне знаю, що нічого не знаю».

— Маєте рацію, бо що більше знаєш, то більше не знаєш... І, як на мене, краще не знати нічого, ніж мати помилкові знання!

Телефон нагадав про себе, і психолог, вибачившись, кинув у мікрофон кілька завчених солодких слів...

— Моя! — не без гордості заявив чоловік. — П'ять тисяч євро вислав... Хай відпочиває... Потіха! Десять тисяч поклала на книжку під дев'ять процентів, не хоче переривати...

— Як чудово, коли людина має матеріальну підтримку в житті...

— А ви, мабуть, негусто? — і хитро блимнув очима. — Книги ваші продаються? Я чув, що література заважає...

— Не жаліюся, — уже граючи словами, хитнула повітрям, — і в Києві, і в Афінах...

— Матиму за велику честь прочитати, — навіть не моргнувши оком, мовив психолог, беручи вибране. — Я через тиждень поверну...

— З великою радістю, — кепкуючи, промовила я, — але вона в мене в єдиному примірнику! От у книжковому магазині, що навпроти, можна взяти, яку забажаєте...

— Але ж у магазині не дадуть... — аж засмикався психолог, тручи двома пальцями правої руки, явно налякаючи на дармове.

— Друга думка завжди мудріша першої, — сказала я, підводячись з місця.

— А перша? — розцвіла широкою посмішкою бо-рода.

— А першої ви не сказали...

Містер сабатто

Субота як субота. Нічого особливого. День теплий. Не вітряно. Вулиці людні. Початок жовтня. Усі місця в магазині «Страсбурзьке кафе» зайняті, голці ніде впасти.

А в мене в руках вазон із квітами. Милі й ніжні хризантеми. І колір бузковий. Мама любили бузок, він цвів у нас під вікнами... Бувало, в дитинстві відчиню вікно — і повна хата духмяного запаху.

Я в цьому магазині не випадково. Усе мені тут подобається. Привітна і мила Хара простягає руку, вітається...

— Калі мера, — а очі світяться радістю і повагою.

— Доброго дня, — відповідаю я і прощу ножа.

Мені треба посадити квіти біля столика, що вже звик до мене, що чекає щоденно, надихає. Я тут разом із комп'ютером. Мені затишно і спокійно. І думка чудова визріла — посадити квіти... Я краще б матіоли насіяла, але це зроблю навесні. Довго не роздумуючи, беруся до роботи. Ніхто не звертає на мене уваги, думають, що так має бути...

У кожного своє заняття. Викопати невелику ямку зо-всім не важко, виймаю хризантему з вазона і саджаю в землю. Притискаю ґрунт, вмикаю автоматичне поливання. Не надовго, звичайно. Так радісно і весело... Я за столом, поруч мої квіти, парує кава.

Усе прекрасно. Але в цій ідилії не вистачає одного нехитрого елемента, аксесуара — простого погляду коханих очей. Я обділена цим. Назву це доповнення до повного щастя «Містер Савато», тобто «Пан Субота». А чому б і ні? Був же Робінзон і П'ятниця! Тож народження чарівного та коханого Містера Савато почалося... Я спочатку намалюю його в уяві... Яким я його уявляю... Високим? Ні, скоріше — низьким... Красивим? Не обов'язково, краще — поганим... Струнким? Ні, краще — злегка повніючим... Молодим? Зовсім ні, роки нам не на заваді, і сивина теж...

Так просто, намалюю портрет в уяві — і чекатиму...
Чи прийде?

Уміння дихати

Чорне сомбреро закривало половину його обличчя, а довге чорне пальто в поєднанні з невизначеного кольору окулярами додавало таємничості і шарму... Обійшовши кілька разів припарковану машину, чоловік діловито поглянув на годинник, явно хвилюючись, вийняв з кишені мобільний телефон.

Оглядаючи двадцять першу «Волгу» і ловлячи зосереджений погляд власника, я делікатно запитала:

— Продається?

— Продається! — чоловік у чорному відірвав погляд від мобільного. — А як ви здогадалися?

— Зовнішній вигляд автомобіля сам говорить за себе... Єдиний, мабуть, у Києві — й у такому зразковому стані!

— Маєте рацію! Я теж такої думки. До речі, мені сім тисяч зелених давали...

— І чому не продали?

— Всунула носа жінка.

— Ваша?

— Ні! Я чистий, як скельце. Дружина товариша.

— Але ж автомобіль вартує тих грошей! Антикваріат!

— А вона забожилася, що поб'є...

— Це їй, мабуть, було б не під силу...

— Звичайно! Це ж залізо, не яка-небудь пластмаса! Щороку на день мого народження ми з друзями танцюємо на капоті... — він став показувати пружність авто, вилізши на його носову частину.

— Та вірю-вірю, — замахала я руками, побачивши, що чоловік у чорному зробив спробу вилізти на дах.

— Довіряй, але перевіряй! Однак машина порівняно зі здоров'ям — ніщо! Здоров'я треба берегти! Його ні за які гроші не купиш...

Раптом, блиснувши окулярами, він запитав:

— А ви вмієте дихати?

— Даруйте, — знітилася я. — А хіба є люди, які не вміють дихати?

— Звичайно! Я б сказав, більшість! Ми не вміємо правильно дихати.

— Мабуть, це зі сфери фантастики?

— Зовсім ні! Подивімося на кішку. Вона дихає животно. А грудні діти? У них також під час дихання рухається животик.

— Ви лікар? — перевела я мову.

— Так, але я давно не займаюся практикою! Забезпечивши собі безбідне проживання, веду здоровий спосіб життя, нікому не заважаю, більше того, вчу правильно дихати... Адже, навчившись правильно дихати, можна застрахувати себе майже від усіх хвороб!

— А як бути з медикаментами? Ви що, проти них?

— Держава має великий прибуток від фармацевтичної промисловості, я не проти ліків, але...

— Скажете — спорт?

— Він теж!

— А як же тоді автомобіль? Краще пішки?

— Машина — це любов... Це як дружина, з нею важко, а без неї — неможливо!.. А от і мої подруги! — ледь схвильованим голосом промовив чоловік, вказуючи на двох панянок, які підходили до машини.

— Ми на дискотеку... Рух — це життя!

Вийнявши з авто два букетики квітів, чоловік у чорному, цілуючи розпашілих від швидкої ходьби жінок, привітав їх з Новим роком... Антикваріат плавно рушив з місця...

Чоловік у чорному сомбреро на прощання загадково помахав рукою.

«Вміє дихати...» — подумалося мені.

Лотерейний квінок

Задумавшись про щось своє, я не помітила, як поруч усівся елегантний чоловік. У метро часто так буває. Присісти біля когось чи комусь біля тебе — це нормальний спосіб поведінки. Але поважний чоловік чомусь привернув до себе увагу. Він, мабуть, поспішав, часто поглядав на годинник, виявляв занепокоєння.

— Котра година? — звернувся до мене, явно не довіряючи своєму годиннику. — Розумієте, зателефонували і повідомили про перенесення часу екзамену, а я в дорозі...

— Пів на другу, — подивившись на мобільний, відповіла я.

— Я поспішаю, — продовжував незнайомиць. — Мені треба зайти додому, передягтися, прийняти душ. Екзамени для мене — свято!

— Ви студент? — запитала я, вивчаючи погляд людини, яка так вільно і просто йшла на розмову.

— Що ви, я викладач військової кафедри. У мене сьогодні заочники. Я люблю своїх студентів і поважаю, — чоловік пильно подивився на мене. — Я можу приймати екзамен у письмовій формі або у вигляді співбесіди.

— Сьогодні ви оберете співбесіду?

— Так! Це найбільше мені імponує, і не тільки мені...

— Розумію! — погодилася я, усміхнувшись. — Для чого залишати сліди!

— Я був на дачі... Там така краса, тихо, як у казці... — чоловік примружив очі. — У мене снігурі прижилися... На калині... Я їх підготовую...

— Ви лірична натура?

— Ні! Я технік! Додам — навіть сухий... — він рвучко обернувся в мою сторону. — Але я виграв! Ідучи на пенсію, я не взяв запропонованого мені автомобіля, а придбав дачу! Знаєте, як я виграв! Це таке задоволення! З ранньої весни до пізньої осені я на дачі...

— Займаєтеся вирощуванням городини?

— Що ви! У мене біля хати посіяна трава... Але в теплиці я бог! Там я розкошую...

— А сім'я?

— Це довга і нецікава історія... Моя сім'я за океаном... Я полковник, мені не личить вживати рішучих заходів...

Права щока полковника раптово сіпнулася, в очах блиснула сльоза.

— Сім'я — це коли дружина в ліжку...

— Невже в Києві не знайшлося жінки, вартої уваги?

— Я інтелектуал, а сьогодні жінки такі плоскі, — мовив по паузі, пильно вдивляючись у моє обличчя.

— А як вас звати?

— !?

— Мовчите? Побачили б ви мене в папасі, тоді б не промовчали... — тоненькі вуса полковника попливли в гарній чоловічій посмішці. — Так, я маю право одягати форму полковника у святкові дні...

— На зупинці «Хрещатик» я виходжу, — встаючи, мовила тихо я.

— Щасливо вам! От бачите... Думав, що витягнув лотерейний квиток. А ви кажете...

— Двері зачиняються...

Поїзд плавно рушив, розриваючи тоненьку ниточку лотереї...

Медсестра

На тролейбусній зупинці було людно. Сніг трусив, як з мішка. За кілька хвилин я перетворилася на новорічного Діда Мороза. І не тільки я.

Маленька, але метка жінка, допомагаючи мені струшувати сніг із шуби, притримувала ногою дві важкі сумки, які так і норovali впасти.

— Я по хліб вибігла, — мовила жінка, побачивши мій здивований погляд. — Хлопці здорові, їсти хочуть, от і послали мене купити продуктів...

— Сини?

— Ні, не сини, хворі! Я працюю в наркологічному відділенні лікарні. Їдальні немає, от і харчуються за свій рахунок.

— Не може такого бути! — обурилася я. — У кожній лікарні є їдальня для хворих.

— Була, та загула... А для кого я купила десять хлібин? Гадаєте, для себе?

— ?!

— Ліки, бинти, харчі — усе за рахунок хворих... — продовжувала інформувати медична сестра. — А ви що, не місцеві?

— Дефіцитні ліки — це ще можна якось зрозуміти, але хліб! — обурювалася я, не звернувши уваги на останнє запитання. — Куди влада дивиться?

— Влада? Та їх треба гнати в три шиї! Животи наїли, а за народ не дбають... Я вже третій місяць без заробітної плати! Скоро піду з торбою, жебракуватиму...

— І багато хворих у вашому відділенні?

— Двадцять! Багато з них, зрозумівши, що стали на хибний шлях, хочуть позбутися наркотичної залежності.

— І що, тримаються?

— Так, але їм важко! Нестабільність у країні допомагає зірватися... Та й друзки, хіба відпустять? Мені жаль їх, діти наші...

Допомігши внести важкі сумки в салон тролейбуса, я дивилася на згорблену спину ще не старої, але змученої жінки в поношеному пальті.

— А вихід?

— Є, я знаю! — загорілися жіночі очі лукавим вогнем. — Не тільки я. Терпець скоро урветься. А тоді хай буде, що має бути...

Синдром страуса

— Ви знаєте, що в мене 47 хромосом? — кричав на весь автобус схожий на горилу чоловік, ледь тримаючись на ногах. — Я на одну хромосому «мудріший» за вас, точніше — на половину.

— Та це ж синдром Дауна, — тихо мовила худенька, з бородавкою на щоці, жінка.

— Правильно! Я з тим синдромом живу. Мені все можна, от втовчу когось, тоді заспіваєте.

Чоловік почав розмахувати довгими ручищами, товкти себе в груди і дико вивертати очі. Простуючи автобусом, він, мов танк, натикався на пасажирів, які послужливо розступалися, звільняючи йому місце для проходу.

Легенько штовхнувши мене в бік, жінка, котра спробувала зробити зауваження здорованеві, розпачливо похитала головою.

— Та в нього не лише синдром Дауна, в нього 173-й ген у четвертій ланці генетичного ланцюга алкогольно-спадковий...

— А ви генетик?

— Так! Рік, як вийшла на пенсію! Бачите, оцей знає, скільки хромосом у дауна, а депутат Іванов не знає... Виступаючи на засіданні Верховної Ради, він заявив, що має 47 хромосом... І це прозвучало на весь світ! Який сором! — жінка зробила великі очі. — Людина, яка має 47 хромосом, — убивця. Вона схильна насилувати й убивати. Це страшно!

— Звідки депутату знати, що кожна нормальна людина має 46 хромосом! — усміхнувшись, зауважила я.

— Так, він такий «зайнятий»! А може, у нього і справді 47 хромосом? Генетика — це дослідження генів. Кожна з 46 хромосом людини має своє навантаження. Уже виявлено ген втомлюваності. Якраз він захищає людину від перевантаження.

— У Франції молоді люди, перш ніж вступити в шлюб, роблять генетичний аналіз.

— Так, якщо в людини присутній 173-й ген, то це означає, що вона має спадковий ген алкоголізму. Це потенційний п'яниця... Й узагалі, всі хвороби людини передаються спадково, частіше через покоління або навіть два.

— Хто тут щось мав проти мене? — повернувшись від дверей, прохрипів схожий на горилу чоловік, згадавши репліку жінки.

Усі пасажири повтягали голови в шиї, навіть примружили очі. Спотикаючись, хапаючись волохатими руками за спинки крісел, даун вдивлявся в обличчя пасажирів.

— Хто хоче позбутися однієї хромосоми? Мати 45 — це така радість! — усміхаючись, скрутив голову під руку... Ні жалю, ні сліз...

На дорозі зупинилася «швидка». А коли в автобус зайшов озброєний охоронець порядку, всі з полегшенням зітхнули. Постаць горили, зігнувшись, почала ховати голову під сидіння.

— Синдром страуса, — кинув хтось.

Жан Скрип

— У вас така чиста українська вимова, — зауважила я, розмовляючи з директором однієї з київських установ.

— Кілька років тому оволодів державною мовою, — не без гордості відповів молодий елегантний пан приємної зовнішності.

— Ви що, іноземець?

— Ні, я українець, але українську почав вивчати вже у зрілому віці, після польської та італійської, — пан задоволено усміхнувся. — І не тільки з огляду на виробничу потребу...

— З вами все ясно! Мабуть, було нелегко!

— Уявіть собі, ні! Будучи сином військового, я майже не чув української мови в дитинстві, хоча народився в Києві. Але...

— Звичайно, цим зізнанням ви не відкриваєте Америки. Знаючи мову міжнаціонального спілкування, ви могли легко спілкуватися на всій території колишнього Союзу.

— І не тільки.

— А писали на якій?

— Щодо цього в мене своя філософія. Я вважаю, що мудрі і високоосвічені люди не пишуть...

— Виходить, ви не пишете тому, що вважаєте себе надто розумною людиною! Правильно я вас зрозуміла?

— Я знайшов виправдання, — примруживши очі, він усміхнувся лише кутиками уст. — Я ледачий!

— Це так мило з вашої сторони, така добірна самокритика.

— І додаю! За все в житті треба платити... Талант від Бога, його треба віддавати людям, не продавати, а віддавати безоплатно.

— А якщо ні, якщо не безоплатно, що тоді?

— Тоді віддасться значно більше...

Його очі раптом погасли і набули якогось несподіваного кольору.

— Генії в основному позбавлені щастя мати дітей, а якщо мають, то це хворі, недалекі діти.

— Це, мабуть, ваша особиста філософія.

— Ні, я оперую фактами. Дивіться, син Ейнштейна був даун.

— Даруйте, ваші докази непереконливі. А за що ж тоді митець повинен жити?

— Його має утримувати суспільство. — пан Скрип аж підвівся з місця. — Рембрандта утримувала громада, навіть закривала очі на його недоречності, яких, скажемо, було чимало.

— Я можу з вами не погодитися, але не маю права не поважати вашу думку.

— Одна польська письменниця якось під час бесіди вигукнула: «Яке це щастя, що я не пишу геніальних творів! У мене такі хороші діти!» — мирно оповідав пан Скрип.

— А у вас?

Пан Скрип скупо усміхнувся, і на його обличчі я прочитала дивні, майже цілком зрозумілі краплини щастя. У нього своя філософія... Він ледачий...

Ідею треба вміти не лише висловити, а й пропагувати. А вміння переконувати інших у правоті своєї теорії — це теж талант, який необхідно «віддавати»...

Нижче створіння

Маріс, смачно плямкаючи масивними губами, сьорбав гарячий чай. Розмова зайшла далеко. Життя жінок у Візантії його не цікавило. Що йому до того, що княгиня Ольга, правителька Київської Русі, будучи гостею автократора Костянтина, мала честь обідати з ним за одним столом!

Кажуть, горда була, під час зустрічі не впала автократорові в ноги, а лише кивком голови привіталася, й одягу турецького не наділа...

«Я б її, — думав Маріс, — в мене вона у решеті затанцювала б!»

— Моя Марія, — уже вголос вичавив, — не писне проти мене, знає своє місце. Я її вишколив. Як у стародавні часи. Їсти на стіл, а сама в кухню. Там її місце.

— Дядьку Марісе, ви такий непомітний, — делікатно мовив сусід, — важко повірити у ваш деспотизм.

— Жінка — нижче створіння, — уже повчально вів далі Маріс. — Це худоба. Ти їси з твариною за одним столом? Ні! Ото ж бо й воно. Жінка створена з ребра чоловіка і має бути його рабинею.

— А діти, у вас їх двійко, — не зупинявся сусід, — що, теж справа лише жіноча?

— Як покличу для втіхи, то явиться тієї ж миті. І ні словечка... Знає, як мене любити, — забігав бісиками очей Маріс.

— Думаю, хоч у церкву ходите разом? — уже підігрівав розмову сусід.

— Що ви! Вона позаду тюпає, тримає дистанцію і в церкві на жіночій половині стоїть.

— А подорожуєте, звичайно, разом? — не здавався сусід.

— Таке мовите! Подорожую сам. Дорога жінки — від печі до порога. Я хазяїн, я колона в хаті, — чавкаючи задоволено і крекчучи від надмірної ваги, сипав Маріс.

— Одна лише, — уже з порога випалив сусід.

Літературний доробок

- Джерело. — К.: Рад. письменник, 1992. — 50 с.
Білий день. — Львів: Каменяр, 1993. — 70 с.
Сім хвилин. — К.: Укр. письменник, 1994. — 62 с.
Подив. — Львів: Каменяр, 1995. — 218 с.
Над Гнізною. — Збараж: Медобори, 1996. — 128 с.
Вибране. — Львів: Каменяр, 1997. — 224 с.
Червоний кінь. — Тернопіль: Джура, 1999. — 92 с.
Дружба... — Тернопіль: Джура, 2002. — 64 с.
Ксенія. — Тернопіль: Джура, 2003. — 168 с.
Самотнє літо. — Тернопіль: Джура, 2004. — 136 с.
Моя Софія. — Тернопіль: Джура, 2005. — 120 с.
Ніколи більше. NEVERMORE. — Тернопіль: Джура, 2006. — 120 с.
Напередодні... «PARAMONH TOY ÈANATOY». — Тернопіль: Со-
рокА, 2007. — 144 с.
Антологія любові: Лірика. — Тернопіль: Джура, 2007. — 432 с.
Колір любові. — Тернопіль: Джура, 2008. — 208 с.
Ріка любові. — Тернопіль: Джура, 2008. — 224 с.
Млин: Роман. — Тернопіль: Джура, 2009. — 424 с.
Слово: Роман. — Тернопіль: Джура, 2009. — 392 с.
Криниця: Роман. — Тернопіль: Джура, 2010. — 443 с.
Підкова: Роман. — Тернопіль: Джура, 2010. — 390 с.
Жива вощина: Поезія. — Тернопіль: Джура, 2010. — 288 с.
Щоб щаслива була! — К.: Наш час, 2011. — 130 с.
Іскри жар-птиці. — К.: Наш час, 2011. — 128 с.